

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Osobní bankrot

Mgr. Tomáš Dvořák

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Mgr. Tomáš Dvořák

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Litoměřice

Název práce

Osobní bankrot

Název anglicky

Personal bankruptcy

Cíle práce

Cílem diplomové práce je vyčíslení výsledku insolvenčního řízení z pohledu procentuálního uspokojení věřitele České správy sociálního zabezpečení. Tento výsledek bude určen na základě poměru výše přihlášených pohledávek k jejich procentuálnímu uspokojení v rámci insolvenčního řízení.

Díličními cíli práce jsou deskripce vzniku a průběhu insolvenčního řízení, přihlašování pohledávek do tohoto řízení, vedení insolvenčního řízení z pohledu insolvenčního správce a správa pohledávek věřiteli.

Metodika

Práce bude rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V rámci teoretické části bude proveden popis legislativního rámce insolvenčního řízení s přihlédnutím k navrhované transpoziční novele, exekučnímu řádu a souvisejícím předpisům. Současně bude popsán průběh osobního bankrotu u fyzické osoby se souvisejícími důsledky pro úspěšného navrhovatele.

Praktická část bude zahrnovat analýzu vybraného insolvenčního řízení u fyzické osoby, kde bude porovnán poměr výše přihlášených pohledávek, včetně věřitele České správy sociálního zabezpečení, a výše konečného uspokojení věřitelů. V práci budou využity metody deskripce, komparace, analýzy a syntézy dat.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

dlužník, insolvenční zákon, insolvency, insolvenční řízení, insolvenční návrh, insolvenční soud, insolvenční správce, oddlužení, osobní bankrot, pohledávka, splátkový kalendář, věřitel.

Doporučené zdroje informací

- ALLEN, Franklin, FAIA, Ester, HALIASSOS, Michael, LANGENBUCHER, Katja. Capital Markets Union and Beyond. Cambridge: MIT Press, 2019. ISBN 978-02-6204-276-5
- BRIGGS, Adrian. The Conflict of Laws. Oxford: Oxford University Press, 2019. ISBN 978-01-9883-850-0.
- BRODEC, Jan. Insolvenční řízení v kontextu mezinárodního práva soukromého. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-995-6.
- LANDA, Martin. Ekonomika insolvenčního řízení. Ostrava: Key Publishing, 2009. Ekonomie (Key Publishing). ISBN isbn978-80-7418-031-6.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana. Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-675-0.
- SHELLEOVÁ, Ilona. Základy insolvenčního práva. Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-8707-188-5.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. Civilní proces: Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-600-5.
- WINTEROVÁ, Alena, POHL, Tomáš, MACKOVÁ, Alena, SEDLÁČEK, Miroslav. Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-299-8.
-

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavel Hrdlička, MBA, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 31. 12. 2021

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 8. 2. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 09. 02. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Osobní bankrot" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 2. března 2022

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Pavlu Hrdličkovi, Ph.D., MBA, za trpělivost a cenné rady při vedení této práce, a dále také mé rodině za podporu během studia.

Osobní bankrot

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je vyčíslení výsledku insolvenčního řízení z pohledu procentuálního uspokojení věřitele České správy sociálního zabezpečení. Tento výsledek bude určen na základě poměru výše přihlášených pohledávek k jejich skutečnému uspokojení po ukončení insolvenčního řízení. Samotná práce je členěna na část teoretickou a praktickou. V části teoretické je proveden popis legislativního rámce insolvenčního řízení s přihlédnutím k navrhované transpoziční novele, exekučního řádu a souvisejících předpisů. Současně bude popsán průběh osobního bankrotu u fyzické osoby se souvisejícími důsledky pro úspěšného navrhovatele. Praktická část zahrnuje analýzu vybraného insolvenčního řízení u fyzické osoby, kde bude porovnán poměr výše přihlášených pohledávek, včetně věřitele České správy sociálního zabezpečení, a výše konečného uspokojení věřitelů. V práci jsou využity metody deskripce, komparace, analýzy a syntézy dat.

Klíčová slova: dlužník, insolvenční zákon, insolvence, insolvenční řízení, insolvenční návrh, insolvenční soud, insolvenční správce, oddlužení, osobní bankrot, pohledávka, splátkový kalendář, věřitel.

Personal bankruptcy

Abstract

The aim of this diploma thesis is to quantify the result of insolvency proceedings from the point of view of the percentage satisfaction of the creditor of the Czech Social Security Administration. This result will be determined on the basis of the ratio of the amount of registered claims to their actual satisfaction after the end of the insolvency proceedings. The work itself is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the legislative framework of insolvency proceedings, taking into account the proposed transposition amendment, execution rules and related regulations. At the same time, the course of personal bankruptcy of a natural person with related consequences for a successful applicant will be described. The practical part includes an analysis of selected insolvency proceedings for a natural person, which will compare the ratio of the amount of registered claims, including the creditor of the Czech Social Security Administration, and the amount of final satisfaction of creditors. The methods of description, comparison, analysis and data synthesis are used in the work.

Keywords: debtor, insolvency law, insolvency, insolvency proceedings, insolvency petition, insolvency court, insolvency administrator, debt relief, personal bankruptcy, receivable, repayment schedule, creditor.

Obsah

1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce.....	14
2.2 Metodika.....	14
3 Teoretická východiska	17
3.1 Úvod do problematiky insolvenčního řízení.....	17
3.1.1 Vývoj insolvenčního práva v podmínkách České republiky	20
3.1.2 Charakteristika insolvenčního zákona.....	22
3.1.3 Insolvenční zákon – obecná část.....	23
3.1.4 Insolvenční správce	24
3.1.5 Fáze insolvenčního řízení	30
3.1.5.1 Zahájení insolvenčního řízení.....	30
3.1.5.2 Majetková podstata	32
3.1.5.3 Zjištění majetkové podstaty.....	35
3.1.5.4 Přezkoumání přihlášených pohledávek.....	36
3.1.6 Rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení	38
3.1.7 Prohlášení konkursu	39
3.1.7.1 Zpeněžení majetkové podstaty	40
3.1.7.2 Výtěžek zpeněžení a uspokojení pohledávek věřitelů	42
3.1.7.3 Nepatrný konkurs.....	43
3.1.8 Reorganizace.....	44
3.1.8.1 Reorganizační plán.....	46
3.1.8.2 Skončení reorganizace.....	48
3.1.9 Oddlužení.....	49
3.1.9.1 Rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení	52
3.1.9.2 Splnění oddlužení.....	57
3.1.10 Transpoziční novela insolvenčního zákona.....	59
3.1.11 Insolvenční řízení v evropském kontextu.....	61
3.2 Exekuční právo	63
3.2.1 Soudní exekutor a výkon jeho činnosti	64
3.2.2 Způsoby a druhy exekuce	68
3.2.3 Náklady exekuce	70
3.2.4 Exekuce a insolvenční řízení	72

4 Vlastní práce.....	74
4.1 Charakter pohledávek České správy sociálního zabezpečení přihlašovaných do insolvenčních řízení.....	74
4.1.1 Pohledávky ČSSZ v ukončených řízeních za rok 2020	75
4.1.2 Počet přihlášených pohledávek za rok 2020	78
4.1.3 Pohledávky České správy sociálního zabezpečení přihlášené v roce 2020 za okres Ústí nad Labem	79
4.1.4 Správa pohledávek z pohledu věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem	81
4.1.5 Správa pohledávek České správy sociálního zabezpečení v konkurzních řízeních	84
4.1.6 Insolvenční řízení u fyzické osoby s přihláškou pohledávky České správy sociálního zabezpečení.....	86
5 Výsledky a diskuse.....	90
5.1 Výsledky.....	90
5.2 Diskuse	93
6 Závěr	96
7 Seznam použitých zdrojů	100

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Proces průběhu insolvenčního řízení.....	30
--	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce při zpeněžení jednotlivého předmětu zajištění.	27
Tabulka č. 2: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele.	28
Tabulka č. 3: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce z výtěžku zpeněžení dle § 86 insolvenčního zákona.	29
Tabulka č. 4: Úhrada nákladů spojených se zpeněžením majetku.	42
Tabulka č. 5: Výše odměn za sepsání a podání návrhu na oddlužení.....	50
Tabulka č. 6: Odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky.....	71
Tabulka č. 7: Počet ukončených insolvenčních řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.....	76
Tabulka č. 8: Počet insolvenčních řízení s přihlášenými pohledávkami České správy sociálního zabezpečení v roce 2020.....	79

Tabulka č. 9: Pohledávky České správy sociálního zabezpečení přihlášené za okres Ústí nad Labem v roce 2020.	81
Tabulka č. 10: Seznam přihlášených věřitelů v insolvenčním řízení KSUL 44 INS 33399/2014.	87
Tabulka č. 11: Poměr uspokojení přihlášených věřitelů po schválení oddlužení v rámci insolvenčního řízení KSUL 44 INS 33399/2014.	88
Tabulka č. 12: Ukončená insolvenční řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.	91
Tabulka č. 13: Přihlášené pohledávky České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.	92

Seznam grafů

Graf č. 1: Ukončení insolvenční řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.	92
Graf č. 2: Přihlášené pohledávky České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.	93

1 Úvod

Osobní bankrot je chápán jako institut, pomocí kterého se lze dostat ze spirály neustálého splácení svých dluhů a s tím souvisejících nákladů, jakými jsou penále či úroky, případně náklady vzniklé předáním pohledávek příslušnému exekutorovi pro další vymáhání. V oblasti insolvenčního práva je osobní bankrot popisován jako oddlužení, což je jedna z forem, pomocí které dlužník prochází procesem insolvenčního řízení. Tato forma vychází z toho, že se dlužník aktivně zapojí do insolvenčního řízení podáním návrhu, naproti tomu odlišná forma insolvenčního řízení je spojená s pojmem konkurz, která probíhá na základě podání návrhu věřitele dlužníka. Tedy zde dlužník je v pozici neaktivního účastníka, do insolvenčního řízení je zapojen na návrh jiného subjektu, v tomto případě věřitele.

Oddlužení je obecně cestou pro ty dlužníky, kteří chtějí, respektive mají zájem řešit svojí ekonomickou situaci aktivně zapojením do insolvenčního řízení, které jim může nabídnout při splnění zákonných podmínek cestu očištění od jejich dluhů, které nejsou kvůli rozličným důvodům schopni splácet. Zpravidla se jedná o nahromadění úvěrů či půjček, které ve svém souhrnu tvoří měsíčné splátky v takové výši, které přesahují ekonomickou nabídku dlužníka. V takových případech je cesta oddlužení pro dlužníka výhodnou v tom smyslu, že podáním návrhu na povolení oddlužení se dostane pod ochranu insolvenčního soudu minimálně do té doby, než je soudem o tomto návrhu rozhodnuto. V tomto období již dlužník se nemusí obávat příchodu exekutora, zástupce věřitele nebo pracovníků inkasních agentur, kteří by požadovali úhradu svých pohledávek. Stejně tak u stávajících dluhů nenarůstají úroky, penále, či jiné náklady. Obdobně tak dlužníkovi nehrozí provedení exekuce na nemovitost, plat, mzdu nebo bankovní účet, či jiné peněžní prostředky, jako jsou produkty pojištění, stavební spoření.

Samotný proces vývoje institutu oddlužení neboli osobního bankrotu, prošel od jeho začlenění do českého práva doznal řady změn a úprav, které učinily z tohoto nástroje cestu pro dlužníky, kteří se chtějí zbavit svých dluhů. Jeho podmínky se v průběhu času měnily, a to tak, aby ve svém důsledku umožnily vstup do procesu širšímu okruhu dlužníku, na které v současné době nejsou kladeny tak přísné požadavky, jak tomu bylo v jeho počátcích. Tyto změny zasáhly nejen oblast zahájení oddlužení, ale zejména samotný proces insolvenčního řízení, v jehož rámci bylo upuštěno od nastavení

procentuálního rámce uspokojení věřitelů, došlo k přerozdělení určitých práv a povinností mezi insolvenčním soudem a insolvenčním správcem.

Pro úspěšný průběh insolvenčního řízení, respektive jeho zahájení, je důležité mít ze strany dlužníka správně sepsán návrh na povolení oddlužení. K tomuto účelu jsou právním rámcem insolvence nastaveny parametry pro akreditované subjekty, které jsou oprávněny sepsat příslušný návrh, což má podle úmyslu zákonodárce eliminovat zbytečné omyly, nedostatky a chyby při formulaci takového návrhu ze strany samotného dlužníka.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je vyčíslení výsledku insolvenčního řízení z pohledu procentuálního uspokojení věřitele České správy sociálního zabezpečení. Tento výsledek bude určen na základě poměru výše přihlášených pohledávek k jejich procentuálního uspokojení v rámci insolvenčního řízení. Česká správa sociálního zabezpečení vystupuje v insolvenčním řízení z pozice věřitele, který zastupuje stát (Českou republiku) v oblasti vymáhání pojistného na sociálním zabezpečení, které je obvykle tvořeno pohledávkami vzniklými neuhrazenými platbami předepsaného pojistného, regresních náhrad, nebo neoprávněně čerpanými dávkami ze sociálního zabezpečení¹.

Díličními cíli diplomové práce jsou:

- stanovení počtu evidovaných dlužníků při přihlašování pohledávek za pracoviště České správy sociálního zabezpečení v Ústeckém kraji za rok 2020,

- stanovení souhrnné výše pohledávek dlužníků vůči věřiteli České správě sociálního zabezpečení – Ústecký kraj za rok 2020,

- stanovení rozdílu mezi výší přihlášených pohledávek ze strany České správy sociálního zabezpečení – Ústecký kraj, a výší těchto pohledávek po přezkumném řízení za rok 2020,

- správa pohledávek z pohledu věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem,

- porovnání výše přihlášených pohledávek a přezkoumaných pohledávek věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem za rok 2020.

2.2 Metodika

Samotná diplomová práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. Bude provedena deskripce zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) (1), dále transpoziční novely tohoto zákona v kontextu legislativy Evropské unie. Taktéž bude popsán v základních rysech

¹ Nejčastěji se jedná o přeplatky na důchodech, které byly neoprávněně čerpány po úmrtí příjemce dávky.

zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád“) (2). Dalším právním předpisem, jehož deskripce bude provedena, je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“) (3), zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (4), vyhlášky č. 311/2007 S., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona (5).

Deskripci insolvenčního zákona bude popsán samotný průběh osobního bankrotu, a to uvedením základních pojmů insolvenčního řízení, uvedením zákonných předpokladů pro zahájení insolvenčního řízení. Bude popsán způsob, jak podat insolvenční návrh, kdo jej může podat, dále budou popsány fragmenty z insolvenčního zákona týkající se geneze insolvenčního řízení až po jeho ukončení. S ohledem na zaměření diplomové práce bude popis insolvenčního řízení, respektive osobního bankrotu veden z pohledu dlužníka – fyzické osoby.

Praktická část diplomové práce bude založena na analýze vybraného insolvenčního řízení u fyzické osoby, na jehož příkladě bude porovnán poměr výše přihlášených pohledávek, včetně pohledávek České správy sociálního zabezpečení v pozici věřitele, vůči výši konečného uspokojení přihlášených věřitelů. Současně s tím budou sbírána data z insolvenčních řízeních, v kterých je účastna Česká správa sociálního zabezpečení jako věřitel, s důrazem na období roku 2020, v kterých přihlásila své pohledávky, v jaké výši, a bude porovnáno, jaká výše pohledávek byla příslušnými insolvenčními správci přijata k uspokojení ze strany dlužníka v daných insolvenčních řízeních. S ohledem na to, že řada insolvenčních řízení má různou délku, byť jsou zákonem stanoveny časové rámce pro provedení procesu oddlužení, bude pro účely této práce pracováno s časovým úsekem roku 2020, za který lze shromáždit data k insolvenčním řízením dle podmínek uvedených výše, a lze také určit, jaký bude poměr mezi výši pohledávek přihlášenými a pohledávkami přezkoumanými k uspokojení. Jelikož je u České správy sociálního zabezpečení Ústeckého kraje vedena každoroční statistika, z které lze určit procentuální výši uspokojení, respektive uhrazení pohledávek prostřednictvím insolvenčních řízení, lze také určit, jaké je průměrné procentuální uspokojení pohledávek v souvislosti s insolvenčním řízením, a to za období 5 let (2015-2020), po které zpravidla insolvenční řízení trvá.

Pro praktickou část bude využito metod deskripce norem a pramenů tvořící legislativní rámec insolvenčního řízení v podmínkách České republiky, s přihlédnutím

k požadavkům plynoucím z harmonizace legislativy vycházející z norem Evropské unie. Pro popis průběhu osobního bankrotu budou využity i materiály z odborných publikací věnujících se problematice insolvenčního řízení.

Bude provedena syntéza výsledku insolvenčního řízení z pohledu procentuálního uspokojení věřitele České správy sociálního zabezpečení Ústeckého kraje. Rovněž stejným způsobem budou formulovány odpovědi k počtu evidovaných dlužníků při přihlašování pohledávek za rok 2020, a to jak v rámci České správy sociálního zabezpečení Ústeckého kraje, tak i okresního pracoviště Ústí nad Labem. Dále bude stanovena souhrnná výše pohledávek dlužníků v insolvenčních řízeních zahájených v roce 2020 za účasti věřitele České správy sociálního zabezpečení Ústeckého kraje. Obdobně bude stanovena souhrnná výše pohledávek přihlášených věřitelem České správy sociálního zabezpečení do insolvenčních řízení v roce 2020. Dále bude stanoven počet úspěšně přezkoumaných pohledávek věřitele České správy sociálního zabezpečení v insolvenčních řízeních zahájených v roce 2020, které budou předmětem uspokojení. Otázka vzniku a průběhu insolvenčního řízení, přihlašování pohledávek do tohoto řízení, vedení insolvenčního řízení z pohledu insolvenčního správce a správa pohledávek věřiteli bude zodpovězena v teoretické části, jejímž těžištěm bude deskripce příslušných legislativních norem, které stanoví podmínky, za kterých je vedeno insolvenční řízení, a jak dopadá na všechny jeho účastníky, počínaje dlužníkem, a konče přihlášeným věřitelem.

3 Teoretická východiska

Teoretickými předpoklady pro deskripci a analýzu insolvenčního řízení jsou bezpochyby stanovené legislativní rámce, podle nichž je insolvenční řízení vedeno. Patří mezi ně insolvenční zákon, jeho předchůdce zákon o konkursu a vyrovnání, dále zákon o insolvenčních správcích, s tím související vyhláška upravující jejich odměňování v insolvenčním řízení, a také vyhláška o jednacím řádu pro insolvenční řízení. Dále podrobněji popsány procesní subjekty insolvenčního řízení, tedy dlužník, insolvenční soud, insolvenční správce, věřitelské orgány. Nedílnou součástí je také vysvětlení některých pojmů, které se v insolvenčním řízení používají, jakými jsou přihláška pohledávky, majetková podstata, přezkumné řízení, rozhodnutí o úpadku, prohlášení konkurzu, schválení oddlužení, zastavení insolvenčního řízení s uvedením důvodů, splnění oddlužení a osvobození dlužníka (1, 6, 7).

3.1 Úvod do problematiky insolvenčního řízení

Institut oddlužení neboli úpadkového práva není v české právu ničím novým, nicméně díky politickému prostředí, které vytvářelo rámec pravidel v české, potažmo československé společnosti, se tato problematika legislativně nijak výrazně neřešila. V tomto období existovala pouze obecná právní úprava řešení úpadku, nicméně šlo o právní úpravu prakticky nepoužitelnou, neboť tehdejší hospodářskopolitické poměry vlastně úpadek fyzické osoby či národního podniku v období socialismu nepřipouštěli. Tuto oblast řešil okrajově občanský soudní řád ve verzi z roku 1963 ve formě soudní likvidace majetku dlužníka, která byla vystavěna na principech konkursu (6). Obecně je úpadek, jak fyzické, či právnické osoby, spojen s pojmem platební neschopnost (insolvence) nebo předlužení (7).

Insolvence je stav, v kterém je potencionální dlužník neschopen plnit splatné závazky, neboť na jejich úhradu nemá dostatek finančních prostředků. Aby se však mohlo jednat o insolvenční řízení, musí se jednat o závazky předpokládající peněžité plnění, nikoliv věcné, přičemž je současně nutné, aby neschopnost plnit tyto závazky plnit byla objektivní, tedy vycházející z faktu, že dlužník žádnými finančními prostředky nedisponuje. Pokud by šlo pouze o to, že není ochoten plnit, byl by zde dán prostor pro exekuční řízení (6). Další podmínkou, kterou stav insolvence předpokládá, je splatnost závazků, tedy že musí být dané závazky po splatnosti. Navíc zde není nutné disponovat ze strany věřitele jakýmkoliv

exekučním titulem, ale stačí pouhá existence tohoto závazku, který je po splatnosti. K podmínce, že závazek musí být po splatnosti, se váže i lhůta, která stanovuje, jak dlouho musí být závazek po splatnosti. Po roce 1991, od kterého se znovuobjevuje v českém právu úpadkové řízení, a to zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“) (8), který byla přijat jako nezbytná součást k odstranění právních bariér v souvislosti s nově vznikajícím tržním prostředím, které úpadky některých jeho aktérů doprovázejí. Ty bylo nutné řešit legislativní cestou, zejména pro nastavení pravidel, pomocí kterých se dostane všem věřitelům stejných práv a povinností, což při použití obvyklých právních prostředků nebylo možné zaručit (6). S ohledem na vývoj úpadkového práva, kde se začalo objevovat stále více případů dlužníků, kteří byli zatíženi mnohostí svých závazků, které nebyli schopni splácet, a dosavadní právní úprava spíše byla zaměřena na řešení úpadků osob právnických, a úpadek fyzických osoby byl řešen jen konkursem, bylo nutné přijmout novou právní úpravu, která více reflektovala vývoj v této oblasti, který je neustále v pohybu, jak dokazují poměrně zásadní novelizace tohoto právního předpisu (6).

Druhým pojmem, který je spojen s úpadkovým právem, je předlužení. To nastává tehdy, když má dlužník několik věřitelů, přičemž součet všech jeho závazků přesahuje svou výší hodnotu jeho majetku. Jak vyplývá z postupu, jakým se stanovuje hodnota dlužníkovy majetku, při kterém je nutno přihlídnout i k další správě toho majetku, či k dalšímu provozování podniku, pokud lze důvodně předpokládat, že bude moci ve správě majetku pokračovat, je tento pojem spojen především s právními osobami a fyzickými osobami – podnikateli. S jeho dopadem na fyzické osoby, které podnikateli nejsou, se nepočítalo, neboť definice předlužení vychází z předpokladu, že daný dlužník vede účetnictví²(6).

Tyto dva pojmy byly již součástí úpravy úpadkového práva v zákoně o konkursu a vyrovnání, nový pojem zavedeným zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) (1) je tzv. hrozící úpadek. O ten jde tehdy, když lze u dlužníka s ohledem na všechny okolnosti předpokládat, že nebude schopen řádně a včas splnit většinu svých závazků v peněžitém plnění.

² Předlužení předpokládá doložení faktu, že dlužník má více věřitelů, přičemž předkládá souhrn svých závazků, což předpokládá jejich evidenci v účetnictví. Naproti tomu u fyzických osob, které se nacházejí v úpadku se nezřídka stává, že o existenci některých svých závazků ani netuší (6).

V takovém případě je za splnění této podmínky oprávněn podat insolvenční návrh pouze dlužník (7).

Byť není insolvenčním zákonem vymezen speciální subjekt, tedy kdo může být tím dlužníkem v úpadku, jedná se o fyzické osoby, fyzické osoby – podnikatele a právnické osoby. Zdá se tedy, že insolvenční řízení lze vyhlásit prakticky na kohokoliv, kdo se nachází dle výše uvedených podmínek v úpadku. Nicméně jsou tu subjekty, na které insolvenční řízení vztáhnout nelze. A to na: stát; územní správní celek; Českou národní banku; Všeobecnou zdravotní pojišťovnu; Fond pojištění vkladů; Garanční fond obchodníků s cennými papíry; Zajišťovací fond družstevních záložen; veřejnou vysokou školu; nebo na právnickou osobu, jestliže stát nebo vyšší územní samosprávný celek před zahájením insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ně zaručil (7). Tato vynětí z působnosti insolvenčního zákona jsou v případě subjektů od České národní banky až po veřejné vysoké školy dána jejich specifickým postavením, a rovněž úkoly, které dle příslušných zákonů plní. Co se týče vyjmutí právnických osob, tak zde se jedná o podobu státní záruk či záruk ze strany vyšších územních samosprávných celků, kde se předpokládá plné uspokojení pohledávek v kontextu poskytnutých garancí. Vyjmuté subjekty z působnosti insolvenčního zákona jsou omezeny v případě územních samosprávných celků pouze na ty vyšší, neboť u obcí by z objektivních důvodů nemusely takto poskytnuté garance vést k plnému uspokojení pohledávek věřitelů, a naopak by mohly vést k oslabení finančních toků v obci. S přihlédnutím k specifikům politického života v obcích by také takové možnosti poskytovat záruky obcemi právnickým osobám před zahájením insolvenčního řízení mohly vést k účelovým manipulacím.

Ve zkratce byl nastíněn úvod do insolvenčního řízení, kde byly ukázány základní předpoklady pro to, aby mohl být učiněn závěr, že dlužník se nachází v úpadku, a je oprávněn podat insolvenční návrh. Musí mít po splatnosti závazky peněžitého plnění, které není objektivně schopen plnit, dále musí mít více věřitelů, a v případě právnických osob pak souhrn všech závazků, které jsou po splatnosti, převyšují svým součtem majetek dlužníka, a to i s ohledem na další správu jeho majetku. Tedy, že nebude schopen tyto závazky hradit z peněžitého plnění vzniklého provozem podniku, případně správou svého majetku. Obecně u insolvenčního řízení platí, že dlužník podá insolvenční návrh v případě, že má více věřitelů se závazky, u kterých je v prodlení déle než 30 dní (1).

3.1.1 Vývoj insolvenčního práva v podmínkách České republiky

Pro správné pochopení toho, jak se vyvíjelo insolvenční právo, respektive právo konkursní, v reáliích české historie, je nutné aspoň se krátce zmínit o době, kdy vznikla samostatná Česká republika, a jak přejala dosavadní právní úpravu v této oblasti.

Česká republika v nastavení pravidel v právním řádu inspirovala, stejně jako v ostatních oblastech, v předchozí právní úpravě v rakouském a uherském konkurzním řádu, které se staly součástí československého právního řádu. Nicméně i tak bylo nezbytné vytvořit nový zákonný rámec pro provádění konkurzu, který by více vyhovoval podmínkám tehdejší první republiky. Proto byl po řadě jednání přijat zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydaly řady konkursní vyrovnačí a odpůrčí (9), který platil až do roku 1950. Na místo tohoto zákona, který již v podmínkách budování socialismu, a tím souvisejícím faktickým zánikem soukromého vlastnictví, neměl uplatnění, neboť vše vlastnil stát, což de facto konkurzní řízení vylučovalo. To, že tímto aktem „znárodnění“ došlo k likvidaci mnohosti konkurenčních hospodářských subjektů, vyžadovalo i příslušnou právní úpravu. Proto byl přijat občanský soudní řád č. 142/1950 Sb., který v ustanoveních § 570 až 605 zavedl institut tzv. exekuční likvidace. Jednalo se o způsob, který umožňoval prodej veškerého majetku dlužníka (7). Tento způsob likvidace majetku zůstal formálně i následující právní úpravě, která byla tvořena občanským soudním řádem č. 99/1963 Sb. (3), který zachoval pouze název, a to jen kvůli vzájemnému propojení potřebné pro konkurzy v zahraničí (7).

Od této doby, kdy se stát v důsledku politických změn po roce 1948 stal prakticky jediným vlastníkem subjektů k výrobním prostředkům, bylo možnost realizace konkurzu v těchto podmínkách neaplikovatelná. Proto se právní úprava konkurzu v tomto období nijak výrazně neprováděla, a to až do listopadu roku 1989, po kterém si nastalé politické a s tím související ekonomické změny vyžádaly jiný přístup ke konkurznímu právu. Návrat od společného vlastnictví k soukromému, vznik nových subjektů působících v nově vznikajícím tržním prostředí, tedy obnovená mnohost těchto subjektů, které mohou spadat pod úpadkové právo, si vyžádaly vytvoření zcela nového právního předpisu upravující tuto oblast, který by vyňal konkurz z občanského soudního řádu³. Proto byl přijat zákon

³ Jednalo se stále o občanský soudní řád č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který s menšími úpravami platí dodnes (6).

o konkurzu (8), kterému byla inspirací právní úprava konkurzu z roku 1931⁴, přirozeně koncipovaná do současného práva. Stejně jako byl barvitý vývoj politického a ekonomického prostředí po roce 1989, tak stejně se vyvíjel i zákon o konkurzu, který byl nucen na tento vývoj reagovat a minimalizovat výkladové problémy a současně se i přizpůsobit době.

Se vznikem tržního hospodářství bylo jasné, že je nutné, a vlastně i žádoucí pro ekonomické podmínky tohoto trhu, mít nastavená pravidla pro řádný průběh konkurzu hospodářského subjektu. Nicméně tento zákon měl od svého vzniku nastaven omezující režim v nastaveném časovém období⁵, kdy nemohl být u daného subjektu prohlášen konkurs na dlužníka nacházejícího se v úpadku pro platební neschopnost (insolvenci). Uvedené omezení bylo v zákoně o konkurzu nastaveno z důvodu obav, že bez tohoto časového omezení mohlo dojít k nekontrolovatelným úpadkům tehdy státních podniků, přičemž časové omezení bylo doplněno požadavkem vyplývajícím ze zákona o konkurzu, který předpokládal u prohlášení konkurzu na návrh věřitele, kde by měl stát majetkovou účast či se jednalo o státní podnik, vyslovení souhlasu zakladatele takového věřitele, a to po vyjádření zakladatele dlužníka (6). Obavu především vyvolávala platební neschopnost těchto podniků, která by ve svém důsledku mohla vést k postupným, na sebe navazujícím úpadkům právě kvůli platební neschopnosti státních podniků, což bylo nebezpečím pro nově vznikající soukromé subjekty s nedostatečným kapitálem, pro které by se po neuhrazení pohledávek ze strany státních podniků, které by následně bez tohoto časového omezení a specifického nastavení zákona o konkurzu, dostaly rovněž do platební neschopnosti. Podobný vývoj by zcela zásadně ovlivnil probíhající privatizaci, neboť byl narušoval tržní prostředí v důsledku negativních ekonomických důsledků spojených s úpadkem podniků navazujících na sebe pro platební neschopnost prvního z nich (7).

Časové omezení mělo být ukončeno k 1. říjnu 1992, nicméně v té době se schylovalo k rozdělení státu, kde by spuštění bankrotů přineslo komplikace pro ekonomiky obou nástupnických států, a proto bylo přistoupeno k prodloužení tohoto časového omezení o půl roku. Poté však bylo nezbytné od dalších časových omezení upustit a zákon o konkurzu ve světle nově nabitých zkušeností v této oblasti novelizovat. Zejména došlo

⁴ Zákona č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řady konkursní, vyrovnací a odpůrcí, ve znění pozdějších předpisů (6).

⁵ Bylo nastaveno 1 rok od účinnosti zákona, tj. od 1. října 1991 (7).

k zavedení lhůty mezi podáním návrhu a samotným prohlášením konkurzu, v které měl daný podnik možnost své finance stabilizovat a vyhnout se tak úpadku. Nicméně oblast úpadkového práva se neustále vyvíjela a bylo potřeba na to reagovat dalšími novelizacemi, které reflektovaly dosavadní zkušenosti s konkurzním řízením a bankrotem obecně.

Další nesporný dopad na tuto oblast měl vstup ČR do Evropské unie (dále jen „EU“), a s tím související implementací práva EU v této oblasti do českého právního rámce. Po roce 2004, kdy došlo ke vstupu ČR do EU, mělo největší dopad na české právo Nařízení č. 1346/2000 o insolvenčním řízení, na něž byla česká legislativa nucena reagovat, neboť dosavadní zákon o konkurzu byl ze strany evropských odborníků na tuto oblast hodnocen jako jedna z nejhorsích zákonných norem upravující oblast insolvenčního řízení. I to byl jeden z důvodů, proč byla nakonec přijat zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) (1).

3.1.2 Charakteristika insolvenčního zákona

Insolvenční zákon stanoví procesní způsob, jakým je vedeno insolvenční řízení při prohlášené platební neschopnosti dlužníka. Je základním pramenem insolvenčního práva, a byl již několikrát novelizován, přičemž tyto novelizace se dotkly nejvíce oblasti řešícího v rámci tohoto zákona institut oddlužení (6). K samotnému zákonu byly vydány taktéž prováděcí vyhlášky ze strany Ministerstva spravedlnosti⁶, které podrobněji upravují některé části insolvenčního zákona, zvláště oblastí týkajících se náležitostí některých rozhodnutí či podání spojených s jejich formulářovou úpravou. I když je insolvenční zákon svým charakterem spíše procesním předpisem, má v některých svých ustanoveních hmotněprávní povahu. Jedná se o definici úpadku, konkretizace omezení právního jednání dlužníka při jednotlivých způsobech, jakým je řešen jeho úpadek, stanovuje způsob, jakým mohou být uplatňovány pohledávky věřitelů, a jak budou následně uspokojeny (6).

Insolvenční zákon je rozdělen na čtyři části: 1. Obecná část, 2. Způsoby řešení úpadku, 3. Akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení, 4. Společná ustanovení.

⁶ Jedná se zejména o vyhlášku č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, vyhlášku č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, a také vyhlášku č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení, kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů. (10)

3.1.3 Insolvenční zákon – obecná část

V obecné části jsou stanoveny některé základní pojmy související s insolvenčním řízením, a které popisují subjekty insolvenčního řízení a některé procesní kroky. Procesní řešení úpadku je nazýváno insolvenčním řízením, čímž se rozumí „*řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů za účelem uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a co nejvyššího a zásadně poměrného uspokojení dlužnických věřitelů*“ (6, s. 195) (1, § 1). Současně s tím dochází nejen k poměrnému uspokojení věřitelů (primární cíl), ale také s ohledem na povahu řízení také k oddlužení dlužníka (sekundární cíl).

Podstatou insolvenčního zákona je stanovit procesní rámec pro řešení úpadku dlužníka, který je nazýván insolvenčním řízením. Jedná se o zvláštní soudní řízení vedené jedním ze zákonem stanovených způsobů při vypořádání majetkových vztahů dlužníka a osob, které jsou jeho úpadkem dotčeny (6). Základním prvkem tohoto procesního řízení je insolvenční soud, kterým se rozumí „*soud, před nímž probíhá insolvenční řízení, jakož i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení*“ (1, § 2). Blíže je postavení insolvenčního soudu upraveno v § 10 až § 13 insolvenčního zákona, kde je stanovena procesní a dohlédací činnost tohoto soudu.

Aby mohlo být insolvenční řízení zahájeno, musí být podán insolvenční návrh, který se podává u příslušného insolvenčního soudu proti konkrétnímu dlužníkovi (6). Definice úpadku je stanovena v § 3 insolvenčního zákona, který předpokládá současné splnění:

- 1) *dlužníka má více věřitelů a*
- 2) *peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a*
- 3) *tyto závazky není schopen plnit* (1, § 3).

Stejně ustanovení dále rozvíjí podmínky, na jejichž základě lze předpokládat neschopnost dlužníka plnit své peněžité závazky. Dalším důležitým ustanovením insolvenčního zákona je vyjmenování způsobů, jakým je řešen úpadek dlužníka. V zásadě jsou tři:

- 1) konkurs,
- 2) reorganizace,
- 3) oddlužení (1).

Ustanovení § 4 uvádí ještě čtvrtý způsob řešení úpadku, čímž jsou myšleny zvláštní způsoby řešení úpadku, které se podle tohoto zákona využívají pro určité subjekty, případně pro určité druhy případů. Z této definice je patrné, že se nejedná o často využívaný způsob řešení úpadku.

Insolvenční řízení dle tohoto zákona probíhá v souladu s těmito zásadami, které jsou upraveny v ustanovení § 5:

- 1) zásada spravedlivého, rychlého, hospodárného a efektivního vedení řízení,
- 2) zásada specifické rovnosti věřitelů (tradiční zásada *par condicio creditorum* – rovné zacházení s věřiteli),
- 3) zásada ochrany práv nabytých v dobré víře,
- 4) zásada zákonného omezení smluvní volnosti věřitelů (6, 1).

Mimo to se v insolvenčním řízení uplatňují principy vyplývající z civilního procesu, či soudnictví, a to princip zákonného soudce, který se nevztahuje jen procesním stranám na pozici dlužník – věřitel, ale i k osobě insolvenčního správce, který je jmenován soudem a za splnění podmínek daných insolvenčním zákonem. Uplatňována je i zásada dispozice v tom smyslu, že insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh osoby oprávněné k tomuto úkonu dle insolvenčního zákona (6).

Pro insolvenční řízení platí stejný způsob určení místní příslušnosti, jako v jiných oblastech práva, příslušnost insolvenčního soudu je dána tím obvodem, kde se nachází obecný soud dlužníka. V případě dlužníka, který je zapsán v obchodním rejstříku, je dána příslušnost insolvenčního soudu, „*v jehož obvodu byl obecný soud ke dni, který předchází o 6 měsíců okamžik zahájení insolvenčního řízení*“ (1, § 7b). V insolvenčním zákoně jsou také uvedeny procesní subjekty, jedním z nich je i výše zmíněný insolvenční soud, dalšími účastníky řízení „*jsou dlužník a věřitelé, kteří v insolvenčním řízení uplatňují své právo vůči dlužníkovi*“ (1, § 14).

3.1.4 Insolvenční správce

Dalším procesním subjektem je insolvenční správce, který je v insolvenčním řízení osobou velmi významnou, že insolvenční zákon precizuje její ustanovení insolvenčním soudem už při zahájení insolvenčního řízení v § 21 až § 45 (6, 1). Zákonné podmínky pro výkon funkce insolvenčního správce jsou uvedeny v ustanovení § 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (4), které jsou nezbytné pro

získání povolení pro výkon této funkce. Platnost povolení je omezena na časové období pěti let, které může být prodlouženo vždy o dalších pět let (11). Zajímavostí je, že se nemusí jednat nutně o uchazeče s vysokoškolským vzděláním v oboru právo a právní věda, ale postačí vzdělání v magisterském studijním programu ve spojení s vykonáním odborné praxe v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce, tedy zejména v oblasti práva, ekonomie, daní, účetnictví, a to po dobu nejméně tří let (10). Insolvenční správce je po složení zkoušky a nabytí právní moci povolení k vykonávání této funkce zapsán do seznamu insolvenčních správců vedeného Ministerstvem spravedlnosti.

Insolvenčního správce ustanovuje insolvenční soud vždy nejpozději v rozhodnutí o úpadku, přičemž je dodržováno základní pravidlo umožňující rovnoměrné určování insolvenčními správci, podle kterého určuje předseda insolvenčního soudu do této funkce podle pořadí určeného dnem zápisu sídla provozovny insolvenčního správce do příslušné části seznamu insolvenčních správců vedeného pro příslušný insolvenční soud, do jehož obvodu by dlužník spadal v případě obecného soudu (11, 6). V některých případech je možné ustanovit i předběžného insolvenčního správce dle § 27 insolvenčního zákona, a to před rozhodnutím o úpadku, který vykonává činnosti dle zákona a uložené mu insolvenčním soudem. Předběžného insolvenčního správce může insolvenční soud ustanovit i v rámci předběžného opatření dle ustanovení § 82 (1).

Během insolvenčního řízení může dojít ke změně v osobě insolvenčního správce, přičemž nově ustanovený insolvenční správce musí splňovat náležitosti k výkonu funkce vyplývajících z ustanovení § 21 až § 23 (1, 10). Odvolán může být věřiteli na schůzi věřitelů, která následuje po přezkumném jednání. Jedná se o formu usnesení, pro jehož schválení musí hlasovat nadpoloviční většina věřitelů, kteří byli přihlášení ke dni, jenž předcházeli dni konání schůze věřitelů. Usnesení musí obsahovat nejen prohlášení o odvolání insolvenčního správce z funkce, ale i o tom, že je ustanoven insolvenční správce nový. Uvedené usnesení potvrdí insolvenční soud nejpozději do ukončení schůze věřitelů. V případě, že na schůzi věřitelů dojde k odvolání dosavadního insolvenčního správce, ale věřitelé se neusnesou na ustanovení nového insolvenčního správce, nebo nově zvolený insolvenční správce sám požádá o své odvolání⁷, ustanoví nového insolvenčního správce soud, přičemž k odvolání tohoto správce nemá schůze věřitelů oprávnění (11).

⁷ Dle § 31 ve lhůtě do tří dnů (1).

K odvolání insolvenčního správce může dojít i z důležitých důvodů, kterými kromě jeho žádosti dle § 31 insolvenčního zákona, je i zánik oprávnění k výkonu funkce, nebo pozastavení práva vykonávat tuto funkci. Dále insolvenční zákon zná možnost zproštění funkce insolvenčního správce, a to na návrh věřitelů nebo dlužníka, případně i bez tohoto návrhu, pokud „*insolvenční správce neplní řádně své povinnosti, nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí, nebo závažně poruší důležitou povinnost uloženou mu zákonem nebo soudem*“ (11, s. 177).

Pro případ, že insolvenční správce nemůže ze závažných důvodů vykonávat svou funkci po přechodnou dobu, může být ustanoven zástupce insolvenčního správce. Dále může být v insolvenčním řízení ustanoven dle ustanovení § 34 insolvenčního zákona oddělený insolvenční správce, pokud je dán předpoklad jeho vyloučení pro danou pochybnost o nepodjatosti jen k některým z dlužníkových věřitelů, nebo je vyloučen z některých úkonů proto, že ty mohou odporovat společným zájmům věřitelů v jiném insolvenčním řízení, pro něž byl taktéž ustanoven insolvenčním správcem (11, 10).

Insolvenční správce má z titulu své pozice určitá práva a povinnosti, které mu vyplývají z obsahu insolvenčního zákona. Především je povinen postupovat při výkonu své funkce svědomitě a s odbornou péčí, rovněž musí usilovat o to, aby věřitelé dlužníka byli v rámci insolvenčního řízení uspokojeni v míře co nejvyšší. Během insolvenčního řízení předkládá v pravidelných intervalech⁸ věřitelským orgánům zprávu o stavu řízení. Činnost insolvenčního správce může také řídit soud, jehož pokyny je povinen dbát. Na insolvenčního správce také zpravidla přechází oprávnění nakládat s majetkem dlužníka zapsaného v majetkové podstatě (tzv. dispoziční právo). Z tohoto důvodu se při právním jednání označuje jako insolvenční správce konkrétního dlužníka, přičemž jedná svým jménem na účet dlužníka. V této souvislosti může ze strany insolvenčního správce dojít ke způsobení škody, za kterou je odpovědný v rozsahu § 37 insolvenčního zákona. Tato odpovědnost je směřována k dlužníku, věřitelům, případně třetím osobám, přičemž zprostit se této odpovědnosti může pouze tehdy, pokud prokáže, že vzniku škody nebo jiné újmy nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které by bylo možné po něm spravedlivě požadovat s ohledem na průběh insolvenčního řízení. Z tohoto důvodu patří mezi zákonné podmínky výkonu funkce insolvenčního správce uzavření „*smlouvy*

⁸ Jednou za 3 měsíce (11).

o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v rámci výkonu této funkce či s činnostmi jeho zaměstnanců, a to po celou dobu trvání jeho funkce“ (1, § 23).

Mezi práva insolvenčního správce patří právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, které jsou předmětem jeho příjmu. Způsob, kterým se určuje tato odměna a hotové výdaje, jejich nejvyšší přípustnou výši, podmínky a rozsah jejich hrazení státem, jsou upraveny vyhláškou č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších změn. Vyhláška je vydána ministerstvem spravedlnosti na základě oprávnění plynoucího z ustanovení § 431 insolvenčního zákona (1). Podle této vyhlášky obdrží insolvenční správce při zpeněžení majetkové podstaty v rámci řešení dlužníkovy úpadku oddlužením odměnu spočívající v součtu procentuálního podílu odměn plynoucí ze zpeněžení majetku zajištěného a nezajištěného, nejméně však částku ve výši 45 000 Kč.

Tabulka č. 1: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce při zpeněžení jednotlivého předmětu zajištění.

od 0 – 1 mil. Kč	9 %
od 1 mil. Kč do 10 mil. Kč	90 000 Kč + 4 % z částky přesahující 1 mil. Kč
od 10 mil. Kč do 50 mil. Kč	450 000 Kč + 3 % z částky přesahující 10 mil. Kč
od 50 mil. Kč do 500 mil. Kč	1 650 000 Kč + 2 % z částky přesahující 50 mil. Kč
od 500 mil. Kč	10 650 000 Kč + 1 % z částky přesahující 500 mil. Kč

Zdroj: (12)

Tabulka č. 2: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele.

od 0 do 500 tis. Kč	25 %
od 500 tis. Kč do 1 mil. Kč	125 000 Kč + 20 % z částky přesahující 500 tis. Kč
od 1 mil. Kč do 5 mil. Kč	225 000 + 15 % z částky přesahující 1 mil. Kč
od 5 mil. Kč do 10 mil. Kč	825 000 Kč + 13 % z částky přesahující 5 mil. Kč
od 10 mil. Kč do 50 mil. Kč	1 475 000 Kč + 10 % z částky přesahující 10 mil. Kč
od 50 mil. Kč do 100 mil. Kč	5 475 000 Kč + 5 % z částky přesahující 50 mil. Kč
od 100 mil. Kč do 250 mil. Kč	7 975 000 Kč + 1 % z částky přesahující 100 mil. Kč
od 250 mil. Kč	9 475 000 Kč + 0,5 % z částky přesahující 250 mil. Kč

Zdroj: (12)

Pokud je dlužníkův úpadek řešen způsobem oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžení majetkové podstaty, činí odměna insolvenčního správce 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc počítaný od doby rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře. Dále je odměna počítána z výtěžku zpeněžení, kterého bylo dosaženo způsobem dle § 286 insolvenčního zákona⁹, který je určen k rozdělení mezi nezajištěné věřitele, včetně částky připadající na odměnu insolvenčního správce.

⁹ Jde dle ustanovení § 286 o veřejnou dražbu, prodej movitých a nemovitých věcí, prodej majetku mimo dražbu a dražbu provedenou soudním exekutorem (1).

Tabulka č. 3: Procentuální podíl odměny insolvenčního správce z výtěžku zpeněžení dle § 286 insolvenčního zákona.

od 0 do 500 tis. Kč	15 %
od 500 tis. Kč do 1 mil. Kč	75 000 Kč + 9 % z částky přesahující 500 tis. Kč
od 1 mil. Kč do 5 mil. Kč	120 000 Kč + 4 % z částky přesahující 1 mil. Kč
od 5 mil. Kč do 10 mil. Kč	280 000 Kč + 3 % z částky přesahující 5 mil. Kč
od 10 mil. Kč do 50 mil. Kč	430 000 Kč + 2 % z částky přesahující 10 mil. Kč
od 50 mil. Kč	1 230 000 Kč + 1 % z částky přesahující 50 mil. Kč

Zdroj: (12)

Jestliže dojde k dosažení výtěžku zpeněžení jiným způsobem, než je uveden v § 286 insolvenčního zákona, činí odměna insolvenčního správce 4 % z tohoto výtěžku. Pokud je zpeněžen při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty majetek sloužící k zajištění, je částka určená na odměnu insolvenčního správce vypočítána dle tabulky 1 (12).

Odměna insolvenčního správce se dále zvyšuje, pokud se jedná o společné oddlužení manželů, a to o 50 %. Naopak, pokud je oddlužení přerušeno, snižuje se odměna o 70 % po dobu přerušného průběhu (12). Insolvenční správce má také nárok na odměnu za přezkoumané přihlášky, které jsou přihlášeny věřiteli do insolvenčního řízení dlužníka. V případě, že je úpadek dlužníka řešen konkursem nebo reorganizací, je odměna za jednu přezkoumanou přihlášku pohledávky věřitele dle ustanovení § 2a ve výši 1 000 Kč (12)¹⁰. Je-li úpadek dlužníka řešen formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, je odměna insolvenčního správce vypočítána dle ustanovení § 38 insolvenčního zákona jako 25 % z výše odměny stanovené za přezkoumané přihlášky v případě řešení

¹⁰ Dle totožného ustanovení však nejvýše 1 000 000 Kč celkem za všechny přezkoumané přihlášky pohledávek věřitelů (12).

úpadku dlužníka konkurzem, tj. z částky 1 000 Kč (1). V praxi je tato částka tedy počítána ve výši 250 Kč + daň z přidané hodnoty (21 %) za jednu přezkoumanou přihlášku v rámci přezkumného řízení.

3.1.5 Fáze insolvenčního řízení

Insolvenční zákon svou konstrukcí vymezuje obecně fáze insolvenčního řízení, které na sebe logicky navazují svou časovou posloupností. Tyto fáze jsou dominantními prvky první a druhé části insolvenčního zákona. Jedná se o zahájení insolvenčního řízení, rozhodnutí o úpadku, zvolení způsobu řešení úpadku vedoucího ke konkurzu, reorganizaci či oddlužení.

Obrázek č. 1: Proces průběhu insolvenčního řízení.

Zdroj: vlastní zpracování dle (1)

3.1.5.1 Zahájení insolvenčního řízení

Samotné insolvenční řízení je zahájeno podáním návrhu v duchu dispoziční zásady, je tedy zahájeno tehdy, kdy je příslušný návrh ze strany dlužníka doručen příslušnému soudu. Podat insolvenční návrh může i věřitel, pokud jde „*však o hrozící úpadek, může návrh podat pouze dlužník*“ (13, s. 77).

Insolvenční návrh musí splňovat určité náležitosti, které vyplývají ze zákona. Předně musí být z jeho obsahu patrné, jakému soudu je určeno, kdo jej činí, jaké věci se týká a co je jím sledováno, a taktéž musí být opatřeno datem podání a podpisem dotčené osoby (13). Insolvenční zákon dále předpokládá, že takový návrh je opatřen identifikací navrhovatele a dlužníka. Také v návrhu musí být „*uvedeny rozhodné skutečnosti, které osvědčují úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek*“ (13, s. 77). Jde-li o případ, kdy podává insolvenční návrh věřitel, musí návrh opatřit důkazy, jichž se věřitel dovolává, a také, čeho se dovolává (13). Pro podání návrhu, aby byl přijat, je důležité dodržet předepsanou formu tohoto návrhu. Z tohoto důvodu je vytvořen elektronický formulář

dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR v sekci insolvenčního rejstříku (14), přičemž k jeho vyplnění a následnému podání jsou oprávněny osoby s akreditací pro poskytování služeb v oblasti oddlužení splňující podmínky dané insolvenčním zákonem (1). Součástí návrhu jsou přílohy, které tvořeny seznamem majetku, který má dlužník k dispozici, či je předmětem jeho pohledávky u jiných dlužníků. Dále uvádí seznam závazků, u nichž označí své věřitele, o nichž ví, že mají k jeho osobě nějaké pohledávky nebo je uplatňují. Současně musí také označit ty věřitele, kteří jsou k němu osobami blízkými nebo s nimi tvoří koncern. Své věřitele, kteří k němu uplatňují zajištění svých pohledávek, uvede odděleně, přičemž označí věci, práva, pohledávky, ke kterým je toto zajištění uplatňováno. Další z příloh je případný seznam zaměstnanců, pokud je nemá, musí to výslovně uvést, a také seznam listin, které dokládají jeho úpadek nebo úpadek hrozící (6, 11, 13).

Pohledávky, které má dlužník u jiných dlužníků, musí označit v jejich skutečné výši a musí se rovněž vyjádřit k jejich dobytosti. Pokud probíhá v souvislosti s těmito *„pohledávkami, nebo majetku, soudní nebo jiné řízení, nebo u nichž již bylo příslušným orgánem přijato rozhodnutí, je nutné ze strany dlužníka předmětná řízení a rozhodnutí označit“* (11, s. 190). Obecně může insolvenční návrh obsahovat i navržení způsobu, jakým má být řešen dlužníkuv úpadek. Také se může stát, že bude u příslušného soudu podán na téhož dlužníka další insolvenční návrh, přičemž pokud dojde dříve, než soud o původním návrhu rozhodne, je považován tento další insolvenční návrh dle ustanovení § 107 za přistoupení k insolvenčnímu řízení (1).

Poté, co soud obdrží insolvenční návrh, je oznámení o zahájení insolvenčního řízení vydáno vyhláškou, která je zveřejněna do dvou hodin po doručení návrhu v insolvenčním rejstříku. V případě, že je insolvenční návrh doručen mimo dobu úředního hodin insolvenčního soudu, je vyhláška zveřejněna do dvou hodin od zahájení úředních hodin nejbližšího pracovního dne (11). O zahájení insolvenčního řízení jsou následně vyrozuměny státní úřady dle místní příslušnosti dlužníka (finanční úřad, celní úřad, krajská pobočka Úřadu práce, příslušný orgán sociálního zabezpečení, obecní soud, Česká národní banka, a dále soud, správce daně, soudní exekutor či jiný orgán, u kterého dle insolvenčního návrhu probíhá řízení o výkon rozhodnutí nebo exekuce na majetek dlužníka), přičemž tato povinnost insolvenčního soudu odpadne s účinností od 1. června 2022 (10).

Se zahájením insolvenčního řízení již nelze proti osobě dlužníka uplatňovat pohledávky žalobou, ale pouze jejich přihlášením do insolvenčního řízení. Pokud jsou pohledávky zajištěny majetkem dlužníka, lze právo na uspokojení ze zajištění uplatnit jen v intencích insolvenčního zákona. Dále jsou od tohoto okamžiku přerušeny výkony rozhodnutí či exekuce postihující majetek dlužníka, nebo jiný majetek, který je zahrnut do majetkové podstaty. Taktéž se neuplatňují dohody věřitele a dlužníka, které zakládají právo na výplatu srážek ze mzdy nebo jiných příjmů, s kterými se při výkonu rozhodnutí zachází jako se mzdou nebo platem (11, 15).

Dlužník se také musí zdržet nakládání se svým majetkem, který je pro účely insolvenčního řízení zahrnut do majetkové podstaty. Tato omezení se netýkají plateb, kterými si dlužník plní povinnosti plynoucí ze zákona, nebo jsou nezbytné pro provozování podniku za podmínek obvyklého hospodaření. Taktéž je povinen plnit zákonnou vyživovací povinnost, či uspokojit pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávek jim postavených na roveň (6). Tato omezení nakládání s majetkovou podstatou, která je však sepsána až po rozhodnutí o úpadku insolvenční správce, jsou vedena k ochraně věřitelů, aby nedocházelo ze strany dlužníka ke změnám v majetkové podstatě, které by ve svém důsledku mohly vést k jejímu nezanedbatelnému zmenšení.

3.1.5.2 Majetková podstata

Jedná se o jeden z hlavních pojmů insolvenčního řízení, neboť se jedná o majetek dlužníka, který slouží k vyrovnání pohledávek věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení. Vyrovnání pohledávek je buď jednorázové, nebo postupné, přičemž určení obsahu majetkové podstaty se odvíjí od typu dlužníka, způsobu řešení jeho úpadku, a také je nutné vnímat ekonomickou rovinu pojmu majetkové podstaty, která je definována způsobem ocenění majetkové podstaty (13).

Samotný obsah majetkové podstaty je určen ustanovením § 206 insolvenčního zákona, podle něhož je majetková podstata tvořena:

- 1) peněžními prostředky,
- 2) věcmi movitými a nemovitými,
- 3) podnikem,
- 4) souborem věcí a věcí hromadných,
- 5) vkladními knížkami, vkladními listy a jinými formami vkladů,

- 6) akciemi, směnkami, šeky nebo jinými cennými papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva,
- 7) obchodním podílem,
- 8) dlužníkovými peněžitými i nepeněžitými pohledávkami, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné,
- 9) dlužníkovou mzdou či platem, jeho pracovní odměnou jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžitou pomoc v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,
- 10) další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu (1, 10, 13).

Majetková podstata je dále tvořena příslušenstvím, přírůstky, plody a užitky výše uvedeného majetku. Jedná se však o zjednodušený výčet, v praxi se spíše používá při určení majetkové podstaty u nepodnikajících subjektů, u subjektů podnikajících lze pro vymezení jednotlivých majetkových složek vycházet z klasifikace majetkové struktury podle stávající podoby majetkové části rozvahy, přičemž při vymezení jednotlivých majetkových složek lze vycházet z pravidel stanovených v příslušném typu prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví (13).

U fyzických osob, které jsou v úpadku a podaly návrh na zahájení insolvenčního řízení, dochází k situacím, že do majetkové podstaty náleží i majetek jiných osob, zpravidla se jedná o majetek ve společném jmění manželů. Dále to mohou být případy, kdy se jedná o plnění z neúčinných právních úkonů. V takovém případě je na takový majetek pohlíženo jako na majetek dlužníka. Neúčinné právní úkony dlužníka, respektive neúčinná jednání jsou rozděleny na tři skupiny:

- 1) neúčinná jednání bez přiměřeného protiplnění,
- 2) neúčinné zvýhodňující jednání,
- 3) neúčinné úmyslné zkracující jednání (10).

Jednáním bez přiměřeného protiplnění se dle ustanovení § 240 insolvenčního zákona rozumí takové právní jednání dlužníka, kterým se zavázal poskytnout plnění bezúplatně, nebo za takové protiplnění, které je reálně nižší než plnění ze strany dlužníka. Takové provádění jednání je neúčinné pouze v případě, že k němu došlo v době úpadku

dlužníka, nebo k úpadku dlužníka vedlo. Zvýhodňujícím jednáním je dle ustanovení § 241 insolvenčního zákona takové právní jednání, v jehož důsledku se některému z věřitelů dostane vyššího uspokojení, než které by obdržel v rámci konkurzu. Rovněž i v tomto případě platí, že takové právní jednání je neúčinné, pokud bylo učiněno dlužníkem v době, kdy se nacházel v úpadku, nebo takové právní jednání k jeho úpadku vedlo (1, 10, 11).

U těchto dvou skupin neúčinných právních jednání platí z hlediska uplatnitelnosti nevyvratitelná právní domněnka, že za neúčinné právní jednání je lze také považovat, pokud „je učiněno ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, které dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku“ (11, s. 262). Obdobně je totožně stanoveno, že odporovat těmto dvěma právním jednáním dlužníka lze, pokud „byla učiněna v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby“ (11, s. 262).

Posledním z této skupiny je dle ustanovení § 242 insolvenčního zákona úmyslné jednání dlužníka, kterým zkracuje uspokojení ve prospěch věřitele. Pro úspěšné podání odpůrčího návrhu je v tomto případě podmínkou prokázání faktu, že byl tento úmysl druhé straně znám, nebo jí s ohledem na další okolnosti znát být musel (1, 10, 11). S tím souvisí i uplatnění nevyvratitelné právní domněnky, že uvedené právní jednání ve prospěch osoby dlužníkovi blízké, nebo osoby, která s ním tvoří koncern, byl tento jeho úmysl znám. Odpůrčí žalobu lze podat, pokud k němu došlo v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení (11).

Lze také rozlišit určení majetkové podstaty podle toho, kdo podá insolvenční návrh. Pokud je podán přímo dlužníkem, zahrnuje majetková podstata majetek, který mu náležel k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, a rovněž majetek, který nabyl dlužník v průběhu insolvenčního řízení (6, 10, 11). Pokud je insolvenční návrh podán věřitelem, je do majetkové podstaty zahrnut majetek, který dlužníkovi náležel k okamžiku, ke kterému nastaly účinky předběžného opatření vydaného insolvenčním soudem, kterým zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem. Do majetkové podstaty dále náleží majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a také majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí (6, 10, 11).

3.1.5.3 Zjištění majetkové podstaty

Pro účely insolvenčního řízení je majetková podstata zjišťována insolvenčním správcem, který se v tomto případě řídí pokyny insolvenčního soudu. Vychází přitom se seznamu majetku předloženého dlužníkem v rámci insolvenčního návrhu, současně však provádí vlastní šetření, a to za spolupráce věřitelských orgánů. Potřebnou součinnost mu poskytuje i dlužník, který je povinen dbát pokynů insolvenčního soudu. Pokud je dlužníkem právnická osoba, poskytují tuto součinnost statutární orgány a jejich členové. Do oblasti této součinnosti však spadá více osob nebo subjektů, a to v závislosti na situaci dlužníka, v které do insolvenčního řízení vstupuje. U statutárních orgánů či jejich členů je tato povinnost stanovena i časově po ukončení jejich činnosti, a to dobou 3 měsíců od zániku jejich angažmá v právnické osobě. Tato součinnost se týká i likvidátora právnické osoby. Povinnost poskytnout součinnost se vztahuje u dlužníků – fyzických osob i na zákonné zástupce této osoby. Insolvenční soud si může vyžádat součinnost i od společníků či členů právnických osob, a to v rozsahu oprávnění, kterým mohou za právnickou osobu jednat (11).

Po poskytnutí součinnosti ze strany osob, které mohou přispět k zjištění majetku dlužníka je proveden insolvenčním správcem soupis majetkové podstaty dle ustanovení § 217 insolvenčního zákona, a který je doplňován v průběhu insolvenčního řízení. Soupis je tvořen jednotlivými položkami, podle kterých musí být zapsaná věc identifikována, přičemž podrobný popis není nutné uvádět u položek nepatrné hodnoty (10, 11). Zapsané položky jsou oceňovány insolvenčním správcem obvyklou cenou, ocenění znalcem je prováděno na žádost věřitelského výboru, který také následně nese náklady na příslušné ocenění. Ocenit věc znalcem může insolvenční správce nechat u majetku obtížně ocenitelného¹¹. V případě, že věřitel uplatnil právo na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění, nebo má-li být majetková podstata zpeněžena ve smyslu ustanovení § 290 nebo 292 insolvenčního zákona, je ocenění majetku tvořícího zajištění či předmět zpeněžení zadáno k ocenění znalci vždy. Takto provedený soupis majetku dlužník písemně potvrdí, čímž vyjádří souhlas s úplností a správností soupisu, a ten je následně zveřejněn v insolvenčním rejstříku (1, 10, 11).

¹¹ Obvykle se jedná o věci umělecké a starožitné (10).

Tím, že je proveden soupis majetku dlužníka, dochází také ke změna v dispozičních právech ve vztahu k tomuto majetku. Kdo je osobou s dispozičním oprávněním je uvedeno v ustanovení § 229 insolvenčního zákona:

- 1) dlužník – a to v době do rozhodnutí o úpadku, rovněž také v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí, jakým způsobem bude úpadek řešen, v době od povolení reorganizace, dále také v době od povolení oddlužení,
- 2) insolvenční správce – ten má dispoziční práva v době od rozhodnutí o konkursu (1, 10, 11).

Majetková podstata je spravována výše uvedenými osobami, přičemž ty jsou povinny ji spravovat tak, aby nedocházelo k jejímu znehodnocení, případně aby došlo k jejímu rozmnožení. V souvislosti se správou majetkové podstaty je osoba s dispozičním oprávněním povinna se řídit pokyny zajištěného věřitele v kontextu ustanovení § 230 odst. 2 až 5 insolvenčního zákona (1). Samozřejmě je možné některé položky ze soupisu majetkové podstaty vyřadit, a to v případech, kdy je v průběhu insolvenčního řízení zjištěno, že zapsaný majetek do majetkové podstaty nenáleží, nebo dojde na základě podané žaloby k vyloučení zapsaného majetku. Také může dojít k vyjmutí majetku z majetkové podstaty, obvykle k tomu dochází v těch případech, kdy je jasné, že takový majetek nemůže sloužit k uspokojení věřitelů, zejména s ohledem na jeho neprodejnost, nebo se může jednat o pohledávky nedobytné, případně o majetek, na který dopadá rozhodnutí o zajištění vydané v rámci trestního řízení. Ten může být vydán pouze se souhlasem příslušného orgánu činného v trestním řízení. K vyjmutí majetku z majetkové podstaty je insolvenční správce oprávněn až po udělení souhlasu ze strany věřitelského výboru a insolvenčního soudu (1, 11).

3.1.5.4 Přezkoumání přihlášených pohledávek

Po zahájení insolvenčního řízení konkrétního dlužníka jsou jeho věřitelé insolvenčním soudem vyzváni k přihlášení svých pohledávek, a to samostatnou výzvou soud, nebo v rámci vydaného usnesení o úpadku dlužníka spojeného s povolením oddlužení. Tyto dokumenty jsou zveřejněny v insolvenčním rejstříku a je tak na věřiteli, aby na výzvu insolvenčního soud reagoval v příslušné lhůtě, která činí 2 měsíce od zveřejnění v insolvenčním rejstříku. K přihlášení pohledávky je předepsán interaktivní formulář dostupný na stránkách insolvenčního rejstříku pod Ministerstvem spravedlnosti ČR (14). V něm věřitel vyplní požadované údaje, čímž se předchází nesplnění požadavku

na obecné náležitosti podání ve smyslu ustanovení § 42 odst. 4 občanského soudního řádu (3). Mezi hlavní údaje patří kromě označení dlužníka a věřitele uvedení důvodu vzniku přihlašované pohledávky. Jedná se o právně významné skutečnosti, na jejichž základě je pohledávka založena. Pokud jde o přihlášku zajištěnou, je věřitel povinen uvést, zda uplatňuj právo na uspokojení své pohledávky z titulu zajištění, a tento konkretizovat označením druhu zajištění a dobou jeho vzniku. Současně věřitel u každé své pohledávky označí, zda se jedná o pohledávku vykonatelnou či nikoliv (1, 10, 11).

Přihlášené pohledávky věřitelů nejprve přezkoumává insolvenční správce, který u přihlášek, kde shledá vadné procesní úkony, vyzve příslušného věřitele k odstranění těchto vad s tím, že pokud této výzvě nevyhoví, nebude k přihlášce pohledávky dále přihlíženo, a budou následně předloženy insolvenčnímu soudu. Jsou-li přihlášky pohledávek po věcné stránce v pořádku, insolvenční správce je porovná podle přiložených podkladů a účetnictví dlužníka, a po nezbytném šetření sestaví seznam přihlášených pohledávek, ke kterým se vyjadřuje i dlužník. Takto sestavený seznam je po uplynutí lhůty k podání přihlášek předložen insolvenčnímu soudu, který jej zveřejní v insolvenčním rejstříku před konáním přezkumného jednání (6, 11, 13).

Na přezkumném jednání se přihlášky přezkoumávají dle seznamu přihlášených pohledávek, přičemž jsou pohledávky buď zjištěny, nebo popřeny. Právo popřít pohledávku mají insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé, a to:

- 1) co do její pravosti – pokud pohledávka nevznikla, nebo již zcela zanikla, anebo se zcela promlčela,
- 2) co do její výše – zde lze namítnout rozpor mezi výší přihlášené pohledávky a dlužníkovým závazkem. V návaznosti na tento popěrný úkon je nutné uvést skutečnou výši pohledávky. Popření pohledávky co do její výše nemá vliv na její pořadí,
- 3) co do jejího pořadí – zde popírající namítá, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než jaké je uvedeno na přihlášce pohledávky, a současně musí uvést pořadí, v jakém má být pohledávky uspokojena. Tento popěrný úkon nemá vliv na výši či pravost pohledávky (1, 10, 11).

Popření pohledávky na přezkumném jednání může vést k incidenčnímu sporu, který počíná uplatněním práva dotčené strany žalobou na určení ve vztahu ke konkrétnímu popěrnému úkonu. Legitimace k podání žaloby je určena tím, zda byla popřena pohledávka

vykonatelná či nevykonatelná. Jedná-li se o popření pohledávky nevykonatelné, může své právo na určení uplatnit žalobou na určení věřitel, jemuž byla pohledávka popřena. Jde-li o popření pohledávky vykonatelné, musí v tomto případě podat žalobu na určení insolvenčního správce. O výsledku incidenčního sporu rozhoduje insolvenční soud, který jej poznamená do upraveného seznamu pohledávek (1, 10, 11, 13).

Přihlášené pohledávky také přezkoumává insolvenční soud, který je posuzuje z hlediska věcné správnosti, a také dle ustanovení § 178 insolvenčního zákona z hlediska přihlášené výše pohledávky. Insolvenční soud zjišťuje jejich skutečnou výši, aby vyloučil možnost, že se věřitel snaží ovlivnit insolvenční řízení pohledávkou ve vyšší výši. Pokud je zjištěna skutečná výše pohledávky, která je menší než 50 % přihlášené částky, tak se k takové pohledávce nepřihlíží v žádném rozsahu, tedy ani v tom, v kterém byla zjištěna. Poté následuje rozhodnutí o přihlášce, kde insolvenční soud může postupovat následovně:

- 1) vezme na vědomí zpětvzetí přihlášky (i částečné) dle ustanovení § 184 insolvenčního zákona,
- 2) přihlášku odmítne dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona,
- 3) rozhodne o ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení dle ustanovení § 186 insolvenčního zákona (1).

3.1.6 Rozhodnutí o úpadku a způsobu jeho řešení

Jedná se o významný milník v průběhu insolvenčního řízení, neboť se jedná o rozhodnutí s přímým dopadem na dlužníka, jemuž je tímto rozhodnutím stanoven postup, jakým se bude jeho úpadek řešit. Rozhodnutí o způsobu řešení úpadku je vydáno insolvenčním soudem současně s rozhodnutím o úpadku, jak předpokládá ustanovení § 148 insolvenčního zákona (1). Může však dojít i k samostatnému vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, a to v případech, které nejsou uvedeny v ustanovení § 148. Jedná se o tyto případy:

- 1) *prohlášení konkursu* – ten je prohlášen v případě, že dlužníkem je osoba, u které je vyloučeno řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením,
- 2) *povolení reorganizace* – ta je povolena v případě, že dlužník podal společně s insolvenčním návrhem i návrh na povolení reorganizace, přičemž současně předložil reorganizační plán přijatý minimálně polovinou všech zajištěných věřitelů

a minimálně polovinou všech nezajištěných věřitelů (počítáno dle výše jejich pohledávek),

- 3) povolení oddlužení – to je povoleno v případě, že dlužník podal společně s insolvenčním návrhem i návrh na povolení oddlužení (1, 11).

Pokud není insolvenčním soudem není rozhodnuto o způsobu řešení úpadku společně s rozhodnutím o úpadku, je o způsobu řešení úpadku rozhodnuto dle ustanovení § 149 insolvenčního zákona příslušným soudem v těchto lhůtách:

- 1) do 30 dnů od vydání rozhodnutí o úpadku, jde-li o dlužníka, který podal v insolvenčním řízení zahájeného na návrh věřitele návrh na povolení oddlužení,
- 2) do termínu schůze věřitelů u dlužníka, který se stal osobou, u které nelze řešit úpadek reorganizací či oddlužením,
- 3) do 3 měsíců od vydání rozhodnutí o úpadku v ostatních případech (1, 11).

V rámci těchto rozhodnutí, jakým způsobem bude řešen dlužníkův úpadek, insolvenční soud posuzuje, zda se dlužník skutečně nachází v úpadku, byť o něm již rozhodl. Tento postup je mu určen ustanovením § 158 insolvenčního zákona, na základě kterého může rozhodnout, že dlužník není v úpadku. Tato skutečnost nastane tehdy, když *„ani po rozhodnutí o úpadku nebyl osvědčen úpadek, nebo zde není žádný přihlášený věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené a roveň jsou uspokojeny“* (1, s. 44). Takové rozhodnutí může insolvenční soud učinit i *„na návrh dlužníka, jestliže dlužník k tomuto návrhu připojil listinu, na které všichni věřitelé a insolvenční správce vyslovili s tímto návrhem souhlas, a na které je úředně ověřena pravost podpisu osob, které ji podepsaly“* (1, s. 45).

3.1.7 Prohlášení konkursu

Prohlášením konkursu přichází dlužník zcela o možnost disponovat s majetkem, který je zapsán do majetkové podstaty. Tento majetek je zpeněžen insolvenčním správcem a z tohoto výnosu jsou poměrně uspokojeny zjištěné pohledávky. Ostatní zjištěné pohledávky, které nejsou uspokojeny ze zpeněžení majetkové podstaty, mají v případě prohlášeného konkursu na právnickou osobu osud spojen se zánikem dlužníka. Po zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení nebo zrušení konkursu pro nedostatek majetku je obchodní společnost (právnická osoba) zrušuje, přičemž při nedostatku majetku není vyžadována ani likvidace společnosti. Po pravomocném zrušení konkursu je osobou

oprávněnou jednat za předmětnou společnost podán návrh na výmaz z obchodního rejstříku, čímž zanikají i neuspokojené pohledávky, nebo jejich neuspokojené části (15).

U dlužníků – fyzických osob je osud neuspokojených pohledávek pro věřitele relativně příznivější, neboť neuspokojené pohledávky zrušením konkursu nezanikají. Pokud ji dlužník při přezkumném jednání nepopřel, může neuspokojený věřitel po ukončení konkursního řízení podat návrh na výkon rozhodnutí nebo exekuci proti dlužníkovi, přičemž toto právo na výkon rozhodnutí se dle ustanovení § 312 odst. 4 insolvenčního zákona promlčí za 10 let po nabytí právní moci usnesení o zrušení konkursu. Pro řešení úpadkové situace dlužníka, který nedisponuje dostatečným majetkem, je řešení úpadku konkursem nepřilíš výhodný (15).

V průběh konkursu je dispozičním právem k nakládání s majetkovou podstatou nadán insolvenční správce, který tak zejména vykonává u dlužníků – právnických osob akcionářská práva, jedná jako zaměstnavatel vůči zaměstnancům dlužníka, zajišťuje provoz podniku, vede účetnictví a plní povinnosti vůči správci daně. Z toho vyplývá, že dlužník nemůže nakládat v průběhu konkursu s majetkovou podstatou, v opačném případě jsou tyto jeho úkony vůči věřitelům neplatné (15).

Konkurs je tedy likvidačním způsobem řešení úpadku, který přichází do úvahy v těch případech, kdy nelze dlužníkův úpadek řešit sanačním způsobem. Těmi jsou v případě podnikatele (právnické osoby) reorganizace, nebo u dlužníka – fyzické osoby oddlužení. Ale i v těchto případech může nastat situace, při které nezbude insolvenčnímu soudu nic jiného, než že reorganizace promění v konkurs, nebo zruší oddlužení a rozhodne o řešení úpadku konkursem. Tato situace nastává tehdy, kdy si dlužník v průběhu reorganizace či oddlužení neplní své povinnosti (11).

3.1.7.1 Zpeněžení majetkové podstaty

Nejen v konkursu, ale i v rámci oddlužení lze zpeněžit majetek dlužníka zapsaný do majetkové podstaty. Podle insolvenčního zákona lze majetkovou podstatu zpeněžit následujícími způsoby:

- 1) zpeněžení majetku veřejnou dražbou – tato je realizována dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných dražbách“ (16)) na základě smlouvy jako dražba dobrovolná. Sepsaná smlouva musí být schválena věřitelským výborem,

- 2) zpeněžení prodejem movitých a nemovitých věcí dle občanského soudního řádu – tento je realizován na základě návrhu insolvenčního správce prostřednictvím příslušného okresního soudu. V případě, že je součástí návrhu insolvenčního správce i rozhodnutí o prohlášení konkursu, musí být doložen také soupis majetku potvrzený insolvenčním správcem a souhlas věřitelského výboru,
- 3) zpeněžení prodejem mimo dražbu – jedná se o přímý prodej majetku, při kterém je uzavřena kupní smlouva insolvenčním správcem se souhlasem věřitelského výboru a insolvenčního soudu, přičemž mohou být ze strany insolvenčního soudu stanoveny podmínky tohoto prodeje. Při tomto způsobu prodeje může být prodejní cena stanovena i pod cenu odhadní, přitom se přihlédne i k nákladům, které by jinak musely být vynaloženy na správu prodávaného majetku,
- 4) zpeněžení soudním exekutorem – tento prodej je realizován dle exekučního řádu (2), a to na návrh insolvenčního správce, přičemž smlouva o provedení dražby soudním exekutorem musí být schválena věřitelským výborem,
- 5) zpeněžení dlužníkovu podniku jedinou smlouvou – při tomto prodeji může insolvenční správce prodat dlužníkovu podnik jedinou smlouvou dle příslušného ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ (17)), přičemž takto získaný výtěžek je součástí celkového výtěžku majetkové podstaty, ale nemůže sloužit pouze ke krytí závazků souvisejících s prodáváním závodem (1, 11, 15).

Výše uvedenými způsoby zpeněžení majetkové podstaty, které jsou úspěšné a dojde k získání výtěžku pro uspokojení věřitelů, dochází rovněž i k zániku účinků nařízených výkonů rozhodnutí nebo exekucí týkajících se zpeněženého majetku, a i zániku ostatních vad vázoucích na zpeněžovaném majetku¹². V řadě případů se jedná o prodej nemovitostí, v jehož důsledku dlužníkovi zanikají vlastnická práva, a tím i právo ji užívat. Pokud byl tedy vlastníkem nemovitosti, která sloužila k bydlení dlužníka a jeho rodiny, je nový majitel nemovitosti oprávněn domáhat se jejího vyklizení, přičemž se z pohledu insolvenčního řízení nejedná o incidenční spor (11, 15).

¹² Zpravidla se jedná o neuplatněná předkupní práva a omezení vázoucích na zpeněžovaném majetku zapsaná ve veřejných rejstřících (11).

3.1.7.2 Výtěžek zpeněžení a uspokojení pohledávek věřitelů

Zpeněžením majetku dlužníka zapsaného do majetkové podstaty je získán výtěžek, který slouží k uspokojení (úhradě) pohledávek. Úhrada může být provedena jednorázově v případě zajištěných pohledávek, u konkursu během něj nebo v rozvrhu, anebo postupně v rámci splátkového kalendáře.

V průběhu konkursu jsou ze zpeněžení uspokojovány pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168), pohledávky postavené naroveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 169), a také náklady související se správou majetkové podstaty, a to v případech, kdy se jedná o pohledávky za majetkovou podstatou a vznikly po rozhodnutí o úpadku. Při zpeněžení majetku, na který uplatňuje věřitel právo zajištění, má tento věřitel právo na uspokojení, nicméně z výtěžku zpeněžení dojde nejprve k úhradě nákladů spojených se zpeněžením.

Tabulka č. 4: Úhrada nákladů spojených se zpeněžením majetku.

náklady spojené se zpeněžením	nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení
náklady spojené se správou majetku	nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení
odměna insolvenčního správce	dle vyhlášky č. 313/2007 Sb.

Zdroj: vlastní zpracování dle (1, 11)

Výtěžek získaný zpeněžením zajištěného majetku může být rozdělen mezi více věřitelů v případě, že předmětným majetkem je zajištěno více pohledávek. Zde jsou pohledávky uspokojeny podle pořadí, pokud mají pohledávky pořadí stejné, jsou uspokojeny poměrně. Při zpeněžení majetkové podstaty během insolvenčního řízení lze rozdělit částky získané zpeněžením pomocí částečného rozvrhu pohledávek. Ten navrhuje insolvenčnímu soudu insolvenční správce s tím, že uvede, jaké pohledávky mají být uspokojeny a v jaké výši (1, 11).

Ve fázi, kdy již není v majetkové podstatě žádný majetek, který lze zpeněžit, respektive který lze z této podstaty vyjmout, předkládá insolvenční správce insolvenčnímu soudu konečnou zprávu. Ta obsahuje deskripci jeho dosavadní činnosti s vyčíslením finančních výsledků, a musí vyústit ve vyčíslení částky, která má sloužit k uspokojení věřitelů. Současně v této zprávě insolvenční správce vyúčtuje výši své odměny a výdajů.

Předloženou konečnou zprávu insolvenční soud přezkoumá a následně o ní rozhodne, a to jejím schválením, doplněním nebo jí odmítne přijmout. Je-li schválena, předkládá insolvenční správce návrh rozvrhového usnesení, v kterém uvede výši částky, která má být vyplacena jednotlivým věřitelům k jejich přihlášeným pohledávkám. Insolvenční soud provede přezkoumání tohoto návrhu co do věcné správnosti, případně návrh vrátí insolvenčnímu správci k úpravě, a poté vydá rozvrhové usnesení, v kterém uvede částky, které mají být vyplaceny věřitelům. Na základě takto vydaného rozvrhového usnesení provede insolvenční správce ve lhůtě stanovené insolvenčním soudem vyplacení určených částek věřitelům (1, 6, 11).

Splnění rozvrhového usnesení je jedním ze zákonných důvodů pro následné zrušení konkursu, dalším je zjištění soudu, že majetek dlužníka je pro zcela nedostačující pro uspokojení věřitelů. Insolvenční zákon dále zná zrušení konkursu a návrh dlužníka, pokud s tímto návrhem souhlasí všichni věřitelé a insolvenční správce, nebo pokud je soudem zjištěno, že není přihlášený žádný věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou uspokojeny (11, 15).

3.1.7.3 Nepatrný konkurs

Konkurs, kde je dlužníkem fyzická osoba, nebo nebyl zjištěn celkový obrat dlužníka vůči poslednímu účetnímu období, které předcházelo prohlášení konkursu, přesahující 2 000 000 Kč, přičemž nemá více jak 50 věřitelů, je projednáván jako konkurs nepatrný (1). Řízení v rámci nepatrného konkursu probíhá s určitými odchylkami oproti konkursnímu řízení popsanému výše. Zejména není nutné ustanovit věřitelský výbor, ale pouze zástupce věřitelů. Jde-li o dohodu o vypořádání společného jmění manželů, není zde potřeba schválení této dohody ze strany insolvenčního soudu, stačí vypořádání dohodou insolvenčním správcem a manželem dlužníka. Také není nutný souhlas insolvenčního soudu ani věřitelského orgánu při vyloučení nedobytných pohledávek. V případě vypořádání podaných námitek proti konečné zprávě a vyúčtování je možné rozhodnout bez nařízení jednání v této věci. Zjednodušená je i procedura týkající se přezkumného jednání, v jehož rámci lze projednat všechny otázky, které by při běžném konkursu musela projednat schůze věřitelů. Rovněž je také možné při přezkumném jednání současně přednést konečnou zprávu s vyúčtováním a v této souvislosti projednat případné námitky. Další odchylky může stanovit insolvenční soud, a to za podmínky, že to není v rozporu s rozhodnutím schůze věřitelů, a stanovené odchylky přispějí k rychlému a hospodárnému

průběhu insolvenčního řízení. Další podmínkou je, že stanovením těchto odchylek nebude dotčeno postavení zajištěných věřitelů, a také nebudou dotčeny zásady insolvenčního řízení (11).

3.1.8 Reorganizace

Tento způsob sanačního řešení úpadku dlužníka je zaměřen na ozdravení jeho ekonomického stavu. Týká se tedy dlužníka, který je podnikatelem a úpadek či hrozící úpadek směřuje k obchodnímu závodu (dříve podnik). Smyslem tedy je opětovně zapojit dlužníka a jeho obchodní závod do podnikatelských aktivit. V jejím průběhu jsou však také uspokojovány pohledávky jeho věřitelů, a to v jejich maximální možné míře. Uspokojování pohledávek je postupné s ohledem na zachování provozu obchodního závodu. Reorganizací jsou přijatá opatření, která vedou k ozdravení hospodaření dlužníkovy podniku, na základě reorganizačního plánu schváleného insolvenčním soudem, jehož plnění je průběžně kontrolováno věřiteli. K reorganizaci nelze přistoupit tam, kde již nastala likvidace právnické osoby, neboť zahájení likvidace je vedeno úmyslem podnikatelskou činnost ukončit, což samo o sobě vylučuje snahu pomocí reorganizace takovou činnost obnovit. Současně není reorganizace přípustná u obchodníka s cennými papíry, či osoby oprávněné k obchodování na komoditní burze. Zde je přípustné řešení zjištěného úpadku konkursem (1, 11, 15).

Reorganizaci lze povolit na návrh, a to dlužníka nebo přihlášeného věřitele, přičemž musí jednat v dobré víře, že jsou či budou splněny všechny podmínky pro splnění reorganizačního plánu. Dlužník nebo přihlášený věřitel tedy musí být přesvědčeni, že nejsou dány žádné předpoklady pro zamítnutí tohoto návrhu, kterými jsou dle ustanovení § 326 insolvenčního zákona důvodné předpoklady, že je sledován nepoctivý záměr, nebo je podán osobou, u které bylo o návrhu na povolení reorganizace již dříve rozhodnuto, či je podal věřitel, aniž by byl návrh schválen na schůzi věřitelů (1).

V období mezi podáním návrhu na povolení reorganizace a rozhodnutím o úpadku mají osoby, které mají oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, povinnost zdržet se takových právních jednání, které by mohly vést k zmaření či ohrožení navrhované reorganizace. Návrh na povolení reorganizace je projednán insolvenčním soudem, který jej buď odmítne, nebo může vzít na vědomí zpětvzetí návrhu. Také může návrh zamítnout pro důvody, které jsou uvedeny výše, anebo navrženou reorganizaci povolí. K rozhodnutí o povolení reorganizace soud přistoupí tehdy, když neshledá důvody pro postup vedoucí

k zamítnutí či odmítnutí návrhu, nebo pokud není návrh vzat zpět. Uvedené rozhodnutí o povolení reorganizace musí obsahovat tyto náležitosti (1):

- 1) *výrok o povolení reorganizace,*
- 2) *informaci o ustanovení osoby insolvenčního správce,*
- 3) *výzvu k předložení reorganizačního plánu ve lhůtě 120 dní, případně sdělení bez zbytečného odkladu o tom, že reorganizační plán předložen nebude,*
- 4) *informaci o podmínkách, za jakých mohou reorganizační plán předložit další osoby* (1, § 329 odst. 1).

Jakmile je rozhodnutí o povolení reorganizace pravomocné, jsou zrušena omezení vztahující se k dispozičním oprávněním dlužníka, která byla dříve upravena v rámci insolvenčního řízení. Stále však může insolvenční soud zakázat dlužníkovi s dispozičními oprávněními nakládat s majetkovou podstatou v plném rozsahu, nebo zčásti, a to zejména v těch případech, vyskytnou-li se pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka. Je-li dlužník nadán plným dispozičním oprávněním, a může tak právně jednat, je při nakládání s majetkovou podstatou vázán souhlasem věřitelského výboru, přičemž při porušení této povinnosti je odpovědný za škodu, kterou tím věřitelům či třetím osobám způsobil (11).

Dlužník, který má dispoziční oprávnění, je dále povinen po povolení reorganizace uspokojit pohledávky vedoucích zaměstnanců, které vznikly po povolení reorganizace, pouze do té výše, která je určena insolvenčním správcem se souhlasem věřitelského výboru. Současně také sestaví mezitímní účetní uzávěrku ke dni, který předchází dni, v němž nastanou účinky povolení reorganizace. Ta je sestavena za účelem zachycení aktuálního účetního stavu aktiv, pasiv, nákladů a výnosů, a výsledků hospodaření, aby mohlo být vyhodnocena případná úspěšnost zamýšlené reorganizace. Rozhodnutím o povolení reorganizace je pozastaven výkon valné hromady nebo členské schůze dlužníka, tento výkon na sebe přejímá s určitými omezeními insolvenční správce (1, 11, 13).

Do samotné reorganizace jsou zapojeni kromě dlužníka i jeho věřitelé, kteří přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení, dále věřitelé s pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, a také společníci a členové dlužníka (podniku), za jejichž pohledávku je dle ustanovení § 335 insolvenčního zákona považováno právo plynoucí z jejich účasti ve společnosti nebo družstvu (1). Také v procesu reorganizace je prováděn přezkum

přihlášených pohledávek, který je upraven obdobně jako u jiných způsobů řešení úpadku insolvenčním zákonem, jen s malou modifikací uvedenou v ustanovení § 336 insolvenčního zákona, kde je stanoveno, že „že popření pohledávky dlužníkem má v reorganizaci tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem“ (1, § 326 odst. 2). Odlišně od konkursu jsou věřitelé v rámci reorganizace rozděleni do skupin s přihlédnutím k potřebě určit rozsah uspokojení zjištěných pohledávek, a aby byly vytvořeny skupiny věřitelů se shodným právním postavením a hospodářskými zájmy. Zmíněné rozdělení je obsaženo v reorganizačním plánu, je důležité pro provedení hlasování věřitelů o schválení reorganizačního plánu a s tím spojené určení rozsahu uspokojení zjištěných pohledávek. Insolvenční zákon upravuje rozdělení věřitelů v ustanovení § 337 na tři základní samostatné skupiny (1):

- 1) *každý samostatný věřitel,*
- 2) *věřitelé uvedení v ustanovení § 335 insolvenčního zákona (společníci a členové dlužníka),*
- 3) *věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny (1, § 337).*

3.1.8.1 Reorganizační plán

Jedná se o zásadní dokument v rámci reorganizace, pomocí kterého lze posoudit její parametry po hospodářské a právní stránce. V podobě, v jaké je reorganizační plán schválen, je pak především seznamem dílčích kroků a opatření, který se poté celé reorganizace řídí. Vymezuje postavení všech subjektů, které jsou dotčeny reorganizací a je zaměřen na sanační opatření ve vztahu k provozu podniku dlužníka a vypořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. K jeho sestavení je oprávněn dlužník nebo věřitel, přičemž přednostní právo má dle ustanovení § 339 insolvenčního zákona dlužník. Může jej předložit současně s návrhem na povolení reorganizace anebo ve lhůtě 120 dní od rozhodnutí o povolení reorganizace, přičemž tato lhůta může být prodloužena nejdéle o dalších 120 dní (1, 6, 11).

Předkládaný reorganizační plán musí obsahovat náležitosti stanovené ustanovením § 340 insolvenčního zákona (1):

- 1) *rozdělení věřitelů do skupin,*
- 2) *určení způsobu reorganizace,*
- 3) *určení opatření, kterými bude plněn reorganizační plán,*

- 4) *informace o tom, zda bude pokračovat provoz dlužníkovy podniku a za jakých podmínek,*
- 5) *sdělení údajů k osobám, které se budou podílet na financování reorganizačního plánu,*
- 6) *sdělení údajů o vlivu reorganizačního plánu na zaměstnanost v dlužníkově podniku,*
- 7) *sdělení údajů k existenci a výši závazků vůči věřitelům po skončení reorganizace (1, § 340).*

Po jeho sestavení je předložen na věřitelské schůzi, kde se o jeho přijetí hlasuje podle skupin věřitelů, čímž jsou chráněny jejich ekonomické zájmy. Následně je po přijetí předložen insolvenčnímu soudu, který jej dle ustanovení § 348 insolvenčního zákona schvaluje. Při tomto procesním úkonu soud zejména posuzuje, zda je v souladu s insolvenčním zákonem a jinými právními předpisy, a zda nejsou se zřetelem ke všem okolnostem dány důvodné předpoklady k závěru, že tímto plánem není sledován nepoctivý záměr. Také jej může soud schválit, aniž by byl přijat na schůzi věřitelů každou skupinou věřitelů. V tomto případě pro úvahu soudu postačí skutečnost, že reorganizační plán byl přijat aspoň jednou skupinou věřitelů (1).

Reorganizace může být provedena dle ustanovení § 341 insolvenčního zákona několika způsoby (1):

- 1) *restrukturalizací pohledávek věřitelů,*
- 2) *prodejem celé majetkové podstaty nebo její části, anebo prodejem dlužníkovy podniku,*
- 3) *vydáním části dlužníkových aktiv věřitelům nebo převodem těchto aktiv do nově založené právnické osoby s majetkovou účastí věřitelů,*
- 4) *fúzí dlužníkovy podniku (právnické osoby) s jinou právnickou osobou,*
- 5) *vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou ve smyslu majetkové účasti věřitelů či po provedení fúze,*
- 6) *zajištěním financování provozu podniku dlužníka či jeho části,*
- 7) *změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov, případně jiných dokumentů, které upravují vnitřní poměry dlužníka (1, § 341).*

Samotná realizace reorganizačního plánu je vázána na okamžik nabytí právní moci rozhodnutí o jeho schválení, případně na dobu pozdější stanovenou reorganizačním plánem. O pozdější účinnosti reorganizačního plánu může také rozhodnout insolvenční

soud. V průběhu plnění tohoto plánu může také dojít k jeho změně, kterou navrhuje pouze navrhovatel reorganizačního plánu, přičemž tato změna má vést k takové úpravě plánu, v jejímž rámci bude účel reorganizace lépe splnitelný. Požadované změny v plánu navrhovatel podrobně rozepíše ve smyslu jejich provedení a dopadů na reorganizační plán, a předloží insolvenčnímu soudu, který jej zveřejní v insolvenčním rejstříku. Věřitelé se mohou k návrhu vyjádřit, respektive je jim dána možnost předmětný návrh odmítnout ve lhůtě 30 dní. Poté nařídí v dané věci jednání, kde je návrh projednán. Po odsouhlasení navrhovaných změn pak insolvenční soud rozhodne o schválení navrhované změny reorganizačního plánu, v opačném případě, kdy návrh změn schválen není, je nadále v platnosti již dříve schválený reorganizační plán (1, 6, 11, 13).

3.1.8.2 Skončení reorganizace

Je-li reorganizace prováděna v duchu schváleného reorganizačního plánu, její ukončení je upraveno insolvenčním zákonem v ideálním případě dle ustanovení § 364, kdy je reorganizační plán splněn. Dále může být reorganizace ukončena zrušením rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu dle ustanovení § 362 insolvenčního zákona, a také přeměnou reorganizace v konkurs dle ustanovení § 363 insolvenčního zákona (1).

Splnění reorganizačního plánu je insolvenčním soudem konstatováno v případě, že je reorganizační plán či jeho podstatná část splněna, což vezme na vědomí vydáním usnesení. Tímto krokem reorganizace končí. Ke zrušení rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu insolvenční soud přistoupí v případě, kdy v rámci své dohledací činnosti zjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že reorganizační plán není plněn. S ohledem na to, reorganizace je zaměřena především na ozdravení dlužníkovy podniku v ekonomickém smyslu slova, a v tomto směru nedochází k plnění reorganizačního plánu, je namístě reorganizaci rozhodnutím soudu zrušit. Insolvenční soud tento krok může učinit i bez návrhu, přičemž po zrušení rozhodnutí o schválení reorganizace mohou věřitelé i nadále požadovat, aby byly jejich pohledávky uspokojeny. Ke zrušení již schválené reorganizačního plánu soud přistoupí kdykoliv do 6 měsíců od nabytí jeho účinnosti, zjistí-li, že některému z věřitelů byly poskytnuty zvláštní výhody, aniž by s tím ostatní věřitelé ze stejné skupiny souhlasili. Obdobně postupuje i tehdy, zjistí-li, že schválení reorganizačního plánu bylo dosaženo podvodně (1, 11).

U posledního způsobu ukončení reorganizace je skončení přechodem k jinému způsobu řešení úpadku, neboť řízení se překlápí do režimu prohlášeného konkursu. K rozhodnutí o přeměně reorganizace v konkurs insolvenční soud přistoupí v těchto případech:

- 1) je-li reorganizace povolena na návrh dlužníka, může návrh na přeměnu podat dlužník,
- 2) pokud není sestaven reorganizační plán osobami určenými insolvenčním zákonem,
- 3) nedojde-li ke schválení reorganizačního plánu soudem, přičemž marně uplyne lhůta k jeho předložení ze strany oprávněných osob,
- 4) nejsou-li plněny v průběhu realizace reorganizačního plánu povinnosti ze strany dlužníka, nebo vyjde najevo, že podstatnou část reorganizačního plánu nelze splnit,
- 5) dlužník nedostojí svým finančním závazkům mimo rámec reorganizace, neplatí včas úroky, jimiž je úročena zajištěná pohledávka v předem sjednaném rozsahu,
- 6) není-li ze strany dlužníka plněn předpoklad podnikání stanovený schváleným reorganizačním plánem,
- 7) dlužník řádně nehradí po schválení reorganizačního plánu pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené jim na roveň (1, 11, 13).

3.1.9 Oddlužení

Jedná se o nejčastěji využívaný způsob pro řešení úpadku. Je určeno pro dlužníky – fyzické osoby, které nemají dluhy z podnikání, a dlužníky – právnické osoby, které nepodnikají. Původně byl tento sanační způsob řešení úpadku zapovězen dlužníkům – fyzickým osobám, které jsou podnikateli, a mají dluhy z podnikání, ale novelizací insolvenčního zákona s účinností od 1. ledna 2014 je umožněno těmto dlužníkům podat návrh na povolení oddlužení poté, co tyto dluhy z podnikání nebyly uspokojeny v rámci konkursu, neboť by takové pohledávky nebylo možné jinak uspokojit a vedlo by to pouze k prodlužování úpadku dané dlužníka. Dále se může jednat o případ, kde je zajištěná pohledávka, u níž z povahy věci není míra uspokojení zajištěného věřitele dotčena tím, že je povoleno oddlužení. Také může být oddlužení povoleno výše uvedené typu dlužníka v případě, že s touto formou řešení úpadku souhlasí věřitel, který eviduje směrem k dlužníkovi svou pohledávku, u které dává přednost uspokojení v relativně malé míře v rámci procesu oddlužení oproti uspokojení

této pohledávky v konkursu, kde se majetek dlužníka pouze zpeněžuje, což při neexistenci majetku vede k nulovému uspokojení věřitelů (6, 15).

Samotné oddlužení je zahájeno podáním návrhu na povolení oddlužení, který je v tomto případě oprávněn podat pouze dlužník. V opačném případě insolvenční soud takový návrh, který je podán osobou odlišnou od dlužníka, bez dalšího odmítne. Od roku 2017 byl postup při podávání návrhu upraven novelou, která stanoví, že jej může podat pouze prostřednictvím notáře, advokáta, soudního exekutora, insolvenčního správce či akreditovaná osoba ve smyslu insolvenčního zákona. Dlužník je tedy v řízení zastoupen, ale pouze omezeně, neboť zastupování je omezeno pouze sepsáním a podáním návrhu na povolení oddlužení. Chce-li dlužník – fyzická osoba podat návrh samostatně, musí splňovat zákonné podmínky ve smyslu nabytého právnického či ekonomického vzdělání v rámci magisterského studijního programu, nebo absolvované zkoušky insolvenčního správce. Jde-li o dlužníka – právnickou osobu, může za něj jednat osoba s výše uvedeným vzděláním či zkouškou (6).

Jelikož je návrh na povolení oddlužení sepsán osobou v zastoupení dlužníka, náleží mu také odměna, které stanovena v § 390a odst. 3 insolvenčního zákona.

Tabulka č. 5: Výše odměn za sepsání a podání návrhu na oddlužení.

forma	výše odměny	vč. DPH 21 %
oddlužení	4 000,- Kč	4 840,- Kč
oddlužení manželů	6 000,- Kč	7 260,- Kč

Zdroj: (1)

Odměna náleží pouze za sepsání a podání návrhu, a to pouze advokátům a jiným profesním zástupcům dlužníka, kteří ji přihlašují jako pohledávku do insolvenčního řízení ve lhůtě pro podání přihlášek. Akreditovaným osobám tato odměna nenáleží, ani jiné plnění poskytované v rámci oddlužení, tyto služby jsou poskytovány z jejich strany bezplatně. Akreditované osoby musí splňovat zákonné požadavky upravené v ustanoveních § 418a až 418l insolvenčního zákona, rovněž v duchu těchto ustanovení postupovat vůči dlužníkovi, zejména poskytovat své služby svědomitě a s odbornou péčí. V této souvislosti jde především o poučení dlužníka, že jeho poměry neumožňují podání návrhu na povolení oddlužení, také musí vždy zohlednit poměry dlužníka, vyvarovat se podávání opakovaných návrhů na povolení

oddlužení s vadami, pro které je nutné takový návrh odmítnout nebo zamítnout. Taktéž musí akreditované osoby podávat návrhy na povolení oddlužení či insolvenční návrhy včas tak, aby nebyla dlužníkovi tímto postupem způsobena škoda (1, 6, 11).

Řádně sepsaný návrh na oddlužení musí obsahovat mimo obecných náležitosti také údaje upravené v ustanovení § 391 insolvenčního zákona (1):

- 1) *označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,*
- 2) *údaje o příjmech dlužníka, které očekává v následujících 12 měsících,*
- 3) *údaje o příjmech dlužníka za předchozích 12 měsíců,*
- 4) *návrh dlužníka o způsobu oddlužení nebo jeho sdělení, že takový návrh nevznáší (1, § 391).*

Součástí návrhu jsou i přílohy, v nichž dlužník označí svůj majetek, případně v nich označí změny ohledně prohlášení o svém majetku, které již v insolvenčním řízení předložil. Také musí doložit přehled dokladů ke svým příjmům za posledních 12 měsíců, a čestné prohlášení o tom, že byl při sepsání insolvenčního návrhu poučen o svých povinnostech v insolvenčním řízení, zejména o povinnosti v oddlužení řádně splácet pohledávky věřitelům, a že „*vynaloží veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, k jejich plnému uspokojení*“ (1, s. 100). V rámci čestného prohlášení se také zavazuje dlužník k tomu, že bude plnit všechny povinnosti, které mu vyplývají z insolvenčního zákona v souvislosti s rozhodnutím o schválení oddlužení, a že bude přiznávat všechny své příjmy, které obdrží, a to v jejich plné výši (1).

Návrh na povolení oddlužení se podává společně s insolvenčním návrhem, který může podat i osoba odlišná od osoby dlužníka, ten je však může tento návrh doplnit podáním návrhu na povolení oddlužení, a to ve lhůtě 30 dní od doručení insolvenčního návrhu na příslušný soud. Ten poté při rozhodování o návrhu na povolení oddlužení může postupovat následujícími způsoby:

- 1) návrh na povolení oddlužení odmítne (§ 393 insolvenčního zákona),
- 2) vezme na vědomí zpětvzetí návrhu na povolení oddlužení (§ 394 insolvenčního zákona),
- 3) návrh na povolení oddlužení zamítne (§ 395 insolvenčního zákona),
- 4) oddlužení povolí (§ 397 insolvenčního zákona) (1).

Z výše uvedených možností, kterými může soud rozhodnout o podaném návrhu na povolení oddlužení, je pro jeho další pokračování důležité povolení oddlužení, v jehož

rámci soud prvotně konstatuje, že byl zjištěn úpadek dlužníka, což je nezbytným předpokladem pro povolení oddlužení. Ostatní možnosti, podle kterých může insolvenční soud rozhodnout, vedou pouze k ukončení oddlužení jako způsobu řešení úpadku, přičemž soud současně rozhodne o řešení dlužníkovy úpadku konkursem ve smyslu ustanovení § 396 insolvenčního zákona. V případě, že insolvenční soud rozhodne o povolení oddlužení, následuje fáze shromažďování informací k majetku úpadce, kterou provádí ustanovený insolvenční správce. Ten zjistí informace o aktivech a pasivech, zpracuje ucelený obraz finanční situace dlužníka, současně prověří, zda neexistují skutečnosti, které by svou povahou měly vliv na případné odmítnutí či zamítnutí návrhu na oddlužení. Pokud takové skutečnosti zjistí, je povinen o nich informovat věřitele a insolvenční soud, obvykle cestou insolvenčního rejstříku (1, 6, 11).

Jak již bylo uvedeno výše, insolvenční zákon umožňuje podat insolvenční návrh a návrh na povolení oddlužení i formou společného návrhu manželů dle ustanovení § 394a. Mohou však podat insolvenční návrh samostatně, nicméně s ohledem na procesní ekonomii a stanovené odměně za sepsání a podání návrhu je obvyklé, že manželé, kteří se nacházejí v úpadku, podají společný návrh na povolení oddlužení. Rozhodnou skutečností zde je, že musí být manželé ke dni podání návrhu. V tomto návrhu také musí výslovně prohlásit souhlas s tím, aby byl jejich všechen majetek považován pro účely schválení oddlužení za majetek ve společném jmění manželů. Z tohoto důvodu musí být podpisy obou manželů k tomuto prohlášení úředně ověřeny. Po podání společného návrhu na povolení oddlužení mají manželé v rámci insolvenčního řízení postavení jednoho dlužníka (1).

3.1.9.1 Rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení

Před tímto rozhodnutím insolvenčního soudu je konáno stejně jako v konkursu přezkumné řízení, v jehož rámci jsou přezkoumány ustanoveným insolvenčním správcem všechny přihlášené pohledávky věřitelů. Po posouzení, zda splňují veškeré náležitosti přihlášky dané insolvenčním zákonem, sepíše jejich seznam, který předkládá insolvenčnímu soudu. U přihlášek, které trpí vadami, vyzve příslušného věřitele, aby tyto vady v příslušné lhůtě odstranil. Na přezkumném jednání jsou přihlášky přezkoumány podle seznamu přihlášených pohledávek, a to jako vykonatelné či nevykonatelné. To, zda je pohledávka vykonatelná, prokazuje věřitel nejpozději ke dni úpadku. Na přezkumném jednání mohou jednotlivé přihlášené pohledávky popřít insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé. Výsledkem přezkumného jednání je upravený seznam přihlášených

pohledávek, který je součástí zápisu o přezkumném jednání. Pokud je pohledávka popřena insolvenčním správcem, je následně postupováno dle ustanovení § 198 a 199 insolvenčního zákona. U nevykonatelné pohledávky podává žalobu na určení pohledávky insolvenční správce, u vykonatelné naopak dotčený věřitel. Pokud přihlášenou pohledávku popře věřitel, je postupováno dle ustanovení § 200 insolvenčního zákona. Pro účely oddlužení je v insolvenčním zákoně zvlášť upravena možnost popření přihlášené pohledávky dlužníkem, přičemž pokud se jedná o nezajištěnou pohledávku, má popření takové pohledávky dlužníkem stejné účinky jako popření insolvenčním správcem (1, 6, 11).

Poté, co je přezkumné jednání ukončeno a přihlášené pohledávky věřitelů jsou buď zjištěny v plné výši, nebo popřeny (i co do jejich částí), insolvenční soud rozhodne o tom, zda bude navrhované oddlužení schváleno. či nikoliv. Neschválí jej dle ustanovení § 405 insolvenčního zákona tehdy, když v průběhu insolvenčního řízení vyjdou najevo skutečnosti, které by byly jinak důvodem pro odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na oddlužení. Po neschválení oddlužení opět následuje rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku konkursem, přičemž jej může prohlásit pouze tehdy, když:

- 1) pokud nebyl návrh na povolení oddlužení podán společně s insolvenčním návrhem, a nebylo současně insolvenčním soudem zjištěno, že by majetek úpadce nepostačoval na uspokojení pohledávek věřitelů,
- 2) pokud návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem, a nebylo současně insolvenčním soudem zjištěno, že by majetek úpadce nepostačoval na uspokojení pohledávek věřitelů,
- 3) pokud byl návrh na povolení oddlužení podán společně s insolvenčním návrhem, a bylo současně insolvenčním soudem zjištěno, že majetek úpadce nepostačuje na uspokojení pohledávek věřitelů, ale dlužník požádá na jednání s insolvenčním správcem o řešení úpadku konkursem a složí zálohu na náklady insolvenčního řízení (1, 11).

Pokud insolvenční soud žádné důvody pro neschválení oddlužení neshledá, navrhované oddlužení dle ustanovení § 406 insolvenčního zákona schválí. Předmětné rozhodnutí insolvenčního soudu také určuje způsob, jakým bude oddlužení provedeno. Oddlužení lze dle ustanovení § 398 insolvenčního zákona provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Tato

úprava je platná od novely insolvenčního zákona s účinností od 1. července 2017, do té doby bylo možné provést oddlužení výhradně formou zpeněžení majetkové podstaty, nebo výhradně formou plnění splátkového kalendáře. Nyní je tedy vždy v rámci schváleného oddlužení zpeněžována majetková podstata dlužníka (18).

Rozhodnutí o schválení oddlužení je zveřejněno v insolvenčním rejstříku, čímž také nastávají účinky tohoto rozhodnutí. Podstatné jsou obsahové náležitosti tohoto rozhodnutí, které ukládají určité povinnosti dlužníkovi, a rovněž i jiným osobám, zpravidla plátcí mzdy dlužníka, které je nutné plnit v rámci oddlužení. V rozhodnutí, kterým se schvaluje oddlužení, je označen majetek, který náleží do majetkové podstaty, případně který tam patřit bude. Také určena insolvenčním soudem částka, kterou je dlužník povinen platit prostřednictvím insolvenční správce nezajištěným věřitelům. Ten ji poté rozděluje poměrně dle výše přihlášených pohledávek tak, jak jsou zapsány ve zprávě o oddlužení. V této souvislosti insolvenční správce předkládá insolvenčnímu soudu distribuční schéma, které je následně zveřejněno v insolvenčním rejstříku. Zde jsou uvedeny procentuální podíly, podle kterých je rozdělována měsíční splátka dlužníka mezi nezajištěné věřitele. Insolvenční soud současně v rozhodnutí označí příjmy, z kterých je provedena dlužníkem první splátka. Tato splátka může být také stanovena insolvenčním soudem nižší, výše splátky je upravena v ustanovení § 398 insolvenčního zákona. Dlužník také může provádět úhradu stanovenou zálohovou splátkou z podnikatelských příjmů, která je stanovena ve smyslu ustanovení § 398b insolvenčního zákona. Insolvenční soud také označí v rozhodnutí ty nezajištěné věřitele, kteří vyjádřili souhlas s tím, že hodnota plnění dlužníka vůči nim v rámci oddlužení bude nižší, než míra uspokojení, která je rozhodná pro splnění předmětného oddlužení dle ustanovení § 412a¹³, a současně uvede dohodnutou nejnižší hodnotu dlužníkovy plnění. Povinnost je uložena také plátcí mzdy nebo jiného příjmu dlužníka, podle které provádí stanovené srážky k rukám insolvenčního správce, který je zahrne do distribučního schématu a podle něj přerozdělí nezajištěným věřitelům (1, 6, 18).

Zajištění věřitelé se uspokojují pouze ze zpeněžení majetku, kterým je přihlášená pohledávka zajištěna. Tento majetek je zpeněžen insolvenčním správcem po schválení

¹³ Zde je rozhodné to, že dlužník v době tří let od schválení oddlužení splatí nezajištěným věřitelům minimálně 60 % jejich pohledávek, nebo v době pěti let od schválení oddlužení mu nebylo oddlužení zrušeno, přičemž po tuto dobu neporušil svoji povinnost vynaložit veškeré své úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby hradil pohledávky svých věřitelů. Podle tohoto ustanovení se má za to, že výše uvedenou povinnost neporuší tehdy, když v této době uhradil nezajištěným věřitelům minimálně 30 % jejich pohledávek (1).

oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, k tomuto nepřistoupí pouze v tom případě, když zajištěný věřitel požádá, aby tento majetek zpeněžen nebyl. To však lze pouze tehdy, kdy ostatní majetek po zpeněžení postačí na úhradu všech pohledávek nezajištěných věřitelů, nebo kdy zajištěná pohledávka zjevně přesahuje svou hodnotou hodnotu zajištění (1, 6).

K majetku, který tvoří předmět zajištění nebo který uložit insolvenční soud vydat k zpeněžení, ztrácí dlužník dispoziční oprávnění. Naopak získává dispoziční oprávnění k příjmům nabytých po schválení oddlužení, s kterými však musí nakládat způsobem určeným insolvenčním soudem v rozhodnutí o schválení oddlužení. Také získává dispoziční oprávnění k majetku, který náleží do majetkové podstaty, avšak kromě majetku, který byl postižen v rámci exekuce nebo výkonu rozhodnutí. Kromě úpravy dispozičních oprávnění se na dlužníka v souvislosti se schválením oddlužení plněním splátkového kalendáře vztahují povinnosti, které musí plnit pod dobu trvání účinků tohoto způsobu oddlužení ve smyslu ustanovení § 412 insolvenčního zákona (1):

- 1) musí vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, jako nezaměstnaný o získání příjmů usilovat a současně neodmítat splnitelnou možnost obstarání příjmu,*
- 2) vydat insolvenčnímu správci majetek a hodnoty získané darem, dědictvím, majetek nepřiznaný při soupisu seznamu majetku, vydat své mimořádné příjmy či část výtěžku zpeněžení majetku k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře, krom plnění z pojistných smluv o škodovém plnění, či náhrad majetkové a nemajetkové újmy,*
- 3) oznamovat bezodkladně změny bydliště, sídla a zaměstnání,*
- 4) dvakrát ročně (vždy k 15. březnu a 15. září) předkládat insolvenčnímu soudu přehled o svých příjmech,*
- 5) přiznat všechny své příjmy, za tímto účelem je insolvenční soud, insolvenční správce a věřitelský výbor oprávněn požádat dlužníka o předložení daňových přiznání za období trvání účinků schváleného oddlužení,*
- 6) nesmí poskytovat žádnému z věřitelů zvláštní výhody,*
- 7) nesmí přijímat na svou osobu žádné nové závazky, které byl nemohl řádně, tedy v době jejich splatnosti, splnit,*
- 8) musí vynakládat veškeré úsilí, které lze po jeho osobě spravedlivě požadovat tak, aby byl schopen plně uspokojit pohledávky svých věřitelů (1, § 412).*

Po dobu trvání účinků schválení účinků oddlužení v obou jeho formách vykonává dohled nad činností dlužníka insolvenční správce, který vždy v pravidelných intervalech zpracovává zprávu o stavu oddlužení, kterou předkládá insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru. Ve valné většině schválených oddlužení vykonává působnost věřitelského výboru insolvenční soud ve smyslu ustanovení § 66 insolvenčního zákona. V předkládané zprávě je pravidelně hodnoceno provádění splátek dlužníkem pro účely oddlužení, jeho činnost během oddlužení včetně komunikace s insolvenčním správcem. Ten také insolvenčnímu soudu sděluje, zda dlužník své povinnosti plní tak, aby jej bylo možné ponechat v oddlužení. V případě, že dlužník své povinnosti vyplývající mu z obsahu rozhodnutí o schválení oddlužení neplní, je zpravidla insolvenčním správcem navrženo zrušení schváleného oddlužení. To může být zrušeno insolvenčním soudem dle ustanovení § 418 z následujících důvodů (1):

- 1) *dlužník neplní povinnosti, které mu plynou ze schváleného způsobu oddlužení,*
- 2) *dlužník svým jednáním zavinil vznik peněžitého závazku po schválení oddlužení, který je po splatnosti delší než 30 dnů,*
- 3) *dlužník svým jednáním zavinil, že není schopen po dobu delší než 3 měsíce splácet v plné výši zálohy na odměnu insolvenčního správce,*
- 4) *na základě návrhu dlužníka (1, § 418).*

Pokud je insolvenčním soudem schválené oddlužení zrušeno na základě výše uvedených důvodů, rozhodne současně o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem. Stejným způsobem insolvenční soud rozhodne, když po schválení oddlužení zjistí takové skutečnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že ze strany dlužníka je oddlužením sledován nepoctivý záměr. K způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem insolvenční soud nepřistoupí tehdy, pokud zjistí, že dlužníkova majetek je zcela nedostačující pro uspokojení věřitelů. Zde jsou však stanoveny výjimky, kdy lze i přes nedostatek majetku přistoupit ke konkursu, a to v případě, kdy byl návrh na oddlužení podán společně s insolvenčním návrhem. Dále tehdy, když o to dlužník sám požádá, a také tehdy, když zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení. V případě, kdy nemůže být po zrušení schváleného oddlužení rozhodnuto o způsobu řešení dlužníkovra úpadku konkursem pro nedostatek dlužníkovra majetku, je insolvenční řízení rozhodnutím insolvenčního soudu zastaveno (1, 6, 11).

3.1.9.2 Splnění oddlužení

Proces oddlužení je splněn, jsou-li naplněny zákonné podmínky plynoucí z ustanovení § 412a insolvenčního zákona, které upravuje možnosti splnění oddlužení plněním splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. První z možností je, že dlužník uhradí pohledávky nezajištěným věřitelům v plné výši, přičemž u zajištěných věřitelů tato podmínka není, neboť tito jsou uspokojováni pouze z výtěžku zpeněžení, a pokud není zpeněžení majetku sloužícího k zajištění zrealizováno, pohledávka nezaniká a lze ji vymáhat i po ukončení insolvenčního řízení. Další možností, jak splnit oddlužení splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty je úhrada pohledávek nezajištěným věřitelům v minimální výši 60 % ze strany dlužníka v období tří let od schválení oddlužení. Poslední z možností je, že *„dlužníkovi po dobu pěti let od schválení oddlužení nebylo oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů; má se za to, že tuto povinnost neporušil, jestliže v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek“* (1, § 412a).

V případě, že oddlužení bylo schváleno v režimu zpeněžení majetkové podstaty, je splněno tehdy, když je insolvenčnímu soudu předložena zpráva insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení, a rovněž pokud dlužník řádně splnil všechny povinnosti plynoucí vůči jeho osobě z rozhodnutí o schválení oddlužení. Lhůty, které jsou dány ke splnění oddlužení a posouzení, zda jsou naplněny podmínky pro jeho ukončení, se mohou přerušit a také prodloužit. Přerušit lze insolvenční řízení až na 1 rok, a to z důležitých důvodů, které ve svém návrhu specifikuje dlužník nebo insolvenční správce. Takto přerušit insolvenční řízení však lze jen jednou, přičemž v rozhodnutí o přerušení insolvenčního řízení je stanoven časový úsek od – do, po které je řízení přerušeno, a jako takové se nezapočítává do doby rozhodné pro posouzení, zda bylo oddlužení splněno. Současně však insolvenční soud může bez návrh rozhodnout o pokračování v oddlužení, odpadne-li důvod, pro které bylo přerušeno. Takové rozhodnutí nevydává, bylo-li přerušeno na určitou dobu, případně do určeného data. Prodloužení insolvenčního řízení lze až o 6 měsíců¹⁴, a to opět na návrh dlužníka, který

¹⁴ Tedy nastavit dobu 3, resp. 5 let pro posouzení splnění oddlužení (1, § 413).

v něm specifikuje důležité důvody, pro které by měla být doba rozhodná pro posouzení splnění oddlužení prodloužena. Tento návrh musí být podán před uplynutím rozhodné doby, přičemž k takovému prodloužení lze přistoupit pouze jednou (1, 6).

Je-li ze strany insolvenčního soudu posouzeno, že jsou splněny podmínky oddlužení v obou jeho formách, tj. zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, vezme splnění oddlužení na vědomí rozhodnutím. V opačném případě vydá rozhodnutí o nesplnění oddlužení. Součástí těchto rozhodnutí je stanovení odměny insolvenčního správce a jeho nákladech, a zproštění jeho funkce v daném insolvenčním řízení. Pokud insolvenční soud vydá rozhodnutí o splnění oddlužení, současně vydá usnesení o osvobození od placení pohledávek zahrnutých do předmětného oddlužení, a to v rozsahu, v kterém nebyly v daném oddlužení uspokojeny. Takové osvobození se vztahuje i na pohledávky věřitelů, ke kterým se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a také na pohledávky věřitelů, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení vůbec nepřihlásili, přičemž tak podle výzvy uveřejněné v insolvenčním rejstříku učinit. Osvobození o placení pohledávek se však vztahuje na pohledávky nezajištěných věřitelů, zajištěným věřitelům, jejichž pohledávka nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení (tedy k němu v rámci insolvenčního řízení nedošlo), protože k němu nedošlo, právo vymáhat pohledávku z výtěžku tohoto zajištění nadále zůstává. Osvobození se také nevztahuje na pohledávky plynoucí z peněžité nebo jiné majetkové sankce, která byla uložena dlužníkovi v trestním řízení pro spáchání úmyslného trestného činu. Obdobně jsou tímto způsobem v ustanovení § 416 insolvenčního zákona ošetřeny pohledávky na náhradu škody, kterou dlužník způsobil úmyslným porušením právních povinností, pohledávky založené na výživném ze zákona, a pohledávek na náhradu škody způsobené na zdraví v důsledku jednání dlužníka. Pokud je rozhodnutím insolvenčního soudu návrh na přiznání osvobození dlužníka od placení pohledávek v kontextu ustanovení § 414 insolvenčního zákona zamítnut, může se proti tomuto rozhodnutí odvolat pouze dlužník. Naopak, pokud je dlužníku dle výše uvedeného ustanovení osvobození přiznáno, může se proti tomuto rozhodnutí odvolat pouze věřitel, a to jen ten, jehož pohledávka nebyla v předmětném insolvenčním řízení zcela uspokojena. Takový věřitel však může namítat pouze to, že nebyly splněny podmínky pro přiznání takového osvobození (1, 6, 11).

I po splnění oddlužení a přiznání osvobození není dlužník mimo dosah insolvenčního zákona, neboť mu může být osvobození odejmuto nebo dojde k jeho zániku. Je to dáno v souvislosti s ochranou věřitelů, kteří mohou do tří let od pravomocného přiznání osvobození podat návrh na jeho odejmutí, pokud vyjdou najevo skutečnosti, na základě kterých lze důvodně předpokládat, že „*ke schválení oddlužení nebo přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům*“ (1, § 417). Možnost podat takový návrh je omezena podmínkou, že dotčený věřitel mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození. O přiznané osvobození může dlužník přijít v důsledku jeho odsouzení „*za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele*“ (1, § 417), po kterém mu osvobození zaniká, došlo-li k tomuto jednání v době tří let od právní moci rozhodnutí o přiznání osvobození (1, 6, 11)

3.1.10 Transpoziční novela insolvenčního zákona

Insolvenční zákon byl novelizován již několikrát, zejména zásadní byly novely z roku 2017 provedená zákonem č. 64/2017 Sb., a rovněž tzv. oddlužovací novela z roku 2019, provedená zákonem č. 31/2019 Sb. Další plánovanou novelou je tzv. transpoziční novela, které je motivována snahou přenést prvky koncepce vyplývající ze směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. června 2019 o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních k zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční). Tato směrnice je zaměřena na zavedení postupů pro rychlé a efektivní oddlužení pro podnikatele, ale obdobně vyzývá členské státy k zavedení obdobných opatření a postupů směrem ke spotřebitelům. V tomto smyslu jde o poskytnutí tzv. druhé šance osobám, které nejsou schopny dále čelit požadavkům svých věřitelů a uspokojit řádně jejich pohledávky vyplývající ze smluvních závazků (19).

Koncept druhé šance je v rámci Evropské unie rozpracováván v dlouhodobé horizontu s důrazem na maximální efektivitu insolvenčního řízení u podnikatelů, kde byly členské státy v roce 2011 Radou EU vyzvány k tomu, aby byly sjednoceny lhůty pro oddlužení podnikatelů na maximálně tři roky. Motivací k tomuto kroku jsou ekonomické potřeby vnitřního trhu, který vykazuje potřebu zrychleného řešení úpadku

podnikatelů a jejich opětovného začlenění do ekonomického procesu. Předpokladem je samozřejmě jejich poctivý záměr úpadek úspěšně absolvovat a začít znovu s tím, že úpadkem nabyté zkušenosti mohou přispět k větší rezistenci podnikatele vůči ekonomické nestabilitě. Z důvodové zprávy k navrhované novele insolvenčního zákona, která má zabezpečit transpozici zmíněné evropské směrnice do úpadekového práva v podmínkách České republiky, vyplývá, že provedený výzkum, jehož závěry byly publikovány v roce 2006 v *Journal of Evolutionary Economics*, podporuje tezi, že podnikatelé, kteří již mají za sebou úpadek, vykazují v novém podnikání vyšší úspěšnost. Poskytnutí druhé šance poctivým podnikatelům tedy ve svém důsledku napomáhá ekonomice dané země v jejich rychlejším opětovném zapojení do ekonomického chodu, přičemž může snižovat stigma vztahující se k prodělanému úpadku, a rovněž napomáhá k efektivnějšímu přemístování aktiv v ekonomice jako takové. Koncept druhé šance je nosným prvkem v navrhované transpoziční novele (20).

V návrhu je dominantní sjednocení tříleté doby potřebné pro oddlužení, které se vztahuje jak pro podnikatele, tak nepodnikatele, což tak úplně není v souladu se záměry dané evropské směrnice, která primárně cílí na podnikatele a jejich urychlený návrat do ekonomiky. Již nyní je tříleté oddlužení v insolvenčním zákoně umožněno za podmínky úhrady minimálně 60 % výše pohledávek nezajištěných věřitelů, nyní by bylo dostupné pro všechny dlužníky se schváleným oddlužením. Sjednocení podmínek pro přístup k oddlužení jako pro dlužníky – fyzické osoby, tak i pro dlužníky s dluhy z podnikání byl již nastolen změnou insolvenčního zákona přijatou v souvislosti s nastalou pandemickou situací¹⁵, v návrhu je opřena o snahu zrovnoprávnit dlužníky bez ohledu na původ jejich dluhů, aby se tímto předešlo zbytečným průtahům již na počátku insolvenčního řízení v kontextu statutu dlužníka (19, 20).

Dalším prvkem navrhované novely je změna procesních prvků, zejména s ohledem na navrhované tříleté období stanovené pro oddlužení, při kterém se může jevit někdy obtížné zpeněžit majetkovou podstatu insolvenčním správcem. Proto je navrhováno oddělení vydání rozhodnutí o přiznání osvobození od placení zbylých dluhů od rozhodnutí o vzetí na vědomí splnění oddlužení. V tomto meziobdobí bude sice již oddlužen, nicméně jeho účast v insolvenční řízení nekončí, neboť stále může proběhnout zpeněžení jeho majetku, nebo případně pokračovat řešení sporných otázek,

¹⁵ Známa pod pojmem Lex COVID Justice I. (20).

kteře mohou vést k uspokojení věřitelů. Návrh také řeší otázku deponovaných částek po povolení oddlužení, které by nově byly využívány pouze v případě, kdy by disponibilní příjem dlužníka v rozdílu nad nezabavitelnou částkou nepostačoval k úhradě pohledávek běžného výživného a zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce. Nově by také mohl insolvenční správce určovat referenční srážku dlužníka po zjištění disponibilních příjmů dlužníka na základě reálně dosahovaných příjmů a výdajů dlužníka, nebo po dohodě s dlužníkem opět na základě zjištěného zisku. Pro urychlení komunikace s osobami, které jsou oprávněny podávat v rámci insolvenčního řízení opravné prostředky, je návrhem transpoziční novely insolvenčním soudům umožněno jejich rozhodnutí doručovat výhradně prostřednictvím insolvenčního rejstříku (19, 20).

3.1.11 Insolvenční řízení v evropském kontextu

Insolvenční řízení v podmínkách České republiky je do značné míry ovlivněno právními standardy vyplývající se zapaření do struktur Evropské unie. Z tohoto pohledu mělo na evropské právo významný vliv vyloučení působnosti úmluvy o soudní příslušnosti a vykonatelnosti, označované jako Brusel I z roku 1958, na insolvenční řízení. Po dlouhém období snah a jednání byla potřeba jednotného unijního insolvenčního práva vtělena do směrnice Rady č. 1346/2000, které je založeno na čtyřech základních principech: univerzalitě, teritorialitě, jednotě a pluralitě. Základní princip univerzality je zaměřen na prosazení zahraničních účinků u národních insolvenčních řízení, přičemž je zároveň oslabován možností „*teritoriálně působících sekundárních řízení v jednotlivých státech, které jsou ale koordinována s hlavním řízením*“ (6, s. 358). Příkladem je Dánsko, které není na základě svého prohlášení vázáno výše uvedeným nařízením, ale je koordinováno úmluvou o insolvenční z roku 1933 uzavřenou mezi severskými státy. Nicméně v případě úpadku osoby či právnické osoby s majetkem v Dánsku je na místě zvolit vedení samostatného řízení v Dánsku, které probíhá v souladu s místním insolvenčním právem. Obdobně je tomu i u Velké Británie, kde po jejich odchodu z EU také dochází k určitým konfliktům vnímání, respektive aplikace práva v prostředí anglického právního systému, který se vyvázal z materií unijního práva, a to v oblasti insolvenčního, které spadá svým obsahem do práva občanského a staví před anglické soudy otázky, jak nyní zacházet s otázkou vypořádání se se soudními řízení se zahraničním prvkem (21).

Jedním z příkladů konfliktů práva v oblasti insolvencí vzniklých v důsledku brexitu je judikatura Odvolacího soudu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, kde bylo při rozhodnutí využito tzv. *rule in Gibbs*, které je charakterizováno tím, že na základě tohoto pravidla věřitel, který má pohledávku vůči dlužníku, a tato je řízena anglickým právem, a on sám se nepodřídí zahraničnímu řízení, včetně insolvenčního, nemůže dojít k zániku takové pohledávky, která se řídí anglickým právem. Původně mělo toto pravidlo poskytovat větší ochranu věřitelů, nicméně s ohledem na důsledky brexitu se dají těžko odhadovat interpretace anglického práva v kontextu toho evropského. Proto je možné, že insolvenční řízení s účastí pohledávek, které vycházejí z transakcí podřízených anglickému právu, nebudou po ukončení insolvenčního řízení v členské zemi EU v podmínkách britských soudů uznávána. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že má-li úpadce smluvní vztah řízený anglickým právem, bude na místě vést další insolvenční řízení ve Spojeném království, nebo se věřitel s danou pohledávkou dobrovolně podřídí insolvenčnímu řízení v mateřské zemi úpadce. Tito věřitelé s „anglickou“ pohledávkou tak mohou významně ovlivnit samotné insolvenční řízení, proto je na místě v případě přeshraničních smluvních vztahů důkladně promýšlet, zda tyto vztahy ošetřit právě anglickým právem (22).

Pojetí a řešení insolvenčního řízení v evropském kontextu je nezbytné i s ohledem na prováděné fúze a akvizice, které probíhají v evropském rámci. Klíčovým prvkem vyplývající z členství v EU je v tomto i přeshraniční obchodní mobilita, kde byl podle studie Evropské komise zaznamenán nárůst o 173 % mezi roky 2008 a 2012, když v roce 2008 bylo zaznamenáno 132 případům, naproti tomu v roce 2012 361 (23). Díky tomuto nárůstu pak může docházet i k úpadkům společností, které se účastní těchto fúzí a akvizic, přičemž je nutné vyřešit, jaký majetek je součástí insolvenčního řízení, a může se stát, že řada pohledávek bude do insolvenčního řízení mířit z jiných členských zemí EU. Proto je nezbytné mít nastavený právní rámec, podle kterého lze jednotlivé pohledávky věřitelů klasifikovat a následně určit, dle jaké místní příslušnosti bude insolvenční řízení k společnosti postižené úpadkem mířit. Zejména jde pak o práva věřitelů úspěšně se domáhat přihlášení svých pohledávek do předmětného insolvenčního řízení, a zajistit si tak uspokojení takové pohledávky. Ochrana věřitelů je jedním z důležitých předpokladů pro přeshraniční akvizice a fúze,

neboť jinak by případná rizika plynoucí ze zamýšlených investic převážila a omezila tak volnost přeshraničních investic (23).

Proto je také nutné v tomto ohledu zajistit, aby mezinárodní insolvenční právo, a samozřejmě právo evropské, bylo pro účastníky insolvenčních řízení s mezinárodním prvkem předvídatelné a efektivní. V tomto smyslu je v evropském právu insolvenční řízení přijímáno jako předvídatelné riziko, k čemuž je nezbytné, aby mezinárodní příslušnost soudů byla odvislá od místa známého potencionálním věřitelům dlužníka. Tento koncept známý jako COMI – *Centre of main interest* je obsažen ve směrnici Rady č. 1346/2000, podle kterého se určuje rozhodné právo pro insolvenční řízení a jeho účinky (*lex fori concursus*) podle práva členského státu, na jehož území bylo insolvenční řízení zahájeno. A zahájeno je dle COMI tam, kde je centrum hlavních zájmů dotčeného dlužníka. Proto je pro takové insolvenční řízení s mezinárodním přesahem důležité nejprve přesně stanovit, k jakému členskému státu náleží dlužníkovo COMI. Na základě toho je ustanovena jednotná jurisdikce a rozhodné právo pro úpadek a insolvenční řízení, což je vyjádřením zásady efektivity důležité pro řádný průběh úpadekového řízení, které však s ohledem na odchod Velké Británie ze struktur EU, a s tím souvisejícím dopadem na využití práva EU v těchto podmínkách, může být leckdy problematické (24).

3.2 Exekuční právo

Exekuční právo je právem vykonávacím, jedná se tedy o způsob vymáhání práva k uspokojení exekučního titulu, který je výsledkem řízení nalézacího. Předmětem nalézacího práva je, jak již vyplývá z názvu, nalézt právo, kde soud „*vyslovuje, co je právem v dané kauze, která byla předmětem řešení, a jaké z toho komu z účastníku plynou povinnosti*“ (6, s. 17). V podmínkách českého práva je praktikován dvojí systém exekučního práva, jehož podstata spočívá v existenci dvou právních norem, podle kterých je možné řešit civilní exekuce. Jejich vztah je subsidiární, tedy podpůrný, přičemž větší přednost má normativní rámec občanského soudního řádu, který je v tomto smyslu vnímán jako obecná právní úprava, zatímco exekutorský řád je úpravou zvláštní. Platí tedy, že při výkonu exekuční činnosti se použije primárně exekuční řád, a kde konkrétní úkon exekučního řízení tento zákon neupravuje, použije se přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu (6). To, který z těchto právních norem si oprávněný vybere, je na jeho uvážení. Jedná se o:

- 1) *system tzv. výkonu rozhodnutí normativně upraveného v části šesté občanského soudního řádu,*
- 2) *system soukromých soudních exekutorů vykonávajících exekuci podle exekučního řádu (11, s. 5).*

Podle dvou výše uvedených systémů může věřitel uplatnit své právo na uspokojení své pohledávky buď návrhem na soudní výkon rozhodnutí, který je proveden civilním soudem, nebo prostřednictvím exekutorské exekuce. Nicméně z toho nevyplývá, že subjekty exekučního řízení, kterými jsou zejména exekuční soud a soudní exekutor, jsou postaveny na stejnou úroveň. To ostatně vyplývá i z postavení soudu jako takového, který je součástí dělby moci ve státě (moc soudní), což samo o sobě předpokládá jeho nezávislost pro rozhodování v dané věci, které je kontrolována pouze zase jen soudem vyššího stupně. Soudní exekutor naopak je pouze součástí soudního systému, kde je kontrola výkonu jeho činnosti dána postavením v obvodu příslušného soudu a procesem jmenování do exekutorského úřadu ministrem spravedlnosti, v jehož gesci je i kontrola a dohled nad exekutorskými úřady (6).

Kromě výše zmíněných subjektů exekučního řízení, kterými jsou soud a soudní exekutor, jsou dalšími subjekty účastníci řízení. Zde se rozlišují na oprávněného a povinného. Označení účastníků řízení vyplývá z postavení, které jim náleží ve vztahu k exekučnímu titulu. Ten, kterému svědčí právo z tohoto titulu, je oprávněný. Ten, jemuž svědčí povinnost z tohoto titulu, je povinný. Oprávněný, kterému plyne právo z exekučního titulu, má také právo volby při výběru soudního exekutora. Není vázán teritorialitou, ani jiným omezením, je tedy pouze na něm, jakého exekutora si zvolí (6, 11).

3.2.1 Soudní exekutor a výkon jeho činnosti

Podle exekutorského řádu může být soudním exekutorem „*fyzická osoba, kterou stát pověřil exekutorským úřadem*“ (2, § 1). V ustanovení § 9 exekutorského řádu jsou vyjmenovány zákonné podmínky pro jmenování exekutora do exekutorského úřadu, které provádí ministr spravedlnosti na návrh exekutorské komory. Takto jmenovaný exekutor může vykonávat úřad exekutora pouze tehdy, složil-li slib do rukou příslušného ministra a zároveň uzavře smlouvu o pojištění odpovědnosti za újmu, které by mohla vzniknout s výkonem exekutorské činnosti. Tento výkon je prováděn nezávisle, je omezen pouze zákonnými normami a rozhodnutím soudů, které byly vydány v souvislosti s výkonem rozhodnutí či exekuční činnosti. Exekutor je odměňován za provedení exekuce, čímž je

naznačena soukromoprávní postavení této činnosti, což často vede k nejasnému rozdělení a vnímání tohoto institutu z pohledu ochrany práva. Činnost exekutora je podrobena dohledu ze strany ministerstva spravedlnosti, exekutorské komory, také předsedy okresního soudu, pod nějž je příslušný exekutor delegován. Při výkonu činnosti v jednotlivých věcech, k jejichž provedení je exekutor pověřen, disponuje výkonem dohledu i předseda příslušného exekučního soudu v rámci procesních úkonů k dané exekuční věci (11, 25).

Exekutor jmenovaný do exekutorského úřadu se prokazuje průkazem exekutora, razítkem a pečetidlem, jejichž náležitosti jsou stanoveny v ustanovení § 13 exekutorského řádu, a také činnost exekutorského úřadu řídí. Sídlo exekutorského úřadu je obvykle obec, v které je také sídlo okresního soudu, v jehož působnosti exekutor v rámci svého úřadu vykonává exekuční činnost. Výkon exekučního úřadu může zaniknout z důvodů uvedených v ustanovení § 15 exekutorského řádu, mezi něž patří mj. úmrtí exekutora, jeho odvolání, odvolání exekutora v důsledku kárného opatření, uložením trestu zákazu činnosti soudního exekutora nebo v případě odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Exekutor ale také může sám požádat o ukončení výkonu exekutorského úřadu, kdy k zániku dochází v době 6 měsíců od doručení žádosti na ministerstvo spravedlnosti (11, 25, 26).

Dále je ve vztahu k činnosti exekutora upraveno v ustanovení § 16 exekutorského řádu jeho zastupování pro případ, kdy nemůže z různých důvodů vykonávat po omezenou dobu exekutorský úřad. Zástupce je obvykle jmenován z řad kandidátů exekutora, nebo z řady exekutorů jmenovaných do obvodu okresního soudu, v němž svou činnost vykonává i exekutor, o jehož zastupování se jedná. Každý z jmenovaných exekutorů má v rámci exekutorského úřadu své zaměstnance. Jde o koncipienty, kandidáty, vykonavatele exekutora a další zaměstnance. Koncipient musí pro svůj výkon splňovat stejné předpoklady jako soudní exekutor, kromě výkonu tříleté exekutorské praxe a složení exekutorské zkoušky. Kandidát musí splňovat všechny zákonné předpoklady, které jsou stanoveny exekutorským řádem pro výkon soudního exekutora, a je zapsán do seznamu kandidátů vedeným exekutorskou komorou. Obdobně je zapsán i koncipient, a to v seznamu koncipientů, který rovněž vede exekutorská komora. Vykonavatel exekutora vykonává na základě písemného pověření ze strany exekutora, u nějž je zaměstnán, úkony vyplývající z konkrétního výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu. Další

zaměstnanci provádí jednoduché úkony spojené s výkonem exekuční činnosti. Vykonavatel exekutora musí pro výkon své činnosti splňovat zákonné předpoklady vyjmenované v ustanovení § 27 exekutorského řádu, mj. musí být svéprávný, bezúhonný, disponovat úplným středoškolským vzděláním, být v pracovním poměru u exekutora minimálně 6 měsíců a mít úspěšně vykonané zkoušky určené pro vykonavatele exekutora (11, 25, 26).

Exekuční řízení je vedeno pouze na návrh, a to oprávněného, nebo toho, který se může prokázat tím, že na něj takové právo přešlo. Obvykle je důvodem pro podání návrh na vedení exekučního řízení nesplnění povinnosti povinného, která je mu uložena exekučním titulem. Zahájená exekuce je zapsána a vedena v rejstříku zahájených exekucí, který je neveřejný a přístup k údajům, které jsou v něm obsažené, zpřístupní ministerstvo spravedlnosti pouze soudům a exekutorské komoře prostřednictvím dálkového přístupu. Náležitosti, které musí obsahovat exekuční návrh, jsou zakotveny v ustanovení § 38 exekutorského řádu. Jedná se zejména o:

- 1) označení exekutora a jeho sídla, který má exekuci vést,
- 2) označení toho, kdo návrh podává, a také toho, jaké věci se týká,
- 3) označení účastníků řízení, včetně všech identifikačních údajů k osobám a obchodním společnostem,
- 4) označení exekučního titulu a povinnosti, která má být jeho prostřednictvím vymožena,
- 5) označení částky, která byla povinným již případně v souvislosti s exekučním titulem splněna,
- 6) označení důkazů, na něž se oprávněný dovolává,
- 7) označení návrhu podpisem a datem sepsání (2, 6, 25).

Exekučním titulem, na jehož základě je podán exekuční návrh, je ve smyslu ustanovení § 40 exekučního řádu (2):

- 1) *vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,*
- 2) *vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,*
- 3) *vykonatelný rozhodčí nález,*

- 4) *notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu,*
- 5) *vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci,*
- 6) *jiná vykonatelná rozhodnutí a smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon (2, § 40).*

Po podání návrhu, který je následně doručen příslušnému exekutorovi, tento požádá do 15 dnů exekuční soud o pověření a nařízení exekuce. Jsou-li splněny všechny zákonem stanovené předpoklady, soud vydá pověření, které obsahuje následující (2):

- 1) *označení exekučního soudu,*
- 2) *označení exekutora,*
- 3) *označení exekučního titulu a orgánu, který ho vydal, nebo osoby, která jej vyhotovila,*
- 4) *označení oprávněného a povinného,*
- 5) *podpis a datum (2, § 43a).*

Jakmile obdrží exekutor pověření od soudu, zašle do 15 dnů od jeho doručení oprávněnému vyrozumění o zahájení exekuce. Povinný obdrží totožné vyrozumění nejpozději s prvním exekučním příkazem, který mu bude v rámci daného exekučního řízení doručen. Společně s tím zašle povinnému exekuční návrh, kopii exekučního titulu a výzvu ke splnění povinnosti vyplývající z předmětného exekučního titulu. Již zmíněný exekuční příkaz je příslušným exekutorem vydán či zrušen po posouzení, jakým způsobem bude předmětná exekuce provedena. Exekuční příkaz je tedy příkazem k provedení exekuce některým ze způsobů, které jsou uvedeny v exekučním řádu. Při volbě způsobu a provedení exekuce je exekutor limitován tím, že je povinen zvolit takový způsob exekuce, „*který není zřejmě nevhodný, zejména vzhledem k nepoměru výše dluhů povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění dluhů povinného dosaženo*“ (2, § 47).

Exekuční příkaz je vyhotoven písemně, není proti němu přípustný opravný prostředek, a jeho účinky zanikají provedením exekuce nebo jejím zastavením. Pokud je exekučním příkazem postihnout majetek povinného, nesmí je poté převést na jiného, či s ním jinak nakládat. Určité omezení je v případě provedení exekuce na majetek povinného, na které se vztahuje rozhodnutí o zajištění, které bylo vydáno v souvislosti s trestním řízením, kde je nutné požádat o souhlas příslušný orgán činný v trestním řízení (2).

3.2.2 Způsoby a druhy exekuce

Příslušné zákonné normy provádějící exekuční řízení rozlišují dva základní druhy exekucí podle způsobu plnění – a to pro plnění peněžité a nepeněžité. Naopak způsoby provedení exekuce se rozlišují podle toho, co se danou exekucí postihuje. Normativní výčet způsobu provedení exekuce, respektive výkonu rozhodnutí je taxativně uveden v ustanoveních § 257 občanského soudního řádu a § 59 exekučního řádu. Jde-li o peněžitá plnění, lze je realizovat následujícími způsoby (2, 6):

1) *dle občanského soudního řádu:*

- *srážky ze mzdy,*
- *přikázání pohledávky,*
- *správa nemovitých věcí,*
- *prodej movitých věcí,*
- *prodej nemovitých věcí,*
- *postižení závodu,*
- *zřízení soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem (3, § 257, 6, s. 34).*

2) *dle exekučního řádu:*

- *srážky ze mzdy nebo z jiných příjmů,*
- *přikázání pohledávky,*
- *prodej movitých věcí a nemovitých věcí,*
- *správa nemovité věci,*
- *postižení závodu,*
- *pozastavení řídičského oprávnění (2, § 59, 6, s. 35).*

V případě realizace výkonu rozhodnutí pro nepeněžitá plnění (2, 6):

1) *dle občanského soudního řádu:*

- *vyklizení,*
- *odebrání věci,*
- *rozdělení společné věci,*
- *provedení prací a výkonů (3, § 257, 6, s. 35).*

2) *dle exekučního řádu:*

- *vyklizení,*

- *odebrání věci,*
- *rozdělení společné věci,*
- *provedení prací a výkonů (2, § 59, 6, s. 35).*

Při provedení exekuce v rámci výše uvedených způsobů, který exekutor zvolí ve spojení s ustanovením § 47 exekučního řádu, postupuje rychle a účelně, přičemž je vázán ochranou práv účastníků řízení i třetích osob, které jsou dotčeny prováděnou exekucí. Každý provedený úkon je zaznamenán v exekučním spise, který je veden v listinné či elektronické podobě. Po provedení exekuce následuje v ideální případě její skončení úplným uspokojením oprávněného a úhrada nákladů spojených s provedenou exekucí, přičemž není nutné vydávat žádné rozhodnutí o jejím skončení, neboť tato je za skončenou považována právě splněním všech nároků. Obvyklejším způsobem je však odklad exekuce nebo její zastavení. Odklad exekuce se používá v případech, kdy lze důvodně předpokládat, že překážka, která brání provedení samotné exekuce, odpadne, nebo ona překážka již existuje, ale nejsou dány důvody pro zastavení exekuce. Pro uplatnění odkladu exekuce musí být podán návrh, který předpokládá kumulativní splnění dvou podmínek. Povinný je v přechodně v takové situaci, kdy by neodkladné provedení exekuce mohlo mít pro něj a jeho blízké zvláště nepříznivé následky, a současně oprávněný nebude provedeným odkladem exekuce vážně poškozen. Také lze exekuci odložit v případě očekávaného zastavení exekuce (11, 25, 26).

Aby bylo možné zastavit exekuci, musí proto existovat obecné důvody uvedené v ustanovení § 268 občanského soudního řádu. Jedná se především o nařízení exekuce bez vykonatelného rozhodnutí, dále pokud došlo ke zrušení nařízeného výkonu rozhodnutí nebo se stalo neúčinným. Taktéž může být exekuce zastavena na návrh toho, kdo navrhl nařízení předmětného výkonu rozhodnutí, a také pokud výkon rozhodnutí postihne věci, které mají být z tohoto výkonu rozhodnutí vyloučeny, nebo je postižený majetek pro uspokojení vymáhané pohledávky nedostatečný. Dalším důvodem je průběh výkonu rozhodnutí, během něhož se ukáže, že reálný výtěžek nepostačí ani k úhradě nákladů prováděného výtěžku. Mezi dalšími důvody jsou pravomocná rozhodnutí, že výkon rozhodnutí postihne majetek, k němuž má někdo právo nepřipouštějící takový výkon rozhodnutí, dále nepřípustnost výkonu rozhodnutí pro jiný důvod, a také pokud jde o výkon rozhodnutí prodejem majetku se zástavním právem, které k němu zaniklo (11, 25, 26).

Návrh na zastavení exekuce může podat povinný do 15 dnů u exekutora, u něhož je exekuce vedena, přičemž uvedená lhůta běží pro povinného ode dne, kdy se o důvodech k zastavení exekuce dověděl. Příslušný exekutor následně vyzve další účastníky exekuce, aby se k návrhu vyjádřili, a to buď vyslovením souhlasu k zastavení exekuce, nebo v případě nesouhlasu doložením listin, kterými oponují tvrzením obsaženým v návrhu na zastavení exekuce. Dojde-li k shodě všech účastníků exekuce a tito vyjádří svůj souhlas se zastavením exekuce, exekutor následně vyhotoví návrh na zastavení exekuce. Pokud návrhu na zastavení exekuce exekutor nevyhoví, postoupí předmětný návrh společně s příslušným exekučním spisem k rozhodnutí exekučnímu soudu (25, 26).

3.2.3 Náklady exekuce

V rámci nařízení výkonu rozhodnutí je soudem stanovena i povinnost uhradit náklady výkonu rozhodnutí, přičemž oprávněný má nárok na náhradu všech účelných nákladů, které vydal v souvislosti s výkonem rozhodnutí. Tyto mu hradí povinný. Náklady na provedení výkonu rozhodnutí jsou hrazeny ze zálohy na náklad na provedené výkonu rozhodnutí, kterou skládá oprávněný na pokyn soudu. Je-li vydáno rozhodnutí o složení zálohy, kterou však oprávněný nesloží, je výkon rozhodnutí soudem zastaveno. Dalším nákladem souvisejícím s exekucí, jsou náklady exekuce, které se skládají z několika částí uvedených v ustanovení § 87 exekučního řádu. Je to odměna exekutora, náhrada paušálních a účelně vynaložených hotových výdajů, dále náhrada za ztrátu času při provádění exekuce, za doručení písemností. Součástí je také příslušná daň z přidané hodnoty, je-li exekutor jejím plátcem. Náklady exekuce hradí povinný, a jsou vymáhány exekutorem na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce jedním ze způsobů provádění exekuce (11, 25, 26).

Odměna exekutora je vypočítávána dle vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradách hotových výdajů správce podniku, a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů (27).

Tabulka č. 6: Odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky.

do 3 000 000 Kč základu	15 %
od 3 000 001 Kč do 40 000 000 Kč základu	10 %
od 40 000 001 Kč do 50 000 000 Kč základu	5 %
od 50 000 001 Kč do 250 000 000 Kč základu	1 %

Zdroj: (27)

Minimální částka takto vypočtené odměny činí 2 000 Kč. Další odměny, na které má exekutor nárok, jsou stanoveny taktéž ve vyhlášce č. 330/2001 Sb., konkrétně v ustanoveních § 7 až § 15. Odměna za exekuci vyklizením je stanovena paušální částkou 10 000 Kč za každou vyklizenou nemovitost. Pokud je provedena exekuce odebráním věci, má exekutor nárok na odměnu ve výši 15 % z její hodnoty, minimálně však ve výši 2 000 Kč. Je-li provedena exekuce rozdělením společné věci, je odměna určena podle výše výtěžku z prodeje dané věci jako v případě odměny za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky. Dojde-li k rozdělení společné věci jinak než prodejem, má nárok na odměnu ve výši 6 000 Kč za každou rozdělovanou věc. Stejnou částku exekutor obdrží v případě, že je exekuce vykonána provedením prací a výkonu, a to za každý vykonaný exekuční titul (27, 28).

Samozřejmě je odměna exekutora odlišná v případě, že povinný vyhoví výzvě ke splnění vymáhané povinnosti, požadovanou částku a zálohu a snížené náklady exekuce a náklady oprávněného uhradí. V tom případě má exekutor nárok na 50 % odměny obvykle vypočítané jako odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky, nebo na 30 % z částky určené jako odměna za exekuci ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky. Zmiňovaná záloha a náklady exekuce je vypočítávána u uložení zaplacení peněžité částky ve výši, která nesmí přesáhnout 50 % odměny exekutora za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky, či paušální částky náhrady hotových výdajů. Pro výpočet zálohy se použije jako základ výše pohledávky, která má být vymožena, přičemž se k jejímu příslušenství nepřihlíží. Obdobně je stanovena výše zálohy u exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky (11, 25, 27, 28).

3.2.4 Exekuce a insolvenční řízení

Základním rozdílem mezi exekučním a insolvenčním řízením je pojetí oprávněného, který v případě exekučního řízení vystupuje vůči povinnému vždy individuálně prostřednictvím podaného návrhu na provedení výkonu rozhodnutí, kterým se snaží dosáhnout uspokojení své pohledávky. Pokud nebude v plné výši uspokojena, může v exekučním řízení nadále pokračovat, i po dobu několika let. Zatímco v insolvenčním řízení jde o kolektivní pojetí, kde jsou pohledávky vůči povinnému, v případě insolvenčního řízení dlužníka, sloučeny do jednoho řízení, v kterém dojde v ideálním případě k aspoň částečnému uspokojení jednotlivých pohledávek a k následnému odpuštění zbytku dluhů, a to vše v zákonem stanovené době potřebné pro splnění oddlužení. Zahájená exekuce má také vliv na insolvenční řízení, neboť dle ustanovení § 46 odst. 7 exekučního řádu je soudní exekutor povinen po zahájení insolvenčního řízení již nečinit žádné další úkony v probíhající exekuci. To je i upraveno v insolvenčním zákoně pod ustanovením § 109 odst. 1, který stanoví, že *„se zahájením insolvenčního řízení se spojují účinky týkající se exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty. Lze ji zahájit nebo nařídit, nelze ji však provést“* (25, s. 85).

Pokud se podaří v rámci exekuce vymoci nějaké plnění, které exekutor obdrží ještě před zahájením insolvenčního řízení, zašle jej oprávněnému, případný přeplatek po odečtení nákladů exekuce zašle insolvenčnímu správci. Exekutor také může nadále činit úkony směřující k zjištění majetku povinného a vydávat exekuční příkazy, nicméně exekuce provést vzhledem k výše uvedeným omezením nesmí, tedy nesmí zjištěný majetek zpeněžit nebo vyplatit oprávněnému finanční prostředky, které zajistil po zahájení insolvenčního řízení. Ve vztahu k oddlužení tyto omezení neplatí k nově vzniklým dluhům, tedy pohledávkám vzniklým po rozhodnutí o úpadku. Na tyto nově vzniklé dluhy lze vést exekuční řízení. Po skončení oddlužení, kdy vezme splnění oddlužení soud na vědomí rozhodnutím, se stávají neuhrazené pohledávky naturálními obligacemi, a exekutor by měl exekuce na tyto pohledávky zastavit. Odlišné je to v případě řešení úpadku konkurzem, kde k osvobození od placení zbylých pohledávek nedochází, a proto po skončení konkurzu může exekutor v exekuci pokračovat (25, 26, 28).

4 Vlastní práce

Z pohledu věřitele v insolvenčním řízení vystupuje Česká správa sociálního zabezpečení jako zástupce státu, tedy České republiky, neboť se svou povahou jedná o pohledávky, které dlužník neuhradil, byť mu vyplývají ze zákona. V tomto smyslu jsou pohledávky České správy sociálního zabezpečení rozlišovány na pohledávky za osobami vykonávající samostatnou činnost, pohledávky za zaměstnavateli, pohledávky vyplývající z porušení pravidel v rámci důchodového pojištění, a také regresní náhrady nemocenských dávek, které byly vypláceny osobám účastným na nemocenském pojištění v důsledku protiprávního jednání třetích osob vůči jejich zdraví.

4.1 Charakter pohledávek České správy sociálního zabezpečení přihlašovaných do insolvenčních řízení

Pohledávky přihlašované České správou sociálního zabezpečení, opravit všude do insolvenčních řízení mají charakter pohledávek na veřejném pojistném. Předpokladem je obvykle vystavení titulů, které vyměřují výši úhrady jak u zaměstnavatele, tak i u osob samostatně výdělečně činných, přičemž tyto jsou obvykle vystavována po podání přehledů o příjmech a výdajích za daný kalendářní rok. Povinnost hradit pojistné na nemocenském, důchodovém pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (pro zaměstnavatele), pojistného na důchodovém pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (pro OSVČ) vyplývá z příslušných ustanovení zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“) (29). Pokud poplatník pojistného tuto povinnost v daném období nesplní, je mu vystaven v rámci řízení ve věcech pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti platební výměr dle § 104c zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o provádění sociálního zabezpečení“) (30), a to především u OSVČ. V případě zaměstnavatelů je vystavován dle § 104g zákona o provádění sociálního zabezpečení výkaz nedoplatků. Tyto tituly jsou nejčastějšími typy pohledávek přihlašovaných ze strany ČSSZ jako věřitele do insolvenčního řízení.

Dalšími typy pohledávek jsou nároky ČSSZ jako plátce důchodu, který je vyplácen dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (31), oprávněným příjemcům, přičemž může v případě jejich úmrtí dojít k přeplatku na důchodu, který je pak obvykle vymáhán na té osobě, které si tyto finanční prostředky přivlastnila. Standardně se jedná o případy důchodů vyplácených na bankovní účty s více disponenty, kde je přeplatek vyžádán plátcem důchodu na příslušné bance. Pokud není vyplacený přeplatek důchodu již na konkrétním účtu k dispozici, je vymáhán na disponentu, který má přístup ke konkrétnímu účtu. Pohledávka obvykle vzniká na základě rozsudku obecných soudů o povinnosti uhradit vzniklý přeplatek na důchodu zpět plátcovi důchodu. Ojediněle jsou také přihlašovány regresní náhrady na nemocenských dávkách plynoucí z příslušných ustanoveních zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (32). Tato pohledávka vzniká zpravidla v důsledku protiprávního jednání třetích osob vůči osobě, které jsou následně vypláceny dávky nemocenského pojištění, neboť následkem tohoto protiprávního jednání jsou v pracovní neschopnosti. V takovém případě se příslušná Okresní správa sociálního zabezpečení jako plátce nemocenských dávek přihlásí do probíhajícího trestního řízení jako poškozená, a následně jí je takto přiznáno v rozsudku obecných soudů nebo rozhodnutí správních orgánů právo na náhradu takto vzniklé škody.

4.1.1 Pohledávky ČSSZ v ukončených řízeních za rok 2020

Pro určení procentuálního uspokojení pohledávek přihlášených do insolvenčních řízení za ČSSZ z pozice věřitele za rok 2020 je podstatné, kolik bylo v daném kalendářním roce ukončeno insolvenčních řízení, v kterých byla evidována pohledávka přihlášená za ČSSZ v působnosti Ústeckého kraje. Proto byla z přehledu přihlášených pohledávek vybrána ty insolvenční řízení, která byla v roce 2020 ukončena jedním ze způsobů předpokládaných insolvenčním zákonem (1). Zpravidla se jedná o vzetí na vědomí o splnění oddlužení a s tím související přiznání osvobození od placení pohledávek, které byly, nebo měly být přihlášeny do předmětného insolvenčního řízení. Zde je nutné vzít v potaz i skutečnost, že u řady insolvenčních řízení, které byly ukončeny v roce 2020, platí podmínka uspokojení nejméně ve výši 30 % přihlášených pohledávek, neboť se jedná o řízení, která byla zahájena za podmínek vyplývajících z insolvenčního zákona ve znění platném před 1. 6. 2019, kde byla tato podmínka stanovena de facto taxativně (11). Dále se jedná o insolvenční řízení, která byla zastavena pro nesplnění podmínek ze strany dlužníka

v průběhu oddlužení, které jsou nezbytným předpokladem pro samotný proces oddlužení. Další možností je neschválení oddlužení ze strany insolvenčního soudu pro nesplnění podmínek ze strany dlužníka následně po podání insolvenčního návrhu. Samostatnou kapitolou jsou ukončená řízení v rámci stále probíhajících konkurzů, která byla zahájena a dále vedena podle zákona o konkursu a vyrovnání (8). Zde se však jedná pouze o jednotky případů s ohledem na délku trvání samotného řízení.

Tabulka č. 7: Počet ukončených insolvenčních řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.

Počet řízení	Způsob ukončení	Výše přihlášených pohledávek	Výše uspokojení	Průměrná procentuální výše uspokojení přihlášených pohledávek
437	Splněno, osvobozeno	36 450 969,73	17 494 692,88	63,81 %
10	Splněno, neosvobozeno	912 287,00	196 070,04	29,76 %
53	Oddlužení zastaveno	18 667 135,61		
		210 864,04		
				1,13 %
8	Oddlužení zastaveno – úmrtí	15 454 483,07	11 852,38	0,08 %
91	Oddlužení zrušeno –	117 425 573,10	7 026 829,83	5,98 %
11	Konkurz zrušen –	50 369 058,82	2 169 624,76	4,31 %

Zdroj: vlastní zpracování dle (14) (30)

Do výše uvedené tabulky byla zapracována insolvenční řízení, která byla ukončena v roce 2020. Dále také řízení vedená podle zákona o konkurzu a vyrovnání (8), která byla zpravidla ukončena dvěma způsoby, a to zrušením konkurzu po splnění rozvrhového usnesení dle § 44 odst. 1 písm. b (8), anebo zrušením konkurzu pro nedostatek majetku dle § 44 odst. 1 písm. d (8.). Insolvenční řízení ukončená v roce 2020 byla rozdělena podle způsobu ukončení na ta, která byla ukončeno splněním oddlužení spojeným s přiznáním osvobozením od placení pohledávek, která byla, nebo měla být přihlášena do daného insolvenčního řízení. Těchto insolvenčních řízení bylo ukončeno v roce 2020 celkem 437, přičemž v rámci těchto řízení byly za ČSSZ přihlášeny pohledávky v celkové výši 36 450 969,73 Kč, a při skončení insolvenčních řízení byla výše uspokojení z těchto přihlášených pohledávek celkem 17 494 692,88 Kč. Procentuální výše uspokojení tedy činila 63,81 %. Další částí byla insolvenční řízení, která byla ukončena splněním oddlužení, nicméně dlužníkům nebylo přiznáno osvobození od placení pohledávek ve smyslu ustanovení § 415 insolvenčního zákona. Takových insolvenčních řízení s účastí ČSSZ jako věřitele bylo ukončeno v roce 2020 celkem 10, kde byly přihlášeny pohledávky ve výši 912 287,00 Kč, z nichž bylo přijato plnění v rámci uspokojení z insolvenčního řízení ve výši 196 070,04 Kč. Procentuální výše uspokojení tedy činila 29,76 %. Dalším způsobem ukončení oddlužení je zastavení insolvenčního řízení z důvodů uvedených v ustanovení § 405 odst. 2 insolvenčního zákona (1). V tomto případě byla taková insolvenční řízení, která byla ukončena jeho zastavením, rozlišena na zastavení insolvenčního řízení podle ustanovení § 405 odst. 3 insolvenčního zákona (1), a ta, která byla ukončena zastavením insolvenčního řízení pro úmrtí dlužníka. Insolvenčních řízení, která byla ukončena zastavením pro nesplnění podmínek předpokládaných pro podání návrhu na oddlužení, bylo celkem 53, kde byly přihlášeny pohledávky ČSSZ v celkové výši 18 667 135,61 Kč, z nichž bylo do doby zastavení insolvenčního řízení vyplaceno uspokojení pro věřitele ČSSZ v celkové výši 210 864,04 Kč. Procentuální výše uspokojení tedy činí 1,13 %. Insolvenčních řízení, která byla zastavena pro úmrtí dlužníka, bylo 8, kde byly přihlášeny pohledávky ČSSZ v celkové výši 15 454 483,07 Kč. Za dobu trvání těchto insolvenčních řízení bylo přijato uspokojení v celkové výši 11 852,38 Kč, procentuální výše uspokojení tedy činí 0,08 %. Dalším typem ukončení oddlužení je jeho zrušení podle ustanovení § 418 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona (18), zpravidla se jedná o zrušení oddlužení pro neplnění podstatných povinností ze strany dlužníka podle schváleného způsobu oddlužení. Těchto insolvenčních řízení bylo v roce 2020 ukončeno 91, u kterých byly přihlášeny pohledávky

ČSSZ v celkové výši 117 425 573,10 Kč, z nichž bylo přijato uspokojení ve výši 7 026 829,83 Kč. Procentuální uspokojení tedy činí 5,98 %. Poslední částí tabulky jsou řízení vedená podle zákona o konkurzu a vyrovnání (8), která jsou zpravidla ukončena po splnění rozvrhového usnesení, nebo pro nedostatek majetku úpadce. Těchto řízení bylo v působnosti ČSSZ pro Ústecký kraj ukončeno v roce 2020 celkem 11, v nichž byly evidovány pohledávky ČSSZ v celkové výši 50 369 058,82 Kč, přičemž plnění z uspokojení prostřednictvím plnění rozvrhového usnesení bylo přijato ve výši 2 169 624,76 Kč. Procentuální uspokojení tedy činí 4,31 %.

U posledně uvedených typů ukončení insolvenčních řízení je procentuální uspokojení nižší, a to s ohledem na charakter ukončení insolvenčního řízení, kde neuplynula standardní doba oddlužení, a přijaté uspokojení pochází především z deponací exekučních srážek. U insolvenčních řízení, která byla ukončena zrušením oddlužením, je přijaté uspokojení vyšší s ohledem na skutečnost, že řada těchto řízení byla ukončena až po určité době, během které byly provedeny platby ze strany insolvenčního správce, a také docházelo ke zpeněžení zajištěných pohledávek ve prospěch zajištěných věřitelů, mezi něž patří i ČSSZ. U konkurzů je plnění prováděno především z rozvrhového usnesení, někdy i dodatečného, po jehož splnění je konkurz zrušen. U jednoho konkurzního řízení došlo k ukončení pro nedostatek majetku, kde tedy plnění nebylo pro věřitele získáno žádné.

4.1.2 Počet přihlášených pohledávek za rok 2020

Prvním dílčím cílem je stanovení počtu evidovaných dlužníků při přihlašování pohledávek ČSSZ v Ústeckém kraji. Při stanovení tohoto počtu je nutné vycházet z přihlášení jednotlivých pohledávek, z pozice věřitele ČSSZ do insolvenčních řízení u dlužníků v Ústeckém kraji. Ze srovnání dat k jednotlivým insolvenčním řízením, které jsou evidovány v insolvenčním rejstříku (14), bylo určeno, že v roce 2020 byly přihlášeny pohledávky ČSSZ do celkem 703 insolvenčních řízení.

Tabulka č. 8: Počet insolvenčních řízení s přihlášenými pohledávkami České správy sociálního zabezpečení v roce 2020.

Počet insolvenčních řízení	Výše přihlášených pohledávek
703	257 791 367 Kč
Počet úspěšně přezkoumaných insolvenčních řízení	Výše přezkoumaných pohledávek
698	255 997 317 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle (14)

Počet insolvenčních řízení, v nichž byla přihlášena pohledávka ČSSZ vůči konkrétnímu dlužníkovi, byl určen s ohledem na datum přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení. Přihlášena pohledávka věřitele ČSSZ je v těchto případech tvořena jednotlivými pohledávkami Okresních správ sociálního zabezpečení v působnosti Ústeckého kraje vůči dlužníkům, konkrétně OSVČ a zaměstnavatelů. Ty jsou zpravidla vyčísleny vystavením platebního výměru, respektive výkazu nedoplatků, kde je uvedena výše pohledávky se stanovením data splatnosti, do kterého má být konkrétní pohledávky uhrazena.

Z výše uvedené tabulky je patrné, že za rok 2020 byly přihlášeny pohledávky věřitele ČSSZ v Ústeckém kraji do celkem 703 insolvenčních řízení (31), přičemž výše přihlášených pohledávek činila souhrnně 257 791 367 Kč. Současně bylo provedeno vyhodnocení výše přezkoumaných pohledávek, které byly takto přihlášeny do insolvenčních řízení v roce 2020. Takto bylo zjištěno, že přezkumných řízení, v nichž byly pohledávky věřitele ČSSZ úspěšně zjištěny, bylo celkem 698, přičemž výše takto přezkoumaných pohledávek činila celkem 255 997 317 Kč.

4.1.3 Pohledávky České správy sociálního zabezpečení přihlášené v roce 2020 za okres Ústí nad Labem

Pohledávky přihlašované věřitelem České správy sociálního zabezpečení jsou přihlašovány za jednotlivé okresy, neboť převážná část těchto pohledávek je tvořena pohledávkami jednotlivých okresních správ sociálního zabezpečení, které vedou evidenci osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů zaregistrovaných v daném okrese. Jednotlivé okresní správy sociálního zabezpečení pravidelně sledují vyhlášená insolvenční řízení, přičemž kontrolují, zda osoba podávající návrh a insolvenční řízení, není současně

také subjektem, u kterého je evidována pohledávka České správy sociálního zabezpečení. Pokud je takové insolvenční řízení zjištěno, zajistí příslušná Okresní správa sociálního zabezpečení podklady pro přihlášení pohledávky, zejména tituly s vyčíslením konkrétní částky pohledávky. Příslušný pracovník pracoviště České správy sociálního zabezpečení v daném kraji provede na základě takto shromážděných podkladů přihlášení pohledávky pomocí interaktivního formuláře, který je dostupný v aktuální verzi na webových stránkách insolvenčního rejstříku (14).

Podkladem jsou tedy zejména platební výměry u osob samostatně výdělečně činných a výkazy nedoplatků u zaměstnavatelů. Při sestavování podkladů pro podání přihlášky do insolvenčního řízení je také nutné vyčíslit aktuální dlužnou částku ke dni úpadku u těch osob samostatně výdělečně činných a registrovaných zaměstnavatelů, kteří vykonávají stále svou činnost. Osoby samostatně výdělečně činné jsou přitom povinny platit zálohy na pojistné dle § 13a zákona o sociálním zabezpečení za každý kalendářní měsíc, v kterém je přihlášena k placení pojistného. Tyto zálohy se jsou nastaveny podle měsíčního vyměřovacího základu z přehledu příjmu a výdajů z roku předcházejícího. Po podání dalšího přehledu za aktuální rok se zálohy zúčtují s vyměřovacím základem vyplývajícím z podaného přehledu. Zde může vzniknout přeplatek, pokud jsou zaplacené zálohy v úhrnu vyšší než vypočítané pojistné za aktuální rok, nebo vznikne nedoplatek, který je vyčíslen právě platebním výměrem jako rozdíl mezi zaplacenými zálohami a vyčíslenou výší pojistného za aktuální rok¹⁶. V případě, že přehled o příjmech a výdajích není osobou samostatně výdělečně činnou předložen v stanoveném termínu (obvykle do jednoho měsíce od uplynutí lhůty pro podání daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob za daný kalendářní rok (30)), je provedeno vyúčtování za pomoci údajů z podaného daňového přiznání za daný kalendářní rok, nebo stanovením pomocných ukazatelů vycházejících z průměrného ročního výdělku pro daný obor podnikání. Následně je vystaven platební výměr o stanovení pravděpodobné výše pojistného s vyčíslením nedoplatku.

¹⁶ Viz blíže § 14 zákona o provádění sociálního zabezpečení (30).

Tabulka č. 9: Pohledávky České správy sociálního zabezpečení přihlášené za okres Ústí nad Labem v roce 2020.

Počet insolvenčních řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení	Výše přihlášených pohledávek
105	77 120 191 Kč
Počet insolvenčních řízení s pohledávkou České správy sociálního zabezpečení po přezkumném řízení	Výše přezkoumaných pohledávek
103	76 728 234 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle (14)(31)

V rámci okresu Ústí nad Labem byly přihlášeny pohledávky České správy sociálního zabezpečení do celkem 105 insolvenčních řízení v celkové výši 77 120 191 Kč. V následném přezkumném řízení byly přezkoumány pohledávky České správy sociálního zabezpečení ve 103 insolvenčních řízeních, přičemž u jednoho insolvenčního řízení byla pohledávka České správy sociálního zabezpečení vzata zpět v celé výši po uplatnění námítky promlčení přihlášených titulů. U dalšího insolvenčního řízení došlo k jeho zastavení pro nesplnění podmínek vyplývajících ze schváleného oddlužení ze strany dlužníka, kde nedošlo k přezkoumání přihlášených pohledávek. Celková částka přihlášených pohledávek České správy sociálního zabezpečení po přezkumném řízení byla ponížena o částky těchto dvou řízení (12 905 Kč a 2 391 Kč), a byla zjištěna ve výši 76 728 234 Kč (31).

4.1.4 Správa pohledávek z pohledu věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem

Jak jsou vedeny pohledávky České správy sociálního zabezpečení bylo částečně zmíněno již dříve, přičemž přihlášení pohledávky je jedním z kroků, jak vymoci plnění od dlužníka. Přihlášení pohledávek do insolvenčních řízení činí pověřená osoba České správy sociálního zabezpečení, které jsou předány podklady od jednotlivých okresních správ sociálního zabezpečení, které z větší části tvoří předepsané platební výměry či výkazy nedoplatků vedené ke konkrétnímu dlužníkovi, který se ocitl v úpadku a podal insolvenční návrh, případně jej podal jiný jeho věřitel. Po předání podkladů je pověřenou osobou

provedena kontrola těchto podkladů, zejména je ověřena skutečná částka, která má být přihlášena do insolvenčního řízení, dále jsou ověřeny tituly, kterými je pohledávka tvořena. Také je nezbytné v případě zajištění některých pohledávek ověřit platnost zajišťovacích titulů, které jsou tvořeny soudním zástavním právem podle občanského soudního řádu (3), nebo v současné době častěji využívaným institutem zřízení zástavního práva podle § 104i zákona o provádění sociálního zabezpečení.

Pohledávky jsou poté přihlášeny podle splatnosti jako vykonatelné (jako splatné), nebo nevykonatelné (jejich splatnost teprve nastane, případně již splatnost uběhla), a dále jako zajištěné (pokud jsou jednotlivé pohledávky zajištěné majetkem dlužníka), nebo jako nezajištěné. V případě pohledávek České správy sociálního zabezpečení se jedná u pohledávek zajištěných pouze o majetek dlužníka, který je tvořen nemovitostmi, neboť institut soudcovského zástavního práva nebo rozhodnutí o zřízení zástavního práva je z pozice České správy sociálního zabezpečení využíván právě jen na nemovitosti dlužníka. Takto jsou pohledávky zapsány do formuláře přihlášky určeného pro potřeby insolvenčního řízení, která je opatřena přílohami tvořenými tituly k jednotlivým pohledávkám, pověřením příslušné osoby k jednání před insolvenčními soudy, a také případně také tituly, kterými je uplatňováno právo k zajištění konkrétních pohledávek. Vytvořená pohledávka je odeslána cestou datové schránky na příslušný insolvenční soud k předmětnému insolvenčnímu řízení, kde je následně zveřejněna v insolvenčním rejstříku (14).

Takto přihlášená pohledávka je poté předmětem přezkumného jednání u insolvenčního správce, u kterého je zpravidla přítomen i dlužník. Při přezkoumání pohledávek se k jednotlivým přihlášeným pohledávkám vyjadřuje insolvenční správce a dlužník, kteří mají právo učinit vůči konkrétní přihlášce popěrný úkon. Po přezkumném řízení je zveřejněna v insolvenčním rejstříku zpráva o přezkumu, kde si mohou věřitelé (tedy i pověřené osoby České správy sociálního zabezpečení) zjistit, jak bylo naloženo s jejich konkrétní pohledávkou. Pokud je jejich pohledávka, byť jen částečně popřena, jsou vyzváni insolvenčním správcem k podání žaloby vůči popěrnému úkonu (u pohledávek nevykonatelných), anebo je podání žaloba ze strany insolvenčního správce (u pohledávek vykonatelných). U pohledávek České správy sociálního zabezpečení, které jsou přihlášeny jako nevykonatelné, a jsou po lhůtě jejich splatnosti, je zpravidla v takovém případě

přistoupeno k zpětvzetí té části pohledávky, u které bylo insolvenčním správcem či dlužníkem v rámci popěrného úkonu namítnuto promlčení pohledávky.

Po provedení přezkumného řízení a schválení oddlužení konkrétního dlužníka pak pověřená osoba sleduje pravidelně události zveřejněné v insolvenčním rejstříku k danému insolvenčnímu řízení, případně je v komunikaci s insolvenčními správci u sledovaných insolvenčních řízeních. Účelem je vést správu pohledávek České správy sociálního zabezpečení tak, aby bylo zajištěno co největší uspokojení věřitele, tedy České správy sociálního zabezpečení s přihlédnutím k průběhu daného insolvenčního řízení. To zahrnuje především sledování zpeněžování majetkové podstaty, zejména u zajištěných pohledávek, kde je nutné v souladu s insolvenčním zákonem (1) dávat pokyny ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, a to tak, aby bylo dosaženo, pokud možno co největšího výtěžku ze zpeněžení. V této souvislosti je také nezbytné sledovat průběh samotného zpeněžení a provedení následného uspokojení, které by mělo být v souladu s usnesením insolvenčního soudu o vydání výtěžku zajištěnému věřiteli, kde je i určen časový úsek pro provedení výplaty věřiteli.

Dále také pověřené osoby sledují průběh oddlužení prováděného splátkovým kalendářem, zda jsou zasílány pravidelné platby ze strany insolvenčního správce tak, jak jsou uvedeny v pravidelně zveřejňovaných zprávách insolvenčního správce o průběhu oddlužení. V případě, že dojde ke zpoždění platby, případně platby vůbec nejsou připsány na určený účet věřitele, je insolvenční správce pověřenou osobou vyzván k nápravě. Po ukončení splátkového kalendáře, zpravidla po uplynutí lhůty určené k oddlužení, je pověřenou osobou provedena kontrola stavu zaslaných plateb a případného uspokojení ze zajištění podle konečné zprávy, která je insolvenčním správcem předložena insolvenčnímu soudu ke schválení, a ke které lze podat ze strany věřitele námitky, pokud jsou v ní uvedeny skutečnosti, které věřitel neshledává správnými.

Po ukončení oddlužení po schválení konečné zprávy a vydání usnesení o vzetí na vědomí skončení oddlužení je příslušná dokumentace k předmětnému insolvenčnímu řízení pověřenou osobou ukončena a předána zpět na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení k dalším úkonům. Zde zpravidla dochází při přiznání osvobození od placení přihlášených pohledávek, které nebyly dosud uspokojeny, nebo měly být přihlášeny do konkrétního insolvenčního řízení, k jejich převodu mezi pohledávky nedobytné.

4.1.5 Správa pohledávek České správy sociálního zabezpečení v konkurzních řízeních

Předchůdcem insolvenčního zákona (1) byl zákon o konkurzu a vyrovnání (8), podle kterého byly přihlašovány pohledávky České správy sociálního zabezpečení u konkurzních řízení u převážně právnických osob, kde však průběh konkurzu byl s ohledem na často problematické zjišťování majetku dané společnosti zdlouhavý a není výjimkou ani konkurzní řízení trvající 10 a více let. Je to dáno také absencí časového ohraničení trvání samotného konkurzu oproti parametrům insolvenčního zákona, které počítají s délkou oddlužení v délce pěti, případně tří let za splnění určitých podmínek vyplývajících z insolvenčního zákona (1).

Postup při přihlašování pohledávek České správy sociálního zabezpečení byl v konkurzním řízení obdobný jako u přihlašování pohledávek podle insolvenčního zákona (1). Je-li vydáno konkurzním soudem usnesení o prohlášení konkurzu, je pověřenou osobou České správy sociálního zabezpečení vyhotovena přihláška na základě podkladů s vyčíslením konkrétní částky pohledávky evidované u subjektu dotčeného konkurzním řízením. Přihláška společně s tituly prokazujícími výši dané pohledávky je doručena příslušnému konkurznímu soudu a podrobena přezkumu v rámci přezkumného jednání nařízeného příslušným soudem. Poté, co je přihláška pohledávky úspěšně zjištěna, je zařazena do seznamu pohledávek, které jsou uspokojovány v rámci konkurzního řízení. Podle zákona o konkurzu a vyrovnání je uspokojení věřitelů prováděno výhradně zpeněžením majetkové podstaty a následným rozvrhem. Právě zajištění soupisu majetku do majetkové podstaty a jeho následné zpeněžení je u právnických osob mnohdy složitým procesem, neboť dohledávání majetku, který lze do majetkové podstaty zahrnout a případně zpeněžit, je omezeno možnostmi určeného správce konkurzní podstaty, zejména, jedná-li se o obchodní závod, který je stále v provozu a jeho činnost je utlumována postupně s ohledem na zachování jeho hodnoty. Nelze také opomenout problematiku vlastnických práv k podniku a součástí jeho provozu, které také mnohdy přispívá svou nepřehledností k prodlužování konkurzního řízení.

Po přezkumném jednání, kde je přihláška pohledávky České správy sociálního zabezpečení úspěšně zjištěna, je u konkurzních řízeních, kde je přihlášeno více než 50 věřitelů, ustanoven věřitelský výbor. Tento počet je uveden v ustanovení § 11 zákona o konkurzu a vyrovnání (8), při počtu nižším lze ustanovit zástupce věřitelů, který má

oprávnění a povinnosti obdobné věřitelskému výboru. Za věřitele České správy sociálního zabezpečení je, pokud je jako věřitel zvolena do věřitelského výboru, jmenována pověřená osoba, která připravovala a podávala přihlášku pohledávky do konkrétního konkurzního řízení. Tato pověřená osoba pak jménem člena věřitelského výboru podle ustanovení § 11 zákona o konkurzu a vyrovnání (8) komunikuje se správcem konkurzní podstaty, zejména pak dohlíží na jeho činnost, průběžně provádí schvalování výše a správnosti hotových výdajů správce, také schvaluje a provádí kontrolu nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty. Ale také jsou při této činnosti povinni postupovat s péčí řádného hospodáře, přičemž odpovídají za škody vzniklé porušením povinností, které jsou jim vyplývají ze zákona o konkurzu a vyrovnání (6, 7, 8). V tomto postavení dostává pověřená osoba od správce konkurzní podstaty písemné informace o provedených úkonech, především o stavu majetkové podstaty, o úkonech správce činěných s případnými spory souvisejících s konkurzním řízením (incidenční spory) nebo v jiných soudních řízeních (zpravidla trestních). Také schvaluje, nebo se vyjadřuje k hotovým výdajům správce, obvykle týkajících se právního zastoupení v soudních sporech ohledně majetkové podstaty, nebo s udržování majetkové podstaty (placení příslušných odvodů a poplatků, pojištění nemovitostí spadajících do majetkové podstaty).

Je-li provedeno zpeněžení majetkové podstaty, a nelze již očekávat jiný výtěžek, který lze zahrnout do rozvrhu k uspokojení věřitelů, je správcem konkurzní podstaty vypracována konečná zpráva, v které je správcem shrnut dosavadní průběh zpeněžení majetkové podstaty a uvedena výše výtěžku získaného zpeněžením a určeného k rozdělení mezi věřitele. Po zveřejnění konečné zprávy v evidenci úpadců, případně na stránkách konkurzního soudu, se mohou věřitelé k znění konečné zprávy vyjádřit prostřednictvím podání námitek, pokud nesouhlasí se skutečnostmi uvedenými správcem, zejména jde-li o průběh zpeněžení majetku zapsaného do podstaty, nebo o vyúčtování odměny a výdajů správce. Po schválení konečné zprávy je správcem vyhotoven návrh rozvrhu částky určené k uspokojení přihlášených věřitelů a jehož součástí je také upravený seznam pohledávek, neboť během konkurzního řízení mohlo dojít již k poměrnému uspokojení některých věřitelů prostřednictvím částečného rozvrhu. Příslušný soud po přezkoumání věcné správnosti návrhu správce vydá rozvrhové usnesení, na jehož základě provede správce výplatu částek příslušným věřitelům podle upraveného seznamu pohledávek, v nichž je uvedeno, kolik by mělo být pro každou pohledávku vyplaceno. Platby podle rozvrhového usnesení správce proveden ve lhůtě určené soudem, zpravidla se jedná o 30 dní. Poté

uvědomí soud, že bylo rozvrhové usnesení splněno, který následně vydá usnesení o zrušení konkurzu. Splnění rozvrhového usnesení je jedním ze zákonných předpokladů pro zrušení konkurzu. Dalším nejčastějším důvodem je podle ustanovení § 44 zákona o konkurzu a vyrovnání (8), že majetek úpadce nepostačuje k úhradě nákladů konkurzu, přičemž k tomuto závěru soud také obvykle dochází po určité časové lhůtě, v níž správce provádí úkony ke zjištění majetkové podstaty úpadce.

Po vydání usnesení o zrušení konkurzu a nabytí právní moci tohoto usnesení je příslušná dokumentace k předmětnému konkurznímu řízení pověřenou osobou ukončena a předána zpět na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení k dalším úkonům.

4.1.6 Insolvenční řízení u fyzické osoby s přihláškou pohledávky České správy sociálního zabezpečení

Jedním z mnoha insolvenčních řízení, kde je evidována přihláška pohledávky České správy sociálního zabezpečení vůči plátcí pojistného, a které lze uvést jako příklad k správě pohledávek České správy sociálního zabezpečení, je insolvenční řízení vedené pod č. j. KSUL 44 INS 33399/2014 u Krajského soudu v Ústí nad Labem (14). Uvedené insolvenční řízení bylo zahájeno podáním insolvenčního návrhu dne 10. prosince 2014, po jeho posouzení bylo dne 9. ledna 2015 vydáno usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení. Od tohoto data měli všichni věřitelé zákonem danou lhůtu pro přihlášení pohledávky, která činila tehdy 30 dnů (v současné době je lhůta dvouměsíční). V požadované lhůtě byla přihlášena pohledávka České správy sociálního zabezpečení vůči plátcí pojistného, jemuž byl povolen osobní bankrot, ve výši 81 508 Kč. Tato pohledávka byla tvořena čtyřmi dílčími pohledávkami:

- 1) platební výměr č. 1238/2013 ve výši 40 218 Kč,
- 2) platební výměr č. 1120/2014 ve výši 15 315 Kč,
- 3) penále ze neuhrazeného pojistného ve výši 3 259 Kč
- 4) neuhrazené zálohy na pojistné ve výši 22 716 Kč (14).

Celkově byly v rámci tohoto insolvenčního řízení přihlášeny pohledávky 13 věřitelů v souhrnné výši 614 907,88 Kč.

Tabulka č. 10: Seznam přihlášených věřitelů v insolvenčním řízení KSUL 44 INS 33399/2014.

Číslo věřitele	Název věřitele	Celkem přihláшено	Zajištěné pohledávky	Nezajištěné pohledávky	Procentuální podíl
1.	Provident Financial s.r.o.	5 716,00	0,00	5 716,00	1,07 %
2.	Všeobecná zdravotní pojišťovna	62 950,00	0,00	62 950,00	11,81 %
3.	P.D.M, spol. s r.o.	67 500,00	0,00	67 500,00	12,66 %
4.	ČEZ Prodej, s.r.o.	30 414,20	0,00	30 414,20	5,71 %
5.	Pojišťovna České spořitelny, a.s.	9 702,00	0,00	9 702,00	1,82 %
6.	CP Inkaso s.r.o.	84 588,30	0,00	84 588,30	15,87 %
7.	Věra Gavenčiaková	92 500,00	0,00	92 500,00	17,35 %
8.	Česká správa sociálního zabezpečení	81 508,00	0,00	81 508,00	15,29 %
9.	Vodafone Czech Republic a.s.	31 135,37	0,00	31 135,37	5,84 %
10.	UniCredit Leasing CZ, a.s.	81 879,00	81 879,00	0,00	0,00 %
11.	Statutární město Ústí nad Labem	2 999,00	0,00	2 999,00	0,56 %
12.	Plzeňský Prazdroj, a.s.	26 108,00	0,00	26 108,00	4,90 %
13.	Broker Consulting, a.s.	37 908,01	0,00	37 908,01	7,11 %
		614 907,88	81 879,00	533 028,88	100 %

Zdroj: vlastní zpracování dle (14).

Takto zapsaný seznam přihlášených pohledávek byl podroben dne 5. března 2015 přezkumnému jednání u Krajského soudu v Ústí nad Labem, kde byly zjištěny všechny přihlášené pohledávky s tím, že popřena byla co do pravosti pohledávka věřitele č. 12. Pohledávka České správy sociálního zabezpečení byla zjištěna v přihlášené výši, tedy v částce 81 508 Kč. Po přezkumném řízení byla dále přihlášena ze strany věřitele České správy sociálního zabezpečení přihlášena pohledávka za majetkovou podstatou ve výši

2 444 Kč, která je rozdílem mezi přihlášenou dílčí pohledávkou č. 4 (neuhrazené zálohy na pojistném ve výši 22 716 Kč) a vystaveným platebním výměrem za přihlašované období (zde za rok 2014) ve výši 25 160 Kč (14).

V tomto insolvenčním řízení bylo po přezkumném jednání insolvenčním soudem rozhodnuto usnesením o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dne 19. srpna 2015, které bylo upraveno usnesením o změně splátkového kalendáře dne 1. září 2015, neboť věřitel č. 12 ve stanovené lhůtě nepodal žalobu o určení pravosti jím přihlášené pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem. U věřitele č. 13 byla část přihlášky nadále vedena jako podmíněná v částce 6 547,50 Kč (tedy taková, která je uspokojena až poté, co jsou řádně uhrazeny pohledávky všech věřitelů). Proto bylo v insolvenčním řízení pokračováno za účasti 12 věřitelů na místo 13 původně přihlášených (14). Čímž došlo i ke změně poměru uspokojení přihlášených věřitelů v rámci insolvenčního řízení.

Tabulka č. 11: Poměr uspokojení přihlášených věřitelů po schválení oddlužení v rámci insolvenčního řízení KSUL 44 INS 33399/2014.

Číslo věřitele	Název věřitele	Celkem přihlášeno	Zajištěné pohledávky	Nezajištěné pohledávky	Procentuální podíl
1.	Provident Finacial s.r.o.	5 716,00	0,00	5 716,00	1,14 %
2.	Všeobecná zdravotní pojišťovna	62 950,00	0,00	62 950,00	12,58 %
3.	P.D.M, spol. s r.o.	67 500,00	0,00	67 500,00	13,49 %
4.	ČEZ Prodej, s.r.o.	30 414,20	0,00	30 414,20	6,08 %
5.	Pojišťovna České spořitelny, a.s.	9 702,00	0,00	9 702,00	1,94 %
6.	CP Inkaso s.r.o.	84 588,30	0,00	84 588,30	16,91 %
7.	Věra Gavenčiaková	92 500,00	0,00	92 500,00	18,48 %
8.	Česká správa sociálního zabezpečení	81 508,00	0,00	81 508,00	16,28 %
9.	Vodafone Czech Republic a.s.	31 135,37	0,00	31 135,37	6,22 %

10.	UniCredit Leasing CZ, a.s.	81 879,00	81 879,00	0,00	0,00 %
11.	Statutární město Ústí nad Labem	2 999,00	0,00	2 999,00	0,59 %
13.	Broker Consulting, a.s.	31 360,51	0,00	31 360,51	6,29 %
		582 252,38	81 879,00	500 373,38	100 %

Zdroj: vlastní zpracování dle (14).

V insolvenčním řízení byly průběžně podávány zprávy o plnění oddlužení ze strany insolvenčního správce, který také v poslední zprávě ze dne 11. října 2020 konstatoval, že bylo oddlužení splněno po uplynutí pěti let, neboť schválený splátkový kalendář započal schválením oddlužení dne 19. srpna 2015 a poslední splátka dle splátkového kalendáře nastala dne 9. srpna 2020. Při tomto splátkovém kalendáři bylo dosaženo celkového uspokojení nezajištěných věřitelů v částce 168 566 Kč, procentuálně vyjádřeno výší 34 %. Zajištěný věřitel byl uspokojen z výtěžku zpeněžení zajištěného majetku, který byl ve výši 77 000 Kč, což činí 94 % z celkové částky zajištěné pohledávky (14).

Věřitel Česká správa sociálního zabezpečení měla v tomto insolvenčním řízení přihlášenou pohledávku ve výši 81 508 Kč, přičemž během tohoto oddlužení obdržela plnění v souhrnné výši 27 458,64 Kč, což činí uspokojení ve výši 33,69 % z přihlášené částky. Tento procentuální poměr tedy odpovídá v jeho zaokrouhlené podobě procentuálnímu poměru uvedenému ve zprávě insolvenčního správce o splnění oddlužení, které bylo následně uvedeno i v usnesení insolvenčního soudu o vzetí na vědomí splnění oddlužení a následného osvobození dlužníka od placení dosud neuspokojených pohledávek (14).

5 Výsledky a diskuse

Tato část je rozdělena na shrnutí výsledků, které byly zjištěny na základě shromážděných dat k pohledávkám České správy sociálního zabezpečení přihlašovaných do insolvenčních a konkurzních řízení, a následnou diskusi v kontextu odborných prací zaměřených na obdobnou problematiku.

5.1 Výsledky

Na základě dat z insolvenčních a konkurzních řízení, které byly ukončeny v roce 2020, a v kterých byla evidována přihláška pohledávky České správy sociálního zabezpečení, bylo zjištěno, že v předmětném období bylo takto ukončeno celkem 611 řízení. V těchto řízeních byly za Českou správu sociálního zabezpečení přihlášeny pohledávky v celkové částce 226 754 886,21 Kč. Jednotlivá řízení byla ukončena v režimu insolvenčního zákona (1) či zákona o konkurzu a vyrovnání (8), a to splněním oddlužení s osvobozením od placení dosud neuspokojených pohledávek, splněním oddlužení bez přiznaného osvobození, dále byla některá řízení zastavena, aniž by bylo oddlužení splněno, případně došlo k úmrtí dlužníka během insolvenčního řízení. Taktéž byla některá řízení insolvenčním soudem zrušena, zpravidla pro neplnění podmínek během oddlužení. Dále byla v tomto roce ukončena některá konkurzní řízení, přičemž řada z nich byla zahájena ještě za účinnosti zákona o konkurzu a vyrovnání (8). **V rámci těchto ukončených řízení byly pohledávky České správy sociálního zabezpečení uspokojeny v celkové částce 27 101 330,57 Kč, což činí procentuální uspokojení ve výši 10,13 %.** Při vyhodnocení dat z insolvenčních řízení byla jednotlivá řízení rozdělena podle výše uvedeného schématu s ohledem na způsob ukončení řízení.

Vybrané pohledávky České správy sociálního zabezpečení, které byly přihlašovány podle místní a věcné příslušnosti v působnosti Ústeckého kraje, respektive okresu Ústí nad Labem za rok 2020, tvořily v úhrnu částku 257 791 367 Kč v celkem 703 insolvenčních řízeních, respektive částku 77 121 590,98 Kč v celkem 105 insolvenčních řízeních. Po provedených přezkumných jednáních byly přihlášeny pohledávky České správy sociálního zabezpečení zjištěny v celkové výši 255 997 317 Kč v 698 pokračujících insolvenčních řízeních v rámci Ústeckého kraje. Za okres Ústí nad Labem byly pohledávky České správy

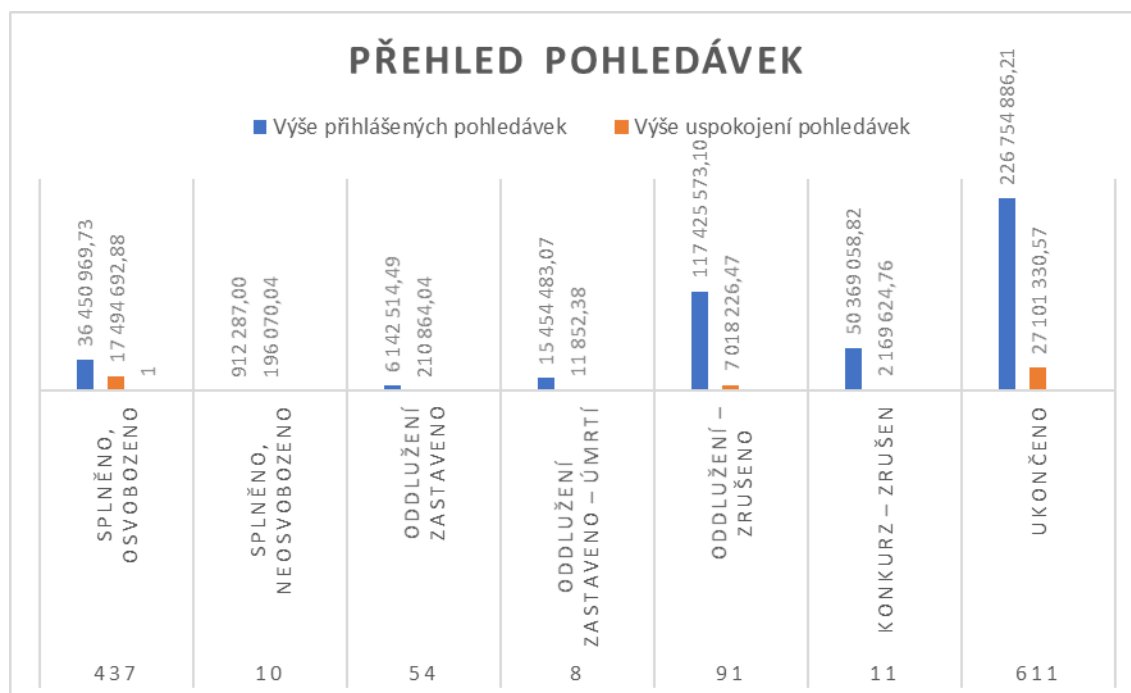
sociálního zabezpečení zjištěny ve 103 pokračujících insolvenčních řízeních v souhrnné výši 76 728 233,67 Kč.

Tabulka č. 12: Ukončená insolvenční řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.

Počet řízení	Způsob ukončení	Výše přihlášených pohledávek	Výše uspokojení	Průměrná procentuální výše uspokojení přihlášených pohledávek
437	Splněno, osvobozeno	36 450 969,73	17 494 692,88	63,81 %
10	Splněno, neosvobozeno	912 287,00	196 070,04	29,76 %
54	Oddlužení zastaveno	6 142 514,49	210 864,04	3,43 %
8	Oddlužení zastaveno – úmrtí	15 454 483,07	11 852,38	0,08 %
91	Oddlužení – zrušeno	117 425 573,10	7 018 226,47	5,98 %
11	Konkurz – zrušen	50 369 058,82	2 169 624,76	4,31 %
611	Ukončeno	226 754 886,21	27 101 330,57	10,13 %

Zdroj: vlastní zpracování dle (14)(31).

Graf č. 1: Ukončení insolvenční řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.

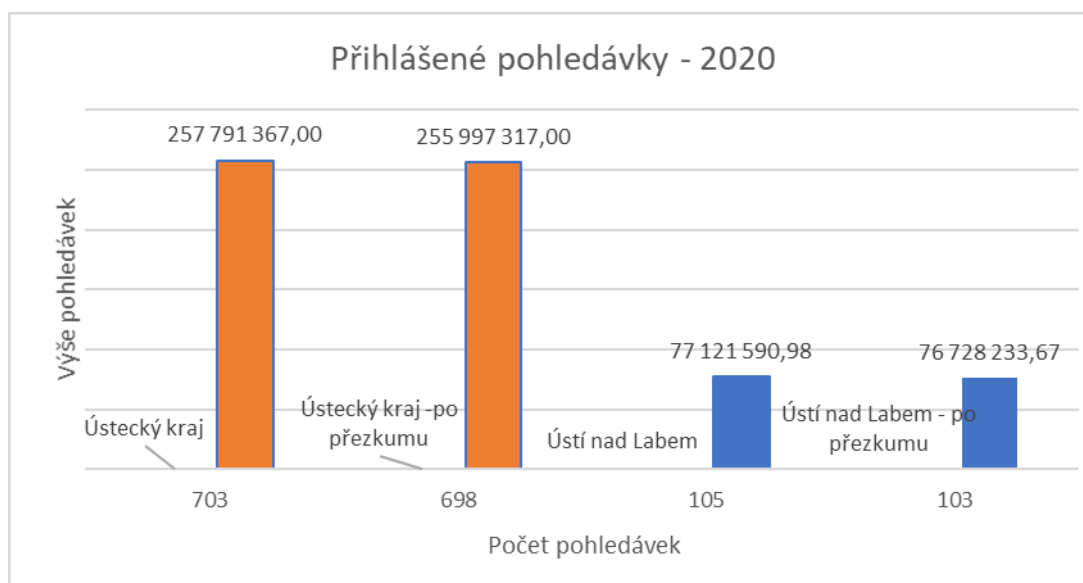
Zdroj: vlastní zpracování dle (14)(31).

Tabulka č. 13: Přihlášené pohledávky České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.

Počet insolvenčních řízení s přihlášenou pohledávkou České správy sociálního zabezpečení	Výše přihlášených pohledávek
703 – Ústecký kraj	257 791 367 Kč
105 – Ústí nad Labem	77 121 590,98 Kč
Počet insolvenčních řízení s pohledávkou České správy sociálního zabezpečení po přezkumném řízení	Výše přezkoumaných pohledávek
698 – Ústecký kraj	255 997 317 Kč
103 – Ústí nad Labem	76 728 233,67 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle (14)(31).

Graf č. 2: Přihlášené pohledávky České správy sociálního zabezpečení za rok 2020.

Zdroj: vlastní zpracování dle (14)(31).

5.2 Diskuse

Ve vztahu k zákonným normám upravujícím v podmínkách České republiky insolvenční řízení je zajímavá komparace podmínek daných právním rámcem konkrétní země v Evropské unii, které mají vliv na průběh insolvenčního řízení. Autoři György Walter a Jens Valdemar Krenchel porovnávali podle jednotlivých kritérií podmínky, v kterých je realizováno insolvenční řízení v dané zemi, přičemž konečné hodnocení je průměrem dosažených bodů v několika oblastech (35). V tomto výzkumu bylo hodnoceno, jak obtížné je v podmínkách hodnocené země provedení insolvenčního řízení, do jaké míry je možné být způsobilé stát se účastníkem insolvenčního řízení, jaké jsou s insolvenčním řízením spojené náklady na jeho průběh a provedení. Neposlední oblastí je i hodnocení, jaký dopad má insolvenční řízení, zejména jeho absolvování, pro samotného dlužníka ve společnosti. Zde je hodnoceno, jak je společností vnímán člověk, který je nucen řešit své finanční závazky osobním bankrotem, respektive do jaké míry může vidina insolvenčního řízení člověka v souvislosti se společenským vnímáním odradit od samotného prohlášení osobního bankrotu. Postavení České republiky v tomto kontextu je mezi 25 státy Evropské unie a Spojených států amerických v horní polovině s indexem 1,24. S ohledem na chystané přijetí transpoziční novely insolvenčního zákona (1) však lze předpokládat, že se tento index bude pohybovat v pozicích vyšších, neboť je v souvislosti s touto transpoziční novelou často diskutován fakt, že svým obsahem jde nad rámec požadavků Evropské unie

směřujících k ochraně dlužníků. Z toho plyne, že po přijetí transpoziční novely v podobě, v jaké je předložena, bude právní prostředí v oblasti insolvenčního řízení vstřícnější a méně náročnější na požadavky kladené na provedení osobního bankrotu dlužníka.

Další studií týkající popisu cyklů osobního bankrotu, kterou napsali Thomas A. Garrett a Howard J. Wall, a v níž poukazují na obdobný průběh osobního bankrotu s odkazem na ekonomický cyklus (36). Ten má tři fáze normální průběh, recesi a následné oživení. Stejně tak je vnímán, respektive je smyslem insolvenčního řízení v České republice, aby se občané, kteří nezvládají splácet své závazky, dokázali prostřednictvím osobního bankrotu dostat zpět do stabilního ekonomického a společenského statusu. Jak autoři ve své studii uvádí, je pro dlužníka vstup do insolvenčního řízení volbou strategickou, neboť zde může profitovat z nastavení oddlužení formou splátkového kalendáře s pevně stanovenými splátkami po dané časové období, které pokrývá, byť částečně, všechny dosud neuhrazené závazky (36). To je jednoznačně vhodnější volbou, než svůj osobní bankrot oddalovat a navyšovat své závazky bez vidiny jejich uhrazení. Z pohledu věřitele, zde České správy sociálního zabezpečení, kde se jedná o pohledávky státu, je takový krok dlužníka taktéž vnímán jako snaha o úhradu svých dluhů, které jsou postupně uhrazeny aspoň z menší části, a po ukončení insolvenčního řízení tak může dále pokračovat ve své výdělečné činnosti, aniž by byl zatížen závazky vůči orgánům státní správy.

Obdobným tématem se zabývá i výzkum Daphne Chen a Jake Chao, v kterém rozebírají motivace dlužníků při vstupu do osobního bankrotu, který má následně i vliv na pracovní trh (37). V důsledku jde o rozhodnutí dlužníka, který při průběhu osobního bankrotu získává pocit, že je již „bohatý“, neboť jeho závazky jsou umořovány pevně danými splátkami a on není tak nucen vynakládat takové úsilí pro uhrazení všech svých závazků. Na druhou stranu zde však stojí výše zmíněné stigma prodělaného osobního bankrotu, který dlužníkovi snižuje jeho kredibilitu pro případnou snahu financovat svůj „restart“ novou půjčkou. Tento pohled tak navazuje na možné morální dilema dlužníka, který se má rozhodnout pro řešení své tíživé finanční situace pomocí osobního bankrotu, který mu přinese nesporné výhody ve formě úhrady všech jeho závazků při stabilním průběhu insolvenčního řízení a požadovaném příspěvku ze strany dlužníka. To pak vede, respektive má vést, a je to smyslem insolvenčního řízení, vrátit dlužníka zpět na pracovní trh, kde může získat plnohodnotné zaměstnání. V současné době řada dlužníků, zvláště

těch s vysokými závazky, jak uvádí výzkum, má předpoklady pro to, aby během insolvenčního řízení selhala, čímž dochází k tomu, že s obavou následků exekučních řízení mizí z trhu práce a přechází do šedé zóny ekonomiky. Pro věřitele typu České správy sociálního zabezpečení je vždy výhodnější, když se dlužníci, kteří mají vůči tomuto věřiteli nesplacené závazky, rozhodnou pro vstup do insolvenčního řízení, kde dochází k částečnému uspokojení přihlášených pohledávek. Poté jsou tito dlužníci zpravidla po úspěšném oddlužení osvobozeni od placení dosud neuspokojených pohledávek a mohou se ucházet na trhu práce o zaměstnání s odpovídajícím finančním ohodnocením bez obav z toho, že jim z příjmu budou odváděny exekuční srážky. Tím pak dochází k rozšíření okruhu plátců pojistného, a to ať v segmentu osob samostatně výdělečně činných, či zaměstnavatelů.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo vyčíslení výsledků insolvenčního řízení z pohledu procentuálního uspokojení věřitele České správy sociálního zabezpečení. Výsledek byl určen na základě poměru výše přihlášených pohledávek k jejich poměrnému uspokojení v rámci insolvenčního řízení.

Celkem bylo za rok 2020 ukončeno 611 insolvenčních řízení s účastí České správy sociálního zabezpečení v pozici věřitele, kde byly přihlášeny pohledávky v celkové výši 226 754 886,21 Kč, přičemž byly uspokojeny v celkové výši 27 101 330,57 Kč, což je procentuální uspokojení ve výši 10,13 %. S ohledem na způsob ukončení insolvenčního řízení, je nejčastější formou splnění oddlužení s následně přiznaným osvobozením od placení dosud neuspokojených pohledávek, kterých bylo celkem 437. V těchto řízeních byly přihlášeny pohledávky České správy sociálního zabezpečení v celkové výši 36 450 969,73 Kč, z nichž byla uspokojena částka 17 494 692,88 Kč, což činí procentuální uspokojení ve výši 63,81 %. Jelikož se jednalo v převážné většině o insolvenční řízení zahájená před novelou insolvenčního zákona (1), která de facto odstranila hranici minimálního uspokojení věřitelů ve výši 30 %, je patrné, že dosažená procentuální míra uspokojení pohledávek České správy sociálního zabezpečení vyšší než požadovaných 30 %.

Navazující dílčí cíle diplomové práce:

- 1) stanovení počtu evidovaných dlužníků při přihlašování pohledávek za pracoviště České správy sociálního zabezpečení v Ústeckém kraji za rok 2020 – zde byly analyzovány přihlášky pohledávek z pozice věřitele České správy sociálního zabezpečení učiněné pověřenými pracovníky v roce 2020 v insolvenčních řízeních dlužníků, kteří jsou plátcí pojistného a z tohoto titulu byla přihlášena pohledávka v oblasti sociálního zabezpečení. Těchto řízení bylo zjištěno celkem 703, z nichž po přezkumném řízení je stále s přihláškou pohledávky České správy sociálního zabezpečení vedeno 698. Dílčí cíl byl splněn.
- 2) stanovení souhrnné výše pohledávek dlužníků vůči věřiteli České správě sociálního zabezpečení – Ústecký kraj za rok 2020 – v návaznosti na předchozí dílčí cíl byly i analyzovány jednotlivé výše pohledávek přihlášených do insolvenčních řízení za rok 2020 z pozice České správy sociálního zabezpečení jako věřitele. Ty jsou

zpravidla tvořeny předepsanými tituly z oblasti sociálního zabezpečení, a to platebními výměr a výkazy nedoplatků. Takto bylo zjištěno z jednotlivých insolvenčních řízení, že celková částka přihlášená do insolvenčních řízení za rok 2020 činí 257 791 367 Kč. Dílčí cíl byl splněn.

- 3) stanovení rozdílu mezi výší přihlášených pohledávek ze strany České správy sociálního zabezpečení – Ústecký kraj, a výší těchto pohledávek po přezkumném řízení za rok 2020 – tento dílčí cíl je propojen s počtem přihlášených pohledávek České správy sociálního zabezpečení do zahájených insolvenčních řízení dlužníků, kteří jsou zároveň i plátcí pojistného, ať z titulu osoby samostatně výdělečně činné, či zaměstnavatelů. Takto přihlášené pohledávky poté jsou podrobeny přezkumnému řízení za účasti insolvenčního správce a konkrétního dlužníka, kteří také mohou přihlášené pohledávky popírat z důvodu pochybnosti o její pravosti, výše či pořadí. Zpravidla se v případě České správy sociálního zabezpečení jedná o popření přihlášené pohledávky z důvodu její pravosti, což znamená, že se insolvenční správce domnívá, že pohledávka České správy sociálního zabezpečení je promlčená. To pak vedeno k úpravě výše celkové částky pohledávky České správy sociálního zabezpečení v daném insolvenčním řízení, a to formou částečného nebo úplného zpětvzetí přihlášené pohledávky. Za rok 2020 tak bylo z insolvenčních řízení zjištěno, že po přezkumném řízení byly evidovány pohledávky České správy sociálního zabezpečení v celkové částce 255 997 317 Kč. Dílčí cíl byl splněn.
- 4) správa pohledávek z pohledu věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem – s přihlédnutím k organizační struktuře České správy sociálního zabezpečení, která je ve své základu tvořena jednotlivými okresními správami sociálního zabezpečení, kde jsou evidováni plátcí pojistného za daný okres. Z nichž mohou také vzejít ti, kteří své závazky vůči státu v oblasti sociálního zabezpečení neplní dle zákonných norem (29, 30, 31, 32), a vznikají jim tak pohledávky, které jsou vymáhány také v insolvenčním řízení konkrétního dlužníka přihláškou pohledávky. Zde byla analyzována insolvenční řízení s přihlášenými pohledávkami Okresní správy sociálního zabezpečení Ústí nad Labem za rok 2020. Těchto řízení bylo zjištěno celkem 105, z nichž po přezkumném řízení je stále s přihláškou pohledávky Okresní správy sociálního zabezpečení Ústí nad Labem vedeno 103. Dílčí cíl byl splněn.

5) porovnání výše přihlášených pohledávek a přezkoumaných pohledávek věřitele České správy sociálního zabezpečení za okres Ústí nad Labem za rok 2020 – obdobně jako u pohledávek České správy sociálního zabezpečení za oblast Ústeckého kraje, byly pohledávky Okresní správy sociálního zabezpečení Ústí nad Labem tvořeny především platebními výměry a výkazy nedoplatků. Z jednotlivých insolvenčních řízení tak bylo zjištěno, že celková výše přihlášených pohledávek za Okresní správu sociálního zabezpečení Ústí nad Labem činila 77 121 590,98 Kč, přičemž po přezkumném řízení u jednotlivých insolvenčních řízení byly evidovány pohledávky Okresní správy sociálního zabezpečení Ústí nad Labem v celkové výši 76 728 233,67 Kč. Dílčí cíl byl tak splněn.

Insolvenční řízení je potřeba vnímat jako prostředek pro řešení tíživé finanční situace u dlužníků, kteří nejsou schopni standardní cestou řešit své závazky vůči jiným subjektům. Zpravidla se jedná o dlužníky, kterým byly zesplatněny některé pohledávky a jsou vymáhány exekučně, což je již nad příjmové schopnosti dlužníka. Osobní bankrot neboli oddlužení, je sanační způsob úhrady pohledávek, jehož úspěšně absolvování je cestou k novému začátku z hlediska nabídky na trhu práce, a také osobní a společenské stabilizace. Insolvenční řízení zná ještě jako způsob řešení úpadku cestu konkurzu nebo reorganizace, které jsou vhodnější pro právnické osoby, respektive lze je uplatnit pouze u právnických osob. Rozhodnutí pro osobní bankrot je strategickou volbou, která má umožnit dlužníkům návrat do běžného ekonomického života, a má oživit i podnikatelské prostředí v tom smyslu, aby se ti podnikatelé, kteří se dostanou do úpadku, mohli po insolvenčním řízení opět pokračovat ve své podnikatelské činnosti.

Pro orgány státní správy, jakým je i Česká správa sociálního zabezpečení, které jsou v pozici věřitele, je osobní bankrot dlužníka cestou, jak vymoci aspoň část svých pohledávek. Zavedení této formy insolvenčního řízení dává těmto věřitelům, a nejen jim, možnost získat částečného uspokojení svých pohledávek, neboť oddlužení splátkovým kalendářem, nyní ve spojení se zpeněžením majetkové podstaty, umožní dlužníkovi splácet pravidelně své závazky prostřednictvím insolvenčního správce. Není tak odkázán pouze na zpeněžení svého majetku, jak tomu je v případě prohlášeného konkurzu. Ten byl podle zákona o konkurzu a vyrovnání (8) pouze prostředkem pro věřitele, jak se domoci některých svých pohledávek podáním návrhu na prohlášení konkurzu. Insolvenční zákon (1) však dal možnost i dlužníkům zvolit si cestu osobního bankrotu absolvováním procesu

oddlužení a přijetím transpoziční novely insolvenčního zákona bude tento proces pro dlužníka vstřícnějším. Pro jeho věřitele však již méně, nicméně pro věřitele typu České správy sociálního zabezpečení v podstatě k žádné zásadní změně nedojde s ohledem na její postavení a omezené možnosti jako orgánu státní správy.

7 Seznam použitých zdrojů

- (1) ČESKO. *Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.*
- (2) ČESKO. *Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů.*
- (3) ČESKO. *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.*
- (4) ČESKO. *Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.*
- (5) ČESKO. *Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona.*
- (6) WINTEROVÁ, Alena, POHL, Tomáš, MACKOVÁ, Alena, SEDLÁČEK, Miroslav. *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční.* Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-299-8.
- (7) SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva.* Ostrava: Key Publishing, 2008. ISBN 978-80-8707-188-5.
- (8) ČESKO. *Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů.*
- (9) ČESKO. *Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, ve znění pozdějších předpisů.*
- (10) ČESKO. *ÚZ – 1411 - Insolvence.* Praha: Sagit, 2019. ISBN 978-80-7488-447-4
- (11) ŠÍNOVÁ, Renáta, KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. *Civilní proces: Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ.* Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-600-5.
- (12) ČESKO. *Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších změn.*
- (13) LANDA, Martin. *Ekonomika insolvenčního řízení.* Ostrava: Key Publishing, 2009. *Ekonomie (Key Publishing).* ISBN 978-80-7418-031-6.
- (14) Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Insolvenční rejstřík.* Dostupné z: www.isir.cz
- (15) MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou. 5. aktualizované a doplněné vydání.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. *Pro praxi.* ISBN 978-80-7380-675-0.

- (16) ČESKO. *Zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů.*
- (17) ČESKO. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.*
- (18) MLEJNKOVÁ, Ivana, BRAUN, Tomáš, MARŠÍKOVÁ, Jolana, RYCHTALÍKOVÁ, Sylva, PÚRY, František. *Praktický průvodce insolvenčním řízením: Insolvenční zákon – komentář* [online]. [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: <https://www.insolvencni-zakon-komentar.cz/onb/>
- (19) ČESKO. *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů: Sněmovní tisk 1073/0.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, Praha, 2020. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=1073&CT1=0>
- (20) ZEZULKA, Ondřej. *Oddlužení 2.0 aneb transpoziční novela insolvenčního zákona.* Epravo.cz [online]. 16.11.2020 [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-20-aneb-transpozicni-novela-insolvencniho-zakona-112190.html>
- (21) BRIGGS, Adrian. *The Conflict of Laws.* Oxford: Oxford University Press, 2019. ISBN 978-01-9883-850-0.
- (22) YOUNIS, Pav a Pavel JENDRULEK. *The rule in Gibbs - BREXIT.* In: ASPI [online]. 20.6.2019 [cit. 2021-6-28].
- (23) ALLEN, Franklin, FAIA, Ester, HALIASSOS, Michael, LANGENBUCHER, Katja. *Capital Markets Union and Beyond.* Cambridge: MIT Press, 2019. ISBN 978-02-6204-276-5
- (24) BRODEC, Jan. *Applicable law in international insolvency proceedings (focused on relation of Articles 3 and 7 of the Insolvency Regulation)* [online]. [cit. 2021-6-28]. Dostupné z: doi:10.14712/23366478.2020.36
- (25) LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces.* Praha: Wolters Kluwer, 2016. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-988-5.
- (26) KASÍKOVÁ, Martina a Karel ŠIMKA. *Exekuční řád: komentář. 4. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-630-2.
- (27) ČESKO. *Vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradách hotových výdajů správce podniku, a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších změn.*

- (28) WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-427-0.
- (29) ČESKO. *Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů*.
- (30) ČESKO. *Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů*.
- (31) ČESKO. *Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů*
- (32) ČESKO. *Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů*
- (33) *Economia. Obchodní věstník* [online]. Dostupné z: <https://ov.ihned.cz/>
- (34) Česká správa sociálního zabezpečení. *Statistiky* [online]. [cit. 2021-08-08]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/statistiky>
- (35) WALTER, György a Jens Valdemar KRENCHER. *The Leniency of Personal Bankruptcy Regulations in the EU Countries*. *Risks* [online]. 2021, **9**(9) [cit. 2021-10-3]. ISSN 2227-9091. Dostupné z: doi:10.3390/risks9090162
- (36) GARRETT, Thomas A. a Howard J. WALL. *PERSONAL-BANKRUPTCY CYCLES*. *Macroeconomic Dynamics* [online]. 2014, **18**(7), 1488-1507 [cit. 2021-10-2]. ISSN 1365-1005. Dostupné z: doi:10.1017/S1365100512001058
- (37) CHEN, Daphne a Jake ZHAO. *The impact of personal bankruptcy on labor supply decisions*. *Review of Economic Dynamics* [online]. 2017, **26**, 40-61 [cit. 2021-10-3]. ISSN 10942025. Dostupné z: doi:10.1016/j.red.2017.02.004